

ANARKISMI
JÄ
SOSIALISMI

KIRJOTTI

G. PLECBANOW.

SUOMENNOS.

TAMPEREELLA, 1907.
TAMPEREEN TYÖVÄEN OSUUSKIRJAPAINO r. l.

Esipuhe suomalaiseseen painokseen.

Onko anarkismilla ja sosialismilla laisinkaan eroa? Sitä tuskin uskoisi nähdessään miten usein sosialidemokratista puoluetta joko tahallisesti tai tietämättömyydestä vedetään tilille anarkistien menettelytavan vuoksi.

Ja kuitenkin nämä kaksi aatesuuntaa ovat toisistaan mahdollisimman etäällä. Molemmat ovat kumouksellisia yhteiskuntaan ja oleviin oloihin nähden, mutta siihen yhtäläisyydet loppuvatkin. Päämäärät ja menettelytapa ovat aivan vastakkaisia. Käytännössäkkin ovat anarkismi ja sosialismi toistensa pahimpia vihollisia, minkä seikan pitäisi paraiten todistaa niiden oleellisen eroavaisuuden.

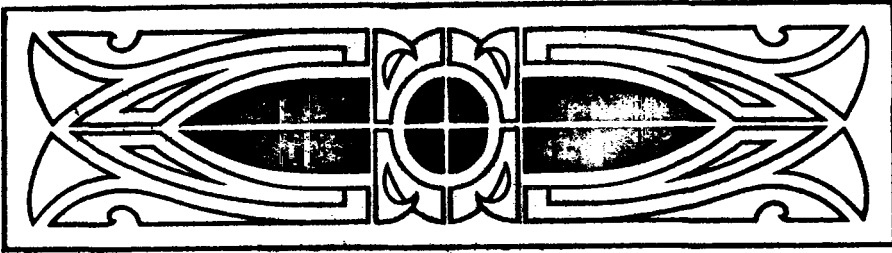
Näyttää kuitenkin siltä kuin sosialidemokratisen puolueen pyrkimys luokka- ja puoluerajojen selvänä pitämiseen onnistuisi paremmin yhteiskuntaa säilyttäviin puolueisiin nähden kuin toisten kumouksellisten puolueiden, ennenkaikkea anarkistien suhteen. Syynä tähän on etupäässä pidettävä viimeainittujen oppien tuntemattomuutta. G. Plechanowin teos „Anarkismi ja Sosialismi“, joka nyt lähtee liikkeelle suomalaisessa asussa, on senvuoksi syntynyt kipeän tarpeen vaatimana.

Tämä teos on alkujaan kirjoitettu ranskaksi ja on toveri Bernstein saksantanut sen käsikirjotuksesta. Myöhemmin on se julkastu ranskaksikin sekä käännöksinä ainakin Italian ja Englannin kielellä. Sosialidemokratien keskuudessa on se niin ollen saanut ansaitsemansa vastaanoton, mutta toisin

ovat anarkistit sen ilmestymistä tervehtineet. Nämä ovat viime aikoihin saakka väittäneet, että heidän oppejaan on siinä väärin esitetty ja heidän menettelytapaansa parjattu, voimatta kuitenkaan tukea väitettään minkäänlaisilla todisteilla.

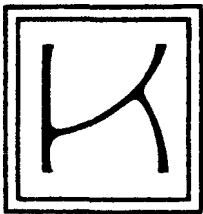
Nykyaikaisten hallitusten menettelyä kuvaavana seikkana kannattaa tämän yhteydessä mainita, että v. 1894 s. o. samana vuonna, jolloin Plechanow julkasi tämän kirjansa anarkismia vastaan, karkotti Ranskan hallitus hänet anarkistina Ranskasta, jonne hän Venäjän hallituksen vainoa peläten oli paennut. Tätä karkotusmääräystä ei ole vielä kukaan poistettu.

I.

Utopistisen sosialismin katsantokanta.

kesken leppymätöntä taisteluaan kaikkea järjettömyyttä vastaan, jonka ikeen alla Ranska 18:lla vuosisadalla oli, eivät silloiset ranskalaiset materialistit pitäneet tarpeettomana mietiskellä *täydellistä lainsäädäntöä*, s. o. ryhtyä tutkimuksiin löytääkseen parhaan mahdollisen lainsäädännön, joka kaikille inhimillisille „olennoille“ valmistaisi korkeimman mahdollisen onnen ja joka sentähden voitaisiin ottaa käytäntöön kaikissa yhteiskunnissa, koska se tulisi olemaan *täydellinen* ja siis myöskin „luonnollisin“ lainsäädäntö. Esim. *Holbach*'in ja *Helvetius*'en teoksissa anastavat retkeilyt täydellisen lainsäädännön alueelle melkoisen huomattavan osan.

Toiselta puolen ryhtyivät *meidän* vuosisatamme ensi puoliskon *socialistit* tavattomalla innolla ja verrattomalla väsymättömyydellä etsimään parasta mahdollista yhteiskuntajärjestystä. Tämä piirre,

joka on yhteinen heille ja viime vuosisadan ranskalaisille materialisteille, on huomattava ja kuvaava, ja tulee se sentähden seuraavassa tutkimuksessa ennen muita vaatimaan huomiotamme.

Voidaksemme tulla johonkin tulokseen ratkaistessamme täydellisen yhteiskuntajärjestyksen, eli mikä on samaa, täydellisen lainsäädännön problemia, on itsestään selvää, että tarvitsemme *mittakaavan*, jonka avulla voimme verrata toisiinsa eri lainsäädäntöjä. Ja tämän mittakaavan tulee olla aivan erikoista laatua. Itse asiassahan *ei* ole kysymys ainoastaan *suhteellisesti* paremmasta lainsäädännöstä, s. o. *oleviin oloihin* nähden paremmasta tai parhaasta lainsäädännöstä. Päinvastoin tulee meidän löytää *ehdottomasti täydellinen* lainsäädäntö, jonka hyvyys ei missään suhteessa saa riippua ajasta eikä olosuhteista. Me emme siis ollenkaan saa ottaa *historiaa* huomioon, koska siinä kaikki on *suhteellista*, kaikki riippuu asianhaaroista, ajasta ja paikasta. Entä mistä sitten saamme johtolangan tutkiessamme lainsäädäntöä, jos jätämme ihmiskunnan historian huomioonottamatta. Käytettävänämmme on *ihmisyys*, *ihminen yleensä* sekä „*ihmisen luonto*“, joka on historiassa olennoituna. Tämä on meidän tarkoin määrätty mittakaavamme. *Täydellinen lainsäädäntö, paras mahdollisista lainsäädännöistä on se, joka lähimmin vastaa „ihmisen luontoa“.* Tosin on mahdollista, ettemme tämänkään mittakaavan avulla, tarpeellisen valistuksen tai ajatuksen johdonmukaisuuden puutteessa sittenkään onnistu ratkasemaan kysymystä parhaasta yhteiskunnasta. Erehtyminen on inhimillistä, mutta kieltämättömältä näyttää, että tämä tehtävä *voidaan* ratkaista,

että nojautumalla ihmisen „luonnon“ tarkkaan tuntemiseen, täydellinen lainsäädäntö, täydellinen yhteiskuntajärjestys aivan varmasti voidaan keksiä.

Tämä oli ranskalaisten materialistien näkökanta yhteiskunnallisten tieteitten alalla. Ihminen on tunteva ja järjellä varustettu olento, sanoivat he. Hän karttaa epämieluisia tunteita ja etsii miellyttäviä. Hänellä on tarpeeksi ymmärrystä käsittääkseen, mikä hänelle on hyödyksi, mikä vahingoksi. Kun opimme tuntemaan nämä perusopetukset, tulemme tutkiessamme parhainta mahdollista lainsäädäntöä harkinnan ja hyvän tahdon avulla yhtä hyvin perusteltuihin, yhtä tarkkoihin ja yhtä kieltämättömiin tuloksiin, kuin konsanaan laskuopillisen todistelun avulla. Siten lupasi *Condorcet* täydelleen johtaa kaikki terveen siveysopin säännöt siitä yksinkertaisesta perustotuudesta, että ihminen on „tunteva“ ja „järjellä varustettu“ olento.

Sanomattakin on selvää, että *Condorcet* tässä erehtyi. Kieltämättömiin, vaikkakin ainoastaan *suhteellista* arvoa omaaviin tuloksiinsa ovat filosofit tässä tutkimushaarassa tulleet ainoastaan senkautta, että he, itsekään sitä huomaamatta, aina hylkäävät lähtökohtansa „ihmisen luonnon yleensä“, ja asettuvat *sen ajan kolmannen säädyn jäsenen enemmän tai vähemmän ihanteelliseksi kuvittelun luonnon kannalle*. Tämä ihminen „tunsi“ ja „ajatteli“ tavalla, jonka tarkalleen mää räsi hänen yhteiskunnallinen ympäristönsä. Hänen „luonnolleen“ oli ominaista, että hän kannatti porvarillista omaisuutta, edustavaa hallitusta, kauppavapautta („anna tehdä, anna mennä“ huusi tämän ihmisen luonto herkeämättä) ja niin edespäin.

Itse asiassa oli ranskalaisten filosofien alituisena silmämääränä kolmannen säädyn taloudelliset ja valtiolliset tarpeet; nämä muodostivat heidän todellisen mittakaavansa. Mutta he käyttivät sitä hyväkseen *tietämättään* ja pääsivät siihen ainoastaan pitkää kiertotietä myöten. Heidän tietoinen menettelynsä rajottui aina abstraktisiin tutkimuksiin „ihmisen luonnosta“ sekä niistä yhteiskunnallisista ja valtiollisista laitoksista, jotka paraiten soveltuvat tähän luontoon.

Näin menettelivät alkujaan myöskin sosialistit. „Torjuakseen joukon tyhjiä ja loppumattomia väitteitä“, esitti *Morelly*, 18:nen vuosisadan lapsi, kieltämättömänä periaatteena, „että siveellisessä maailmanjärjestyksessä *luonto on yksi, alituinen, muuttumaton* . . ., että sen lait eivät muutu“, ja „että kaikki se, mitä voidaan tuoda esiin raakalaisten ja sivistyskansojen tapojen erilaisuudesta, *ei* voi todistaa, että *luonto muuttuu*“, että tämä korkeintaan osottaa „toisten kansojen poikenneen luonnon säännöistä heille outojen tapausten vaikutuksesta, toisten taas määrätyissä kohdissa pelkästä tottumuksesta niihin alistuessa, kun lopuksi jotkut ovat alistuneet näiden sääntöjen alle muutamien rikkiviisaasti keksittyjen lakien kautta, jotka eivät aina ole vastanneet tätä luontoa“, lyhyesti, että „*ihminen hylkää todellisuuden, kun sitä vastoin todellisuus ei koskaan lakkaa.**)

Fourier nojautuu inhimillisten intohimojen tutkimiseen; *Robert Owen* alkaa tutkimalla ihmisen luonteen kehittymistä; *Saint-Simon*, joka jo

*) Katso „Code de la Nature“, Paris 1841 (kustantaja Villegardelle) s. 66, muistutus.

niin hyvin ymmärtää ihmiskunnan historiallista *kehitystä*, palaa yhäti ihmisen luontoon, selittääkseen tämän kehityksen lakeja, ja Saint-Simonistit väittävät, että heidän filosofiansa „perustuu uuteen käsitykseen ihmisen luonnosta“. Eri koulujen sosialistien kelpaa taistella toisiaan vastaan käsitystensä erilaisuuden vuoksi ihmisen luontoon nähden. Kaikki ovat he poikkeuksetta vakuutetut siitä, että yhteiskunnallinen tiede voi perustua ainoastaan oikeaan käsitykseen tästä luonnosta. Tässä kohden he eivät vähintäkään eroa 18:n vuosisadan materialisteista. Ihmisen luonto on heillä muuttumattomana mittakaavana arvostellessaan olevata yhteiskuntaa ja tutkiessaan minkälaisen yhteiskuntajärjestyksen täydellisessä valtiomuodossa tulisi olla.

Morellyä, Fourier'ia, Saint-Simon'ia ja Owen'ia pidämme nykyään *utopistisina* (haaveellisina) sosialisteina. — Koska tunnemme sen yleisen peruskäsityksen, joka heille kaikille on yhteinen, ymmärrämme myös, mitä utopistisella näkökannalla tarkotetaan. Tämä on tarpeellista senkin tähden, että sosialismin vastustajat mielellään käyttävät sanaa „utopistinen“, antamatta sille edes osapuilleen tarkkaa merkitystä.

Utopisti on jokainen, joka mietiskelee täydellistä yhteiskuntajärjestystä ja tätä tehdessään lähtee abstraktisesta (ilman vastinetta todellisuudessa olevasta) periaatteesta.

Se abstraktinen periaate, johon utopistien tutkimukset perustuivat, oli „ihmisen luonnon“ periaate. Muuten on ollut utopisteja, jotka *välillisesti* ovat hyväksensä käyttäneet tätä periaatetta johtamalla siitä uusia käsitteitä. Voimme esim.,

tutkiessamme täydellisen lainsäädännön, ihanteellisen yhteiskuntajärjestyksen kysymystä, pitää lähtökohtanamme yleisten „*ihmisoikeuksien*“ käsitettä. On kuitenkin selvää, että tämä käsite viime kädessä on johtunut ihmisen „luonnon“ käsitteestä.

Samoin on selvää, että utopistin ei tarvitse olla sosialisti. Edellisen vuosisadan ranskalaisten materialistien *porvarilliset* pyrkimykset ilmenivät selvästi erittäinkin heidän tutkimuksissaan täydellisestä lainsäädännöstä. Mutta tämä ei mitenkään vie näiltä tutkimuksilta niiden utopistista luonnetta. Olemme nähneet, ettei utopististen socialistien menettely ollenkaan eroa siitä menettelystä, jota sellaiset kuin Holbach ja Helvétius, vallankumouksellisen ranskalaisen porvariston esitaisteelijat, noudattivat.

Vieläkin enemmän. Voi aivan hyvin halveksia kaikkea „tulevaisuusmusiikkia“, voi olla vakuuttettu siitä, että *olemassaoleva* yhteiskuntamaailma, jossa meillä on onni elää, on *paras* mahdollisista yhteiskuntamaailmoista, ja siitä huolimatta voi „yhteiskuntaruumiin rakennetta ja elämää“ tarkastaa *samalta näkökannalta kuin utopistit sitä tarkastivat*.

Tämä tuntuu ristiriitaiselta ja kuitenkin ei mikään ole todempaa. Seuraavassa otamme esi-merkin sitä todistaaksemme.

Vuonna 1753 ilmestyi Morelly'n teos „*Les Iles flottantes ou la Basiliade du célèbre Pilpai, traduit de l'indien*“. („Kuuluisan Pilpaïn uivat saaret eli basiliaadit, käännös Intian kielestä“). Mainitsemme tässä muutamia todistuskappaleita, joiden avulla eräs sen ajan aikakauslehti „*La*

Bibliothèque impartiale“ vastusti tekijän kommunistisia aatteita:

„Tiedetään tarpeeksi hyvin, mikä ero on tämäntapaisten ihanimpien toiveitten ja niiden toteuttamismahdollisuuden välillä. Teoriassa luo ajattelija itselleen henkilöitä, jotka ovat hänen mielikuvituksensa mukaisia ja jotka taipuvaisina mukautuvat kaikkiin toimenpiteisiin ja innolla kannattavat lainsäätäjän mielipiteitä. Mutta siitä silmänräpäyksestä lähtien, jolloin tahdotaan aatteita toteuttaa, ollaan pakotettuja käyttämään ihmisiä sellaisina kuin ne todellisuudessa ovat, oppimattomina, laiskoina taikka jonkin valtavan intohimon orjina. *Tasa-arvoisuuden* oppi on erityisesti yksi niitä oppeja, jotka ovat enimmin vastoin ihmisen *luonnetta*. Ihmiset syntyvät joko *käskemään* tai *tottelemaan*; välimuoto on heillä vastenmielinen“.

Ihmiset syntyvät joko käskemään tai tottelemaan. Ei ole siis ihmeteltävä, että yhteiskunnassa näemme sekä herroja että palvelijoita; ihmisen „luonto“ sitä vaatii. „*La Bibliothèque impartiale*“ saattoi hyvinkin hyljätä „kommunistiset toiveet“, mutta kuitenkin tarkasteli tämä aikakauslehti yhteiskunnallisia ilmiöitä samalta näkökannalta kuin utopisti Morelly, nimittäin „ihmisen luonnon“ kannalta.

Älköön sanottako, ettei tämä aikakauslehti olisi ollut rehellinen todistelussaan, että se muka olisi vedonnut ihmisen luontoon ainoastaan voidakseen esiintuoda jotakin niiden hyväksi, jotka riistävät ja „käskevät“. Olkoon tämä aikakauslehti rehellinen tai teeskentelijä, joka tapauksessa asetui se Morellyä arvostellessaan samalle kannalle kuin kaikki sen ajan kirjailijat. Kaikki vetosivat he kukin tavallaan käsittämäänsä ihmisen luontoon, lukuunottamatta niitä — menneen ajan

eläviä varjoja — jotka yhäti vetosivat „jumalan“ tahtoon.

Tämän näkökannan, joka perustui ihmisen luontoon, on 19 vuosisata perinyt edeltäjiltään. Utopistisilla sosialisteilla ei ollut muita näkökantoja.

Saint-Simon'in, tämän nerokkaan ja laajatietoisien miesten esimerkki näyttää kai selvemmin kuin mikään muu, miten rajoitettu ja riittämätön tämä näkökanta oli ja miten selvittämättömiin vastakohtiin se johti kaikki ne, jotka sille asettuivat. Saint-Simon sanoo meille syvimmällä vakauksella: „tulevaisuus muodostuu viimeisistä pisteistä jonossa, jossa ensimmäiset muodostavat menneisyyden. Tutkimalla tarkoin jonon ensimmäisiä pisteitä, voi helposti määrätä seuraavat. Samoin voidaan *johtaa tulevaisuus menneisyydestä, jonka suhteen on tehty tarkkoja havaintoja*“. Tämä on niin totta, että ensi hetkenä tulee kysyneeksi, minkätähden mies, jolla on niin selvä käsitys historiallisen kehityksen eri asteita yhdistävästä siteestä, luetaan utopistien joukkoon? Mutta jos opimme tarkemmin tuntemaan Saint-Simonin historiallisia aatteita, niin huomaamme, ettei hänelle ole syyttä annettu utopistin nimeä. Tulevaisuus johtuu menneisyydestä, ihmiskunnan historiallinen kehitys on säännöllistä muodostumista. Mutta mikä on se *kannustin*, se *voima*, joka panee ihmissuvun toimimaan, joka saattaa sen aste asteelta kehittymään? Missä tämä voima piilee? Mistä sitä on etsittävä? — Tässä kohden omaksuu Saint-Simon saman näkökannan kuin kaikki utopistit, nimittäin ihmisen luonnon näkökannan. Siten on Ranskan vallankumouksen

alkusyy hänen ajatuskantansa mukaan etsittävä siitä voimasuhteiden muuttumisesta, joka tapahtui ajallisten ja henkisten kysymysten alalla. Jotta niitä olisi voitu sopivasti johtaa, „*olisivat ne voimat, jotka olivat saavuttaneet ylipainon, olleet saatettavat suoranaiseen valtiolliseen toimintaan*“, toisin sanoen, teollisuudenharjottajia ja oppineita olisi pitänyt kehottaa muodostamaan sellaisen valtiollisen järjestelmän, joka olisi vastannut tätä uutta yhteiskunnallista tilaa. Niin ei käynyt ja vallankumous, joka *alkoi hyvin*, johdettiin melkein kohta sen jälkeen *väärälle* uralle. Lainoppi- neet ja järkeysoppi- neet tulivat olotilan herroiksi. Miten on tämä historiallinen tosiasia selitettävä? „Ihmisen luonnolle ominaista on“, vastaa Saint-Simon, „etemme ilman sitovaa väli-astetta voi siirtyä opinkappaleesta toiseen. Tämä laki soveltuu vielä paremmin eri valtiollisiin järjestelmiin, joita sivistyksen luonnollinen kulku pakottaa ihmiskuntaa omaamaan. Siten on saman välttämättömyyden —, joka on luonut uuden näkyvän voiman, *teollisuuden*, joka on määrätty korvaamaan *sotilasmahtia*, sekä uuden henkisen voiman, positivistiset *tieteet*, jotka tahdotaan asettaa *jumaluusopillisen* voiman sijaan — täytynyt (ennenkuin tämä vaihdos yhteiskunnallisessa olotilassa vielä oli tuntuva) kehittää ja saattaa toimintaan näkyvä ja henkinen mahti, joka on välittävää ja tilapäistä luonnetta ja minkä mahdin ainoana tehtävänä oli saattaa mahdolliseksi siirtyminen toisesta yhteiskunnallisesta järjestelmästä toiseen.*)

*) *Du Système industriel, par Henri Saint-Simon*, Paris, MDCCCXXI (1821), s. 52

Tästä huomaa, etteivät Saint-Simonin „historialliset sarjat“ mitään selitä, vaan tarvitsevat itse tulla selitetyiksi, ja voidaksemme sen tehdä, täytyy meidän taaskin ottaa avuksemme „ihmisen luonto“: Ranskan vallankumous oli saanut sellaisen suunnan, koska ihmisen luonto on sellainen ja sellainen.*)

Kahdesta mahdollisuudesta on toinen valittava. Joko ihmisen luonto on *muuttumaton*, niinkuin Morelly otaksui, ja siinä tapauksessa *ei se selitä mitään historiassa*, joka osottaa meille, että alituisia muutoksia tapahtuu ihmisten keskinäisessä suhteessa yhteiskunnassa; tahi myöskin *se muuttuu itse* niiden olojen mukaan, joissa ihmiset kulloinkin elävät, ja siinä tapauksessa *ei se aiheuta historiallista kehitystä*, vaan on tämän *tuloksena*. Ranskalaiset materialistit tiesivät aivan hyvin, että ihminen on yhteiskunnallisen ympäristönsä tuote. „Ihminen on kokonaan kasvatuksensa tulos“, sanoi Helvetius. Tuntuu siltä, kuin olisi Helvetius'en tämän jälkeen täytynyt hyljätä ihmisen luonnon näkökannan, tutkiakseen sen *ympäristön* kehityksen lakeja, jotka muodostavat ihmisellistä luontoa, antamalla yhteiskunta-ihmiselle milloin semmoisen milloin tällaisen „kasvatuksen“. Ja itse

*) Samoin saavat historiassa tapahtuvat „kriittisten“ ja „organisten“ aikakausien vaihdokset viime sijassa selityksensä ihmisen luonnon omituisuuksista. On selvää, että tällaisen näkökannan täytyi synnyttää joukon *kuviteltuja yhtäläisyyksiä* henkilöllisen ja yhteiskunnallisen elimistön välillä. Comtismi (Saint-Simonismin porvarillinen jäljittely) on rikas tällaisista. Saint-Simonilla itsellään ei ole mitään tällaisia yhtäläisyyksiä vastaan; luettakoon esimerkiksi hänen „Mielipiteensä kirjallisuudesta, filosofiasta ja teollisuudesta“, Paris, 1825.

asiassa onkin Helvetius toisinaan poikennut tähän suuntaan. Mutta yhtä vähän on hänen ja hänen aikalaistensa, tämän vuosisadan ensi puoliskon sosialistien, kuin ainoankaan saman aikakauden tieteen edustajan onnistunut keksiä sitä uutta käsitystapaa, jonka avulla kävi mahdolliseksi tutkia kehitystä yhteiskunnallisessa ympäristössä, joka oikeuttaa ihmisen historiallisen „kasvatuksen“ ja ne muutokset, joiden alaisena hänen luontonsa on. Siitä syystä oltiin pakotettuja kääntymään takaisin ihmisen luontoon, koska ainoastaan tämä näytti soveltuvan lähtökohdaksi ja ainakin jossain määrin vankaksi pohjaksi tieteellisille tutkimuksille. Mutta koska ihmisen luonto itse puolestaan muuttuu, täytyi *nämä muutokset jättää huomioon ottamatta* ja ihmiselliselle luonnolle oli etsittävä pysyviä ja perustana olevia ominaisuuksia, jotka hänen epäoleellisten ominaisuuksiensa kaikista muutoksista huolimatta pysyvät muuttumattomina. Sen kautta tultiin lopulta lahaan tulokseen, samallaiseen kuin esimerkiksi ajatelma: „ihminen on tunteva ja järjellä varustettu olento“, mikä näytti sitä kallisarvoisemmalta keksinnöltä, kun se salli vapaasti tehdä perusteettomia otaksumia ja mielikuvituksen luomia johtopäätöksiä.

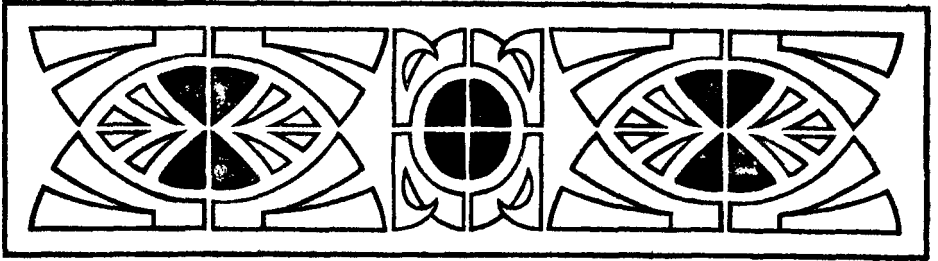
Guizot — mainitaksemme tieteisoppineen valtiomiehen tämän vuosisadan ensi puoliskolta — ei tuntenut mitään tarvetta etsiä parasta yhteiskuntajärjestystä, täydellistä lainsäädäntöä. Hän tyytyi olemassaoleviin täydellisesti. Mutta parhaana todistuskeinona, jolla hän olisi voinut niitä puolustaa tyytymättömien hyökkäyksiä vastaan, olisi aina ollut „ihmisen luonto“, joka, kuten hän olisi

sanonut, tekee jokaisen mainittavamman *muutoksen* Ranskan yhteiskunnallisessa ja valtiollisessa rakenteessa mahdolliseksi. Tyytymättömät puolestaan tuomitsivat tämän valtiomuodon kelvottomaksi käyttämällä samaa todistelutapaa. Ja kun tämä todistelutapa oli kerrassaan ontuva, kun se, kuten jo mainitsimme, jätti täysin vapaan kentän kaikille kestävämmille otaksumisille ja näistä otaksumisista johdetuille johtopäätöksille, muuttui näiden uudistajien „tieteellinen“ tehtävä seuraavannäköiseksi mittausopilliseksi problemiksi: jos tunnetaan tällainen „luonne“, on saatava selville mikä yhteiskuntarakenne sille parhaiten soveltuu. Sentähden surkuttelee *Morelly* katkerasti, ett'eivät „*vanhat opettajat*“ ole tätä „verratonta problemia ryhtyneet ratkasemaan ja „keksimään *olotilaa, jonka vallitessa ihmisen olisi melkein mahdoton olla turmeltunut tai huono tai jossa vallitsisi vähin mahdollinen määrä pahuutta*“. Olemme jo nähneet, että *Morellyn* mielestä ihmisen luonto oli „*ainoa, pysyväinen ja muuttumaton*“.

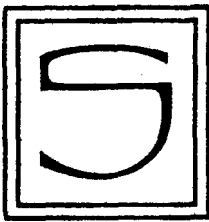
Me tiedämme nyt, minkälainen utopistien „tieteellinen“ menettely on. Ennenkuin jätämme heidät, tahdomme muistuttaa lukijalle, että koska „ihmisen luonto“ on peräti laiha todistuskappale ja niin ollen kovin vähän ravitseva, eivät utopistit todellisuudessa vedonneet niinkään suuressa määrässä ihmisen luontoon yleensä kuin ihanteelliseksi tehtyyn luontoon *heidän aikakautensa* ihmisissä, jotka kuuluivat samaan luokkaan, minkä yhteiskunnallisia mielipiteitä he edustivat. Yhteiskunnallinen *todellisuus tuntuu* sen-

vuoksi *välttämättä* utopistien teoksissa, mutta utopistit eivät tehneet siitä itselleen tiliä, he katsoivat tätä todellisuutta todistuskappaleen avulla, joka tosin oli kovin laiha, mutta kumminkin kovin vähän läpinäkyvä.

Tieteellisen sosialismin katsantokanta.

Saksan suuret, ihanteelliset filosofit, *Schelling* ja *Hegel*, käsittivät hyvin, että ihmisen „luonnon“ katsantokanta oli riittämätön. Hegel pilkkaa teoksessaan „*Geschichtsphilosophie*“ porvarillisia utopisteja, jotka mietiskelevät parasta valtiomuotoa. Saksalainen idealismi pitää *historiaa säännöllisenä tapahtumien sarjana* ja etsii historiallisen liikkeen kannustinta ihmisen „luonnon“ ulkopuolelta.

Tämä oli pitkä askel kohti todellisuutta. Mutta idealistit näkivät tämän kannustimen „*absolutisessa aatteessa*“, „maailman nerossa“, ja kun heidän absolutinen aatteensa ei ollut muuta kuin kokonaiskuva meidän ajattelumismenettelystämme, niin pukivat he filosofisissa historiantutkimuksissaan materialististen filosofien vanhan ystävän „ihmisen luonnon“, uuteen pukuun, joka oli saksalaisten ajattelijain hyvinarvoisan ja ankaran

seuran arvoinen. Aja luonto ovesta ulos ja se tulee ikkunasta takaisin sisälle! Huolimatta monista palveluksista, joita saksalaiset idealistit ovat yhteiskunnalliselle tieteelle tehneet, jäi tämän tieteen suuri perustehtävä, niin saksalaisten idealistien kuin ranskalaisten materialistienkin aikana ratkaisematta.

Mikä on se salainen voima, joka synnyttää ihmiskunnan historiallisen liikkeen? *Siitä ei tiedetty mitään.* Tällä alalla on tehty vain muutamia enemmän tai vähemmän tosia, enemmän tai vähemmän tarkkoja osahuomioita, — tosin useita sangen oikeita ja teräviäkin — mutta aina yhteinäisyyttä vailla olevia ja pelkkiä osahuomioita.

Karl Marx'in ansioksi on luettava, että yhteiskunnallinen tiede vihdoin viimein selviytyi tästä umpikujasta.

Marx'in mukaan eivät oikeussuhteet, eivätkä valtiomuodotkaan ole jotakin itsestään selvää, yhtä vähän kuin niitä voi selittää ihmisen hengen kehityksen avulla. Päinvastoin ovat niiden juuret enemmän aineellisissa elinsuhteissa, joiden kokonaisuutta Hegel, seuraten 18:n vuosisadan englantilaisten ja ranskalaisten esimerkkiä, kutsui „porvarilliseksi yhteiskunnaksi“. Melkein samaa tarkoitti *Guizot*, kun hän historiallisissa tutkimuksissaan sanoi, että valtiomuotojen juuret ovat omaisuus-suhteissa. Mutta kun nämä „omaisuussuhteet“ olivat *Guizot*'ille vielä salaisuutena, jonka perille hän turhaan koetti päästä tutkimalla ihmisen luontoa, olivat ne sitä vastoin Marx'ille päivän selviä. Niitä määräävät *tuotannolliset voimat*, jotka ovat kulloinkin olevan yhteiskunnan käytettävänä. „Porvarillisen yhteiskunnan anatomia

on etsittävä *kansantaloudesta*“. Antakaamme Marx'in itse selittää historiankäsitystään:

„Elämänsä *yhteiskunnallisessa* tuotannossa solmivat ihmiset määrättyjä, välttämättömiä, *omasta tahdostaan* riippumattomia suhteita, *tuotantosuhteita*, jotka vastaavat heidän aineellisten tuotantovoimiensa määrättyä kehitystasetta. Näiden tuotantosuhteitten kokonaisuus muodostaa yhteiskunnan *taloudellisen rakenteen*, todellisen pohjan, jolla oikeudellinen ja valtiollinen rakenne kohoo ja jota määrätty *yhteiskunnalliset tietoisuusmuodot* vastaavat. *Aineellisen* elämän tuotantotapa edellyttää *yhteiskunnallista, valtiollista ja henkistä* elämää. *Ei ihmisten tietoisuus määrää heidän olemassaoloaan, vaan päinvastoin heidän yhteiskunnallinen olemassaolonsa määrää heidän tietoisuutensa.*

Määrätyllä kehitystasellansa joutuvat yhteiskunnan aineelliset tuotantovoimat ristiriitaan olevien tuotantosuhteitten kanssa, eli, käyttäkömmme samaa merkitsevää lainopillista sanantapaa, *omaisuussuhteitten* kanssa, joiden rajojen sisäpuolella ne siihen saakka ovat vaikuttaneet. Oltuaan tuotantovoimien kehitysmuotoja muuttuvat omaisuussuhteet silloin näiden *kahleiksi*. Silloin alkaa yhteiskunnallisen vallankumouksen aikakausi“.*)

Tämä täysin materialistinen historiankäsitys on yksi tieteellisistä keksinnöistä rikkaan vuosisatamme suurimpia keksintöjä. Sen ansioksi on luettava, että yhteiskunnallinen tiede vihdoinkin ja *ainiaaksi* pääsi ulos siitä turmiollisesta ja väärästä kiertokulusta, jossa se siihen asti oli vaeltanut. Ainoastaan sen ansiona on pidettävä, että tällä tieteellä nykyään on yhtä vankka pohja, kuin luonnontieteelläkin. Marx'in aiheuttama vallankumous yhteiskunnallisen tieteen alalla on verrattavissa Kopernikus'in aiheuttamaan mullistukseen tähtitieteessä. Ennen Kopernikusta oli se vakaumus

*) „Kritik der politischen Oekonomie“ Berlinissä 1859, esipuhe s. IV–V.

vallalla, että maapallo on paikallaan auringon kiertäessä sitä. Nerokas puolalainen todisti, että asianlaita on päinvastainen. Samaten pidettiin ennen Marx'ia yhteiskunnallisen tieteen lähtökohtana ihmisen *luontoa*; tältä näkökannalta koetettiin selittää ihmiskunnan historiallista liikettä. Nerokkaan saksalaisen katsantokanta on aivan päinvastainen: *samalla kuin ihminen, jatkaakseen olemassaoloaan, vaikuttaa itsensä ulkopuolella olevaan luontoon, muuttaa hän omaa luontoaan*. Ihmisen vaikutus hänen ulkopuolellaan olevaan luontoon edellyttää määrättyjä välikappaleita ja määrättyjä tuotantosuhteita. *Tuotantovälikappaleittensa luonteen mukaisesti* astuvat ihmiset tuotantoprosessiin (koska tämä prosessi on yhteiskunnallista laatua), *monenlaisiin suhteihin toistensa kanssa, ja suhteittensa mukaisesti* yhteiskunnallisessa tuotantoprosessissa *muuttuvat heidän tottumuksensa, heidän tunteensa, heidän taipumuksensa, heidän tapansa ajatella ja toimia*, lyhyesti, *heidän luontonsa*. Siten ei historiallista liikettä voi selittää ihmisen luonnon avulla, vaan historiallinen liike muodostaa ihmisen luonnon erilaiseksi.

Mutta jos näin on asian laita, mikä arvo on silloin annettava meidän päiviemme enemmän tai vähemmän älykkäille tutkimuksille „täydellisestä lainsäädännöstä“ ja „parhaimmasta mahdollisesta yhteiskuntajärjestyksestä“? *Ei minkäänlaista arvoa!* Korkeintaan osottavat nämä tutkimukset *tieteellisen sivistyksen puutetta* niissä, jotka niihin syventyvät. Niiden aika on ikipäiviksi mennyt.

Tämän ihmisen luonnon vanhan katsantokannan mukaan täytyi kaikenväristen ja vivahduk-

sellisten utopiain kadota. Aikakautemme suuri vallankumouksellinen puolue, kansainvälinen sosialidemokratia ei nojaudu mihinkään „uuteen käsitykseen“ ihmisen luonnosta, eikä mihinkään abstraktiseen periaatteeseen, vaan *luonnontieteen avulla selvästi todistettavaan taloudelliseen välttämättömyyteen*. Tässä on tämän puolueen voima, tämä tekee sen yhtä voittamattomaksi, kuin taloudellinen välttämättömyys itsekin on.

„Tuotanto- ja liikevälineet, joiden pohjalla porvaristo syntyi, ovat feodalisen yhteiskunnan synnyttämiä. Näiden tuotanto- ja liikevälineitten ollessa määrättyllä kehitysasteella *eivät* olot, joissa feodalinen yhteiskunta tuotti ja vaihtoi, *maanviljelyksen ja käsiteollisuuden feodalinen järjestelmä*, sanalla sanoen, feodaliset *omaisuussuhteet*, enää vastanneet jo kehittyneitä tuotantovoimia. Ne hidastuttivat tuotantoa, sen sijaan että niiden olisi pitänyt sitä edistää. Ne olivat hävitettävät ja ne hävitettiin.

Niiden sijalle astui vapaa kilpailu ja sen kanssa sille soveltuvat yhteiskunnalliset ja valtiolliset muodot sekä porvariston taloudellinen herruus.

Meidän silmiemme edessä tapahtuu samallinen liike. Porvarilliset tuotanto- ja liikesuhteet, porvarilliset omaisuus-suhteet, uudenaikainen *porvarillinen yhteiskunta*, joka on niin mahtavat tuotanto- ja liikevälineet esille loihtinut, muistuttaa poppamiestä, joka ei jaksakaan hallita esille loihtimiaan maanalaisia voimia. Jo vuosikymmeniä on teollisuuden ja kaupan historia ollut historiaa uudenaikaisten tuotanto-*voimien* taistelusta uudenaikaisia tuotantosuhteita ja omaisuus-suhteita vastaan, jotka ovat porvariston ja sen vallan elin-ehdoja. Riittää, kun mainitsemme liikepulat, jotka aika ajottain palaavina yhä uhkaavammalla tavalla saattavat varaan koko porvarillisen yhteiskunnan.

Aseet, joilla porvaristo on lyönyt maahan feodalismia, kohdistuvat nyt itse porvaristoa vastaan“*).

Porvaristo on hävittänyt *feodaliset* omaisuus-suhteet; köyhälistö tulee hävittämään porvarilliset

*) Kommunismien Manifesti, I luku.

omaisuussuhteet. Porvariston ja köyhälistön välinen *taistelu on leppymätön*, se on taistelua viimeiseen hengenvetoon asti ja yhtä välttämätön kuin aikanaan taistelu porvariston ja etuoikeutettujen säätyjen välillä oli. *Mutta jokainen luokkataistelu on samalla valtiollista taistelua*. Tehdäkseen lopun feodalisesta yhteiskunnasta, täytyi porvariston anastaa itselleen valtiollinen valta. Köyhälistön tulee tehdä samoin jos se tahtoo haudata kapitalistisen yhteiskunnan. Sen valtiollinen tehtävä on siis asiain pakosta jo edeltäpäin määrätty, eikä johdu mistään abstraktisesta harkinnasta.

Huomattava tosiasia on, että sosialismi vasta *Karl Marx'in* ajoilta lähtien on asettunut *luokkataistelun* kannalle. Utopistiset sosialistit käsittivät tuskin ollenkaan luokkataistelun merkitystä. Ja siinä suhteessa olivat he jälellä aikakautensa opetaviin *porvarillisiin teoretikoihin* verraten, sillä nämä olivat ymmärtäneet hyvin sen historiallisen merkityksen, mikä kolmannen säädyn ja aatelin välisellä taistelulla oli.

Sen sijaan että jokainen „uusi käsitys“ ihmisen luonnosta näytti antavan hyvinkin selviä viittauksia „tulevan yhteiskunnan“ rakenteesta, on tieteellinen sosialismi tämäntapaisiin yksityiseikkoihin nähden hyvin niukka. Yhteiskuntarakennus riippuu sen tuotantovoimien tilasta. Minkälainen tulee tämä tila olemaan sinä hetkenä, jolloin köyhälistö tulee saamaan vallan käsiinsä? Sitä emme tiedä. Nyt tiedämme vaan sen, että sivistyneen ihmiskunnan käytettävänä olevat tuotantovoimat välttämättömästi vaativat *tuotantovälineiden ottamista yhteiskunnan huostaan ja tuo-*

tannon suunniteltua järjestämistä. Tämä riittää estämään meitä astumasta harhaan taistelussamme taantumuksellista joukkoa vastaan. „Kommunistit ovat siis käytännössä kaikkien maiden työväenpuolueiden päättäväisin ja aina eteenpäin pakottava osa, ja tietopuolisesti ovat he muun köyhälistön edellä käsityksensä kautta köyhälistöliikkeen ehdoista, menosta ja yleisistä tuloksista“. Nämä vuonna 1848 kirjoitetut sanat ovat ainoastaan yhdessä suhteessa meidän aikamme epätarkat. Ne puhuvat „työväenpuolueista“ ikäänkuin ne olisivat riippumattomassa asemassa kommunistiseen puolueeseen nähden. Nykyään ei ole *yhtäkään työväenpuoluetta*, joka ei lähempänä tai edempänä seuraisi „tieteellistä sosialismia“, taikka niinkuin sitä „manifestissa“ kutsutaan, *kommunismia*.

Vielä kerran: utopististen sosialistien samoin kuin heidän aikansa koko yhteiskunnallisen tieteenkin katsantokannan perustana oli *ihmisen luonto* taikka tästä käsitteestä johdettu abstraktinen periaate. Meidän aikamme yhteiskunnallinen tiede ja sosialismi lähtevät *taloudellisesta todellisuudesta ja tämän kehityslaeista*.

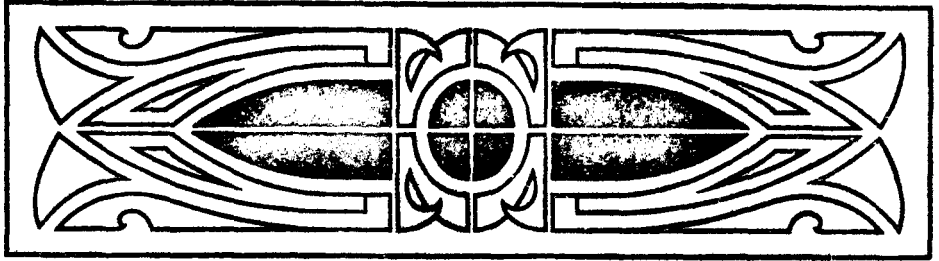
Voimme siis vaikeudetta kuvitella mielessämme, minkä vaikutuksen porvarillisten teoretikojen todistuskeinot, jotka loppumatta toistavat tuota vanhaa jankutusta ihmisen luonnon ja kommunismin yhteensoveltumattomuudesta, tekevät uuden ajan sosialisteihin. Se on samaa kuin jos koittaisi taistella darvinisteja vastaan Cuvierin tieellisestä arsenalista otetuilla aseilla! Ja merkillisintä on, että Herbert Spencerin tapainen „evolutsionisti“ ei ollut käyttämättä hyväkseen tätä vanhaa laulua!

Mutta niinhän se on, ettei ihaninkaan neitonen voi antaa enempää kuin mitä hänellä on!*)

Katsokaamme nyt missä määrässä uudenaikainen sosialismi ja anarkismi ovat yhteydessä toistensa kanssa.

*) „Eivät ainoastaan sosialistit, vaan myöskin vapaa-
mieliset (on kysymys Englannin liberaleista), jotka tasottavat
edellisille tietä, luulevat, että ihmiskunnan vikoja voi tar-
peellisella taitavuudella parantaa hyvien toimenpiteiden
avulla. Tämä on haaveilua. Olkoon yhteiskuntaruumis
missä tahansa niin aina tulee kansalaisten puutteellinen
luonne ilmenemään huonoissa vaikutelmissa, jotka se saa
aikaan. Ei ole olemassa mitään valtiollista alkemiaa, jonka
avulla lyijyisiä viettejä voi muuttaa kultaiseksi käytökseksi.
„L' Individu contre l' Etat par Herbert Spencer, traduit de
l' Anglais par J. Gerschell, Paris 1888. s. 64.

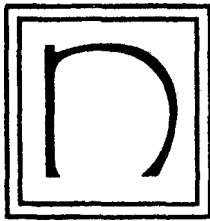

III.

Anarkistisen suunnan historiallinen kehitys. Anarkismin katsantokanta.

„Minua on vielä syytetty siitä, että olisin anarkian isä. Sillä osotetaan minulle liian paljon kunniaa. Anarkian isä on kuolematon *Proudhon*, joka vuonna 1848 oppiaan ensi kerran on selittänyt“.

„Däin sanoo *Peter Krapotkin* puolustuspuheessaan rikosoikeuden edessä Lyon'issa (oikeudenkäynti vuonna 1883). Niinkuin rakastettavan maanmieheni Krapotkinin tapana usein on, väittää hän tässäkin sellaista, joka ei pidä paikkaansa.

„Ensi kerran“ puhuu Proudhon anarkiasta usein mainitussa kirjassaan „Mitä on omaisuus, tahii tutkimuksia oikeuden ja hallinnon periaatteesta“, jonka ensimmäinen painos ilmestyi jo vuonna 1840. Tosin hän ei siinä paljonkaan anarkiaa „selitä“; hän omistaa sille vaan muutamia sivuja*). Mutta ennenkuin hän vuonna 1848 oli ruvennut anarkistista oppiansa selittämään, oli

* Katso s. 295 – 305 1841 vuoden saksalaisessa painoksessa.

tämän tehtävän jo sitä ennen suorittanut saksalainen *Max Stirner* (*Caspar Schmidt'in* kirjailijanimi) vuonna 1845 ilmestyneessä kirjassaan „*Der Einzige und sein Eigenthum*“ (Ainoa ja hänen omaisuutensa). Max Stirnerilla on siis melkoinen oikeus kantaa nimitystä „anarkian isä“. Olkoon „kuolematon“ tai ei *hän se ensi kerran* on tätä oppia „selittänyt“.

Max Stirner.

Max Stirnerin anarkistista oppia on kutsuttu *Ludwig Feuerbachin* uskontofilosofian pilakuvaksi. (Niin kutsuu sitä esimerkiksi *Ueberweg* teoksessaan „*Filosofian historian pääpiirteet*“, kolmas osa, Uudenajan filosofia). Onpa menty niinkin pitkälle, että on väitetty Stirnerin ainoana tarkoituksena olleen tällä kirjallaan saattaa mainitun filosofian naurun alaiseksi.

Tämä on kuitenkin täydellisesti perusteeton otaksuma. Stirner ei ensinkään laskenut leikkiä selittäessään oppiaan. Hän kannatti sitä syvimällä vakaumuksella, vaikkakaan hän hermostuneelle aikakaudelleen kuvaavalla tavalla ei peittänyt tarkotustaan voittoa Feuerbach jyrkillä johtopäätöksillään.

Feuerbachin mielestä on se, mitä ihmiset kutsuvat *jumaluudeksi*, ainoastaan heidän mielikuvituksensa hedelmä, sielutieteellisen erehdyksen tulos. Jumaluus ei ole luonut ihmisiä, vaan ihminen on oman kuvansa mukaan luonut itselleen jumaluuden. Jumalassa palvelee ihminen vaan *omaa olemustaan*. Jumala on vain mielikuvitusta, mutta hyvin vahingollista mielikuvitusta. *Kristil-*

linen jumala kuvataan pelkäksi *rakkaudeksi* ja pelkäksi armeliaisuudeksi kärsivää ihmiskuntapolosta kohtaan. Mutta siitä huolimatta, taikka oikeastaan *juuri sentähden* halveksii jokainen, oikean kristityn nimeä kantava jumalankieltäjä, jotka hänen mielestään ovat kaiken rakkauden ja säälin kieltäjiä, ja hänen *täytyy* heitä halveksia. Siten tulee rakkauden jumalasta vihan ja vainon jumala. Tämä ihmisen mielikuvituksen tuote tulee hänen kärsimyksiensä todelliseksi aiheeksi. Sentähden on tällaisesta mielikuvituspelistä tehtävä loppu. Koska ihminen jumaluudessa palvelee vaan sisimpää olemustaan, niin on se salaperäinen peite, johon tämä olemus on kätkeytynyt, kerta kaikkiaan revittävä ja poistettava. Rakkautta ihmiskuntaan ei saa olennoida ihmiskunnan ulkopuolella. „*Ihminen on ihmiselle korkein olento*“.

Näin sanoo Feuerbach.

Max Stirner on hänen kanssaan täydellisesti samaa mieltä, mutta hän tahtoo kuitenkin opistaan itse vetää ne johtopäätökset, jotka hänen mielestään ovat sen viimeisiä ja jyrkimpiä. Hän todistelee seuraavasti: „Jumala ei ole muuta kuin mielikuvituksen hedelmä, *haave*. Se myönnettäköön! Mutta mitä on ihmisyyys, jonka rakkautta te minulle saarnaatte? Eikö sekin ole vaan haave, abstraktinen olemus, *ajatusluoma*? Mitä on teidän ihmisyytenne, muuta kuin mielikuvitusta, *yksilöjen* mielikuvitusta? *Muuta todellista siis ei ole, kuin yksilö tarpeineen, tarkotuksineen ja tahtoineen*. Mutta jos niin on asian laita, tahdotteko te että *yksilö* joka on *todellinen olento*, uhrautuisi „määrätyn“ ihmisen, *abstraktisen olemuksen* onnen hyväksi? Te voitte hyvin kapinoida

vanhaa ja rakasta jumalaa vastaan, mutta sittenkin säilytätte uskonnollisen katsantokannan, ja vapaus, jota te pyritte meille antamaan, on kokonaan jumaluusopillista luonnetta“. Korkein olento on epäilemättä ihmisen olemus, mutta juuri sentähden, että se on hänen *olemuksensa* eikä hän itse, on aivan yhdentekevää, otammeko itsellemme korkeimman olennon ihmisen olemuksen ulkopuolelta ja pidämme sitä „jumalana“, tai katsommeko korkeimman olennon olevan tämän olemuksen sisässä ja siinä tapauksessa kutsumme sitä „ihmisen olemukseksi“ tai „ihmiseksi“. *Minä* olen yhtä vähän jumala kuin (käsite) *ihminen*, yhtä vähän korkein olento kuin oma olemukseni, ja sentähden on pääasiassa samantekevää, ajattelenko tätä olentoa minussa itsessäni tai itseni ulkopuolella olevaksi. Todellisuudessa me aina ajattelemmekin korkeinta olentoa kummassakin vastakkaisuudessa, yht'aikaa sisäisessä ja ulkopuoleisessa: sillä „jumalan henki“ on kristillisen katsantokannan mukaan myös „meidän henkemme“ ja „asuu meissä“. Se asuu taivaassa ja se asuu meissä; me heikot astiat olemme vain sen „asunto“, ja jos Feurbach vielä hävittää tämän hengen taivaallisen asunnon, ja pakottaa sen hyntyineen päivineen muuttamaan meidän luoksemme, niin tulemme me, sen maallinen asunto, olemaan täpösen täytetyt“*).

Karttaaksemme sellaisen liiallisen „täytyttyämyksen“ epämiellyttävyksiä ja estääksemme joutumasta tällaisen „haaveen“ valtaan sekä voidaksemme lopuksi astua todellisuuden pohjalle, on

*) „Der Einzige und sein Eigenthum“, toinen painos, Leipzig, 1882. Siv. 35–36.

meillä ainoastaan yksi keino; meidän tulee ottaa *lähtökohdaksemme* ainoa todellinen olento, meidän oma „*Minä*”mme“.

„Pois sentähden kaikki, mikä ei kokonaan ole Minun asiani! Te sanotte, että Minun asiani kai toki lienee „hyvä asia“? Mikä on hyvää, mikä on pahaa! Olenhan Minä itse oma asiani, enkä ole hyvä enkä paha. Ei kummallakaan ole Minuun nähden mitään merkitystä. — Jumalallisuus on jumalan asia, inhimillisyys on „ihmisen asia“. Minun asiani on yhtä vähän jumalallinen kuin inhimillinen, se ei ole totuus, hyvyys, oikeus, vapaus j. n. e., vaan yksistään *Minun* asiani, ja se ei ole mikään yleinen, vaan se on — *ainoa*, niinkuin Minäkin olen ainoa. Minun yläpuolellani ei ole mitään.“*)

Uskonto, omatunto, siveysoppi, oikeus, laki, perhe ja valtio ovat yhtä monta ijestä, jotka Minun kannettavakseni asetetaan, yhtä monta *yksinvaltiasta*, joita vastaan „Minä“, omasta „asiastani“ tietoinen yksilö, kaikilla käytettävissä olevilla keinoilla taistelen. Teidän *siveysoppinne*, ei ainoastaan poroporvarien siveysoppi, vaan myöskin yleinen, inhimillinen siveysoppi, on vain *uskontoa*, joka on vaihtanut *korkeimman olennon*. Teidän *oikeutenne*, jonka luulette ihmisen saaneen syntyessään, on vaan *aave*; ja jos te pidätte sitä arvossa, ette ole kehittyneempiä kuin Homeron sankarit, jotka kauhistuivat, jos näkivät jonkun jumalistaan taistelevan vihollistensa riveissä. Oikeus on väkivaltaa.

„Jolla on valta, sillä on — oikeus. Jollei teillä ole edellistä, niin ei teillä ole jälkimäistäkään. Onko tämä viisaus niin vaikeasti saavutettavissa?**) Minua tahdotaan saada

*) Der Einzige j. n. e. s. 7–8.

**) Der Einzige j. n. e. s. 196–197.

uhraamaan omat etuni *valtion* etujen hyväksi. Minä sitä vastoin julistan sodan jokaista valtiota, kansanvaltaisintakin vastaan, sodan elämästä ja kuolemasta. Jokainen valtio on hirmuvaltio, olkoonpa siinä sitten yksi tai useampia yksinvaltiaita, taikka olkootpa, niinkuin tasavallassa ajatteleminen olevan, *kaikki* herroja, toisin sanoin, sortakoon kukin toinen toistaan. Niin on asian laita, kun kulloinkin vallitseva laki, tai ehken *kansankokouksen* lausuma tahto asetetaan yksityiselle *laiksi*, jota hänen *tulee totella*, tai jota hänen *velvollisuutensa* on totella. Ja vaikka ajattelisimme sellaisenkin tapauksen, että jokainen *yksityinen* kansassa olisi lausunut *saman* tahdon ja että tämän kautta olisi syntynyt täydellinen „yhteistahto“, olisi asian laita sittenkin sama. Enkö Minä olisi tässäkin tapauksessa eiliseen tahtooni tänään ja edeskinpäin *sidottu*? Tahtoni olisi tässä tapauksesaa *kahleissa*. Kirottu *tasapaino*! Minun oma *luomani*, nimittäin määrätty tahdonilmaisu, olisi muuttunut hallitsijakseni. Minä, luoja, tulisin tahdossani ja toiminnassani *estetyksi*. Jos olin eilen narri, pitäisikö minun elinjäkseni siksi jäädä? Sellaisena olen Minä valtiollisessa elämässä parhaimmassa tapauksessa — voisin yhtä hyvin sanoa: pahimmassa tapauksessa — oman itseni orja. Senvuoksi että eilen tahdoin, olen tänään tahdoton, eilen vapaaehtoisesti, tänään pakollisesti. *)

Tässä kohden voisi sosialidemokratia väittää Stirneriä vastaan, että hänen „Minä’nsä“, koettaessaan *esittää kansanvaltaista vapautta järjettömäksi*, menee liian pitkälle. Koska huono laki voidaan *kumota*, niinpian kuin kansalaisten enemmistö sitä tahtoo, ei tarvittane sitä elinikänsä noudattaa. Mutta tämä on vaan vähäpätöinen pikkuseikka, ja Stirner vastaisi siihen, että juuri tuo välttämättömyys ensin vedota enemmistöön, todistaa, että Minä en ole omien tekojeni herra.

Kirjailijamme johtopäätökset ovat siitä yksinkertaisesta syystä *kumoamattomat*, että ne sanovat: en tunnusta mitään itseni yläpuolella. Ne

*) Der Einzige j. n. e. s. 200.

käskevät vaan pysymään kiinni siinä, että jokainen laitos, joka asettaa jonkinlaisia *velvollisuuksia, sortaa* Minua. *Tämä on yksinkertaista toistamista.*

On selvää, ettei mikään „Minä“ yksistään voi olla olemassa. Stirner tietää sen varsin hyvin ja se on myöskin syynä siihen, että hän saarnaa „*itsekkäitten yhdistyksiä*“, s. o. vapaita yhdistyksiä, joihin jokainen „Minä“ *rupeaa jäseneksi* ja joissa se pysyy, *niinkauvan kuin* se on *sen* etujen mukaista.

Jääkäämme tähän vähäksi aikaa.

Meillä on harvinaisen „*itsekäs*“ järjestelmä edessämme. Se on ehkä ainoa laatuaan, minkä inhimillisen ajatuksen historia voi meille näyttää. Edellisen vuosisadan *ranskalaisia materialisteja* on syytetty itsekkäisyysopin saarnaamisesta. Siinä kuitenkin on suuresti erehdytty. Ranskalaiset materialistit ovat aina saarnanneet „*hyvettä*“, ja tätä he ovat tehneet niin hillitsemättömällä innolla, että *Grimm* hyvällä syyllä saattoi tätä heidän „*munkkilaisuuttaan*“ pilkata. Itsekkäisyyden kysymys oli heille kaksinkertainen „*problemi*“.

1. *Ihminen on pelkkää tunnetta*; tämä oli kaikkien heidän tutkimustensa pohjana. Itse luontonsa vuoksi on hän siis pakotettu karttamaan *kärsimystä* ja *etsimään huvitusta*. Miten on silloin selitettävissä, että on ihmisiä, jotka ovat valmiit kantamaan suurimpia *kärsimyksiä* jonkin *aatteen* voitoksi, s. o. valmistakseen *lähimmäisilleen* miellyttäviä tunteita?

2. Koska ihminen on pelkkää tunnetta, niin *vahingottaisi hän lähimmäistään*, jos hänet asetettaisiin yhteiskunnalliseen ympäristöön, jossa *toisen* henkilön edut ovat *ristiriidassa* toisten etujen

kanssa. Minkälainen on se lainsäädäntö, joka on omiaan saattamaan *yleishyvän sopusointuun yksilöiden* etujen kanssa? — Tähän *kaksinkertaiseen* problemiin sisältyy 18:n vuosisadan materialistien siveysoppi.

Max Stirner pyrkii aivan päinvastaiseen päämäärään. Hän pilkkaa „hyvettä“, ja kaukana siitä, että toivoisi sille voittoa, pitää hän ainoastaan sellaisia itsekkäitä järkevinä olentoina, joiden „Minä“ on kaiken yläpuolella. Vielä kerran, hän on korkeimman itsekkäisyyden opettaja.

Kunnon porvarit, joiden korvat ovat yhtä siveellisen puhtaita ja kainoja kuin heidän sydämensä on kova, samat, jotka salaa viiniä juodessaan „julkisesti *saarnaavat vettä*“, ovat Stirnerin siveettömyydestä äärimmilleen kiihottuneet. „Sehän vie maailman täydelliseen perikatoon!“ — huudahtivat he. Mutta, kuten tavallisesti käy, osottautui poroporvari *hyve* hyvin *heikoksi*, kun se kävi esittämään todistuksia. „Stirnerin todellinen ansio on siinä, että hän on lausunut *nuoren jumalankieltäjäkoulun* (hegelianismin*) vasemman sivustan) *viimeisen* sanan“, kirjotti ranskalainen *St.-René-Taillandier*. Muiden maiden poroporvari *mielestä* oli tämä rohkean kirjailijan ainoa ansio. *Uudenaikaisen sosialismin katsantokannalta esiintyy tämä ansio kumminkin aivan toisenlaisessa valossa.*

Ensinnäkin on Stirner'ille kieltämättömäksi ansioksi luettava, että hän julkisesti ja väsymättä *vastusti porvarillisten uudistajien ja useiden utopististen sosialistien* imelänhapanta tunteellisuutta,

*) Saksalaisen filosofi Hegelin mukaan nimensä saanut filosofinen oppisuunta.

jonka mukaan köyhälistön *vapautus* tulisi olemaan seurauksena eri luokkiin ja ennen kaikkea omistavaan luokkaan kuuluvien alttiiden henkilöiden siveellisestä toiminnasta. Stirner tietää aivan hyvin, mitä riistäjäin „uhrautuvaisuudelta“ on odotettavissa „Rikkaat“ ovat armottomia, mutta „köyhät“, (näitä nimityksiä käyttää kirjailija) tekevät väärin, kun he heitä siitä moittivat; sillä *riikkaat eivät* ole syypäät köyhien *kurjuuteen*, vaan *köyhät* itse luovat rikkaitten rikkauden. Heidän tulee siis *rukoilla itseään*, jos olonsa ovat ahtaat. Parantaakseen tilaansa, tarvitsee heidän vaan nousta kapinaan rikkaita vastaan. Kun he kerran tämän todella tahtovat tehdä, ovat he voimakkaammat, ja silloin on rikkaiden *herruus* loppunut. *Menestys riippuu taistelusta eikä hedelmättömästä vetoamisesta sortajien jalomielisyyteen*. Stirner saarnaa siis *luokkataistelua*. Tosin hän kuvittelee sitä joidenkuiden „Minäin“ taisteluksi toisia vähempilukuista mutta yhtä itsekkäitä „Minuja“ vastaan. Mutta — tässä tulemme toiseen Stirnerin ansioon.

Taillandier'in mukaan on Stirner lausunut saksalaisen filosofian nuoren jumalaakieltävän koulun viimeisen sanan. Todellisuudessa on hän vaan lausunut *ihanteellisen koulun viimeisen sanan*. Mutta tämän sanan lausuminen onkin hänen kieltämätön ansionsa.

Uskontoa arvostellessaan on *Feuerbach* vaan *puoleksi materialisti*. Palvellessaan jumalaa palvelee ihminen vaan omaa ihanteelliseksi kuviteltua olemustaan. Tämä on oikein. Mutta uskonnot syntyvät ja häviävät niinkuin kaikki muukin tässä maailmassa. Eikö tämä todista, *ettei* ihmisen olemus ole muuttumaton yhteiskunnan historiallisessa

kehityksessä? On selvää, että niin todella on asian laita. Mutta jos niin on, mikä sitten on syynä siihen, että „ihmisen olemus“ historiallisesti muuttuu? *Feuerbach ei siitä tiedä mitään.* Hänestä on ihmisen olemus vaan ajatuksellinen käsite, samoin kuin ihmisen luonto ranskalaisten materialistien mielestä. Tämä on hänen uskontoarvelunsa perusvirhe. Stirner huomaa hyvin, että siltä puuttuu voimakas rakenne, ja hän tahtoo sitä vahvistaa antamalla sen hengittää *todellisuuden* raitista ilmaa. Hän kääntää selkensä kaikille utukuville, jokaiselle „ajatusluomalle“. *Todellisuudessa*, sanoo hän itselleen, on vaan olemassa *yksilöitä*, ottakaamme siis tällainen yksilö lähtökohdaksi. Mutta *minkä* yksilön ottaa hän lähtökohdakseen? Matin, Jussin, Jukan tai Kallen? Ei sinnepäinkään; *vaan yksilön yleensä, uuden ajatusluoman* ja lisäksi laihimman semmoisista, nimittäin „Minän“.

Stirner luulee, lapsellisesti kyllä, antaneensa lopullisen vastauksen vanhaan filosofiseen kysymykseen, josta jo keskiajan nominalistit ja realistit*) olivat eri mieltä. „Ei millään aatteella ole olemassaoloa“ — sanoo hän — „sillä ei mikään niistä kykene aineellistumaan. Realismin ja nominalismin skolastisella riidalla oli sama sisällys“.

Ei toki! Ensimmäinen paras nominalisti olisi voinut täydellisesti todistaa kirjailijallemme, että *hän* „*Minänsä*“ on *samallinen „aate“* kuin

*) *Nominalistit*: jäseniä keskiaikaisessa filosofisessa koulussa jonka opin mukaan yleiset käsitteet olivat vaan ajatusluomia.

Realistit olivat päinvastaista mielipidettä, väittäen, että käsitteillä on vastineensa todellisuudessa.

jokainen muukin, että *se on yhtä vähän todellinen*, kuin laskuopillinen ykkönen.

Matilla, Jussilla, Jukalla ja Kallella on *keskinäisiä suhteita*, jotka eivät riippu heidän „*Minänsä*“ tahdosta ja joihin he ovat joutuneet sen yhteiskunnan rakenteen kautta, missä he elävät. Arvostella yhteiskunnallisia oloja „*Minän*“ nimessä on samaa kuin hyljätä ainoa tässä tapauksessa hyödyllisen katsantokannan, *yhteiskunnan*, sen elämän ja kehityksen lakien katsantokannan, ja eksyä ajatelmien sumuun.

Nominalisti Stirneriä miellyttää tämä sumu.

Minä olen Minä, se on lähtökohta;

Ei-Minä ei ole = Minä se on hänen tuloksansa;

Minä + Minä + Minä + j. n. e. — se on hänen yhteiskunnallinen utopiansa. Se on yhteiskunnallisen ja valtiollisen arvostelun palvelukseen otettua pelkkää ja yksinkertaista henkilökohtaista ihanteellisuutta. *Se on ihanteellisen tutkimuksen itsemurha.*

Mutta jo samana vuonna (1845), jona Stirnerin „*Der Einzige*“ ilmestyi, ilmestyi myöskin Frankfurt am Mainissa *Marx'in ja Engels'in: „Pyhä perhe taikka arvostelevan arvostelun arvostelu, Bruno Bauer'ia ja hänen asetoverejaan vastaan“*. Siinä hyökkäsi kokemusperäinen kehitysoppi uudenaikaisen sosialismin teoreettinen perustus, ihanteellista koulua vastaan ja voitti sen. Stirnerin kirja „*Der Einzige*“ tuli liian myöhään.

Olemme juuri sanoneet, että *Minä + Minä + Minä + j. n. e.* on Stirner'in yhteiskunnallinen utopia. Hänen „*itsekkäitten yhdistys*“ ei ole itse asiassa muuta kuin summa *ajateltuja*

paljouksia. Mikä on ja mikä voi olla perustuksena näiden yhtymiselle? Heidän *etunsa*, vastaa Stirner. Mutta mikä on ja mikä voi olla heidän etujensa *yhtenäisyyden todellisena perustuksena?* Stirner ei tähän vastaa mitään, eikä hän voikaan siihen varmaa vastausta antaa, sillä ajatuksen korkeudesta, johon hän kohottautuu, ei saata nähdä tarkkoja piirteitä *taloudellisesta todellisuudesta*, joka on itsekkäiden ja epäitsekkäiden „*Minäin*“ „*äiti ja imettäjä*“.

Ihmekö siis, ettei hän edes luokkataistelun käsitettä täydellisesti ymmärrä, vaikka hän sitä jokseenkin onnellisesti lähenteleekin. „*Köyhäin*“ tulee taistella „*rikkaita*“ vastaan. Ja mitä sitte seuraa, kun he ovat päässeet voitolle? Silloin tulee jokainen entisistä köyhistä niinkuin jokainen entisistä rikkaistakin taistelemaan jokaista entistä köyhää ja jokaista entistä rikasta vastaan. *Siitä seuraa „kaikkien sota kaikkia vastaan*“. (Stirner käyttää aivan tätä sananmuotoa). Ja „itsekkäitten yhdistyksien“ säännöt tulevat tässä suunnattoman suuressa sodassa, tässä yleisessä taistelussa, olemaan yhtä montaa osittaista aselepoa. Siinä on sotilaallista humoria, mutta ei *rahtuistakaan* sitä todellisuutta jota Max Stirner uneksi.

Jättäkäämme itsekkäitten yhdistykset tähän. Vaikka utopisti sulkeekin silmänsä päästäkseen näkemästä taloudellista todellisuutta, seuraa se häntä kumminkin hänen tahtomattaan, luonnon voimakkuudella, jota ei tiede voi taltuttaa. Stirneriä ei suojele ajatellun „*Minän*“ ylevä ilmakehä taloudellisen todellisuuden välttämättömyydeltä. Hän ei kerro meille yksistään „*Ainoasta*“; hänen selvittelynsä aiheena on „*Ainoa ja hänen omai-*

suutensa“. Entä minkä näköinen on tämä „Ainoan“ omaisuus?

On itsestään selvää, ettei Stirner mielellään kunnioita „omaisuuden pyhyttä“. Jonkun oikeudellinen tai oikeudenmukainen omaisuus on vaan se, jota *Sinäkin* pidät hänen omaisuutenaan. Jos sellainen olotila lakkaa *Sinua tyydyttämästä*, on se Sinun mielestäsi kadottanut oikeudenmukaisuutensa ja Sinä naurat omistusoikeuden pyhydelle.*) Aina uudistuu sama vanha laulu: „Minun yläpuolellani ei ole mitään“. Vaikka Stirner antaakin hyvin vähän arvoa toisen omaisuudelle, ei tämä estä hänen „*Minäänsä*“ omaamasta *omistajan taipumuksia*. Vahvin todistus „kommunismia vastaan“ on hänen mielestä se tosiasia, että kommunismi, koettaessaan *poistaa yksityisomaisuuden*, tekee kaikista yhteiskunnan jäsenistä almuilla eläjiä. Stirner on tällaisesta vääryydestä kauhistunut:

„Kommunistien mielestä tulee kunnan olla omaisuudenomistaja. Päinvastoin. „Minä“ olen omistaja ja sovin vaan toisten kanssa omaisuudestani. Jos kunta tekee Minulle väärin, niin Minä kapinoin sitä vastaan ja puolustan omaisuuttani. Minä olen omistaja, mutta omaisuus *ei ole pyhä*. Olisinko vain haltija? (Tarkottaa Proudhon'ia). En; *ennen* saatoin olla vaan haltijana, palstan suojattuna haltijana ainoastaan senkautta, että annoin muidenkin hallita palstojaan; nyt sitä vastoin kuuluu „kaikki“ Minulle, Minä olen „kaiken“ omistaja, jota *Minä tarvitsen* ja jonka vain kynsiini saan. Jos sosialistit sanovat: yhteiskunta antaa minulle, mitä tarvitsen, – niin sanoo itsekäs ihminen: minä otan itselleni, mitä tarvitsen. Jos kommunistit käyttäytyvät kuin almuilla eläjät, *niin itsekäs käyttäytyy omistajan tavoin*“**).

Itsekkään ihmisen omaisuus on näköjään epävarma. „Itsekäs“ pysyy *omistajana* ainoastaan

*) Der Einzige j. n. e. **) Der Einzige j. n. e., s. 266.

niinkauvan kuin muut „itsekkäät“ eivät päätä häntä ryöstää ja muuttaa kerjäläiseksi. Perkele ei kuitenkaan ole niin musta, kuin ensi näkemältä luulisi. Stirner pitää näitä „itsekkäiden“ omaisuuksien vastakkaisia suhteita enemmän *vaihto-* kuin *ryöstö*suhteina. Ja se mahti, johon hän lakkaamatta *vetoaa*, on pikemmin niiden *tavaran-* *tuottajien mahti*, jotka ovat *vapautuneet* valtion ja yhteiskunnan heille asettamista *vanhoista* kahleista.

Kapitalistin sielu puhuu Stirnerin suusta. Jos hän *onkin valtiota vastaan*, niin tekee hän sitä sentähden, *että valtio* hänen mielestään *ei tarpeeksi kunnioita* tavaran tuottajien „*omaisuutta*“. Hän tahtoo omaisuutensa, *koko* omaisuutensa. Valtio pakottaa häntä maksamaan veroja, valtio katsoo hyväksi yleishyvän nimessä riistää hänen omaisuuttaan. Hän vaatii *käyttö- ja kulutusoikeutta*. Valtio vastaa „olkoon menneeksi“, mutta lisää: on olemassa epäkohtia ja taasen epäkohtia. Johon Stirner huutaa: „Pidättäkää varas!“ „Minä olen valtion vihollinen“, sanoo Stirner. „Se on aina kahden vaiheilla: Hän tai Minä . . . „*Valtiossa ei ole omaisuutta*, nim. ei yksilön omaisuutta, vaan ainoastaan valtion omaisuutta. Mikä Minulla on, sen olen saanut valtion kautta, samoinkuin ainoastaan valtion kautta olen mitä olen. Yksityisomaisuuttani on vaan se omaisuus, minkä valtio omaisuudestaan minulle luovuttaa, jättämällä toiset kansalaiset sitä vaille; se on siis valtionomaisuutta“. Senvuoksi *alas valtio ja eläköön* yksilön yksinkertainen ja *täydellinen omaisuus!*

Stirner on kääntänyt Say'n „kansantalouden“ (*Traité d'économie politique pratique* de J. B.

Say) saksaksi. Ja vaikkka hän on *Adam Smith*'inkin teoksia kääntänyt, ei hän kuitenkaan koskaan ole kyennyt kohottautumaan porvarillisten tusinataloudellisten **käsitteiden** yläpuolelle. Hänen „itsekkäitten yhdistyksensä“ ei ole mitään muuta kuin sydämistyneen pikkuporvarin haaveilua. Tässä merkityksessä voidaan sanoa, että hän on lausunut *porvarillisen yksilöllisyyden viimeisen sanan*.

Stirnerillä on vielä kolmaskin ansio, se nimitäin, että hän on uskaltanut kehittää yksilö-oppiaansa äärimmäiseen huippuun saakka. Hän on anarkisteista pelkäämättömin, johdonmukaisin. Hänen rinnallaan on *Proudhon*, jota Krapotkin ja kaikki elossa olevat anarkistit pitävät anarkian isänä, vaan *korkeakauluksinen poroporvari*.

Proudhon.

Sensijaan että Stirner vastustaa Feuerbachia, matkii „kuolematon“ Proudhon *Kant*'ia. „Anarkian isä“ selittää ylevästi: „Saman, minkä Kant melkein kuusikymmentä vuotta sitte teki uskonnon hyväksi, mitä hän sitä ennen oli varmuuden hyväksi tehnyt ja mitä muut ennen häntä olivat koettaneet tehdä onnen tai ylevimmän menestymisen hyväksi, tahtoo „*Voix du Peuple*„ (Kansan ääni) tehdä hallituksen hyväksi“.

Katsokaamme, miten hän tässä menettelee, ja mitä tuloksia hän saavuttaa.

Proudhonin mukaan kysyivät uskovainen ja filosofi ennen Kantin aikaa „voittamattomalla liikutuksella“: „mitä on jumala?“ ja edelleen: „mikä on uskonnoista paras?“ „Jos on totta, että on olemassa ihmiskuntaa korkeampi olento, niin

täytynee myöskin olla olemassa jokin järjestelmä, joka määrää tämän olennon ja ihmiskunnan väliset suhteet. Mutta mikä on tämä järjestelmä? Parhaan uskonnon etsiminen on ihmishengen toinen askel ymmärryksen ja uskon kehityksessä". Kant antoi näiden kysymysten ratkaisemattomina raueta. Hän ei enään kysynyt itseltään, mitä on jumala ja mikä uskonnoista on paras, vaan asetti tehtäväkseen selittää jumala-*aatteen* synnyn ja kehityksen; „hän yritti esittää tämän aatteen elämäkerran“. Ja hän saavutti yhtä suurenmoisia kuin odottamattomia tuloksia. „Se, mitä jumalassa etsimme ja hänessä näemme, on, niinkuin Malebranche sanoi, oma ihanteemme, puhdas inhimillinen olemus . . . Ihmisen sielu ei alussa huomaa itseään oman minänsä ajatelluissa tutkimuksissa, niinkuin filosofit sanovat, vaan se keksii itsensä oman minänsä ulkopuolella, ikäänkuin se olisi omasta itsestään eroava olemus! Tätä nurjaa kuvaa kutsuu se jumalaksi. Sen mukaan eivät siveysoppi, oikeus, järjestys ja lait ole enää tuntemattoman ja käsittämättömän niinkutsutun luojan vapaata tahtoamme velvoittamaan ylhäältä asettamia käsitteitä, vaan käsitteitä, jotka ovat meille ominaisia ja olemukseemme kuuluvia, samoin kuin taipumuksemme ja elimemme, lihamme ja veremme. Lyhyesti: uskonto ja yhteiskunta ovat samaa tarkottavia ilmaisumuotoja. Ihminen on itselleen yhtä pyhä kuin olisi hän jumala“.

Usko *auktoritetiin* on yhtä vanha ja yleinen kuin usko jumalaan. Kaikkialla missä on ihmisiä, jotka muodostavat yhteiskunnan, on olemassa jokin voima, hallituksen alku. Ammoisista ajoista saakka on kysytty: mitä on hallitusvalta ja mikä on paras

hallitusmuoto, mutta turhaan etsitään vastausta näihin kysymyksiin. Hallituksia on yhtä monta kuin uskontoja, valtiollisia teorioja yhtä monta kuin filosofisia järjestelmiä. Onko mahdollista tehdä loppu tästä alituisesta ja hedelmättömästä ristiriidasta? Onko mahdollista päästä ulos tästä umpikujasta? On varmaan! Meidän tarvitsee vaan seurata Kantin esimerkkiä ja kysyä itseltämme, mistä on peräisin tämä auktoritetin ja hallitusvallan *aate*? Meidän täytyy ainoastaan ottaa selville *valtiollisen aatteen alkuperä*. Kun se kerran saadaan tälle perustalle, ratkeaa kysymys hämmästyttävän helposti:

„Samoinkuin *uskonto* on *hallituksen* yhteiskunnallisen itsetiedottomuuden ilmenemismuoto, ihmiskunnan valmistusta korkeampaan olotilaan.

Ihmiskunta etsii itseään uskonnosta ja kutsuu tulosta *jumalaksi*.

Porvari etsii itseään, vapautta *hallituksessa*, ja kutsuu tulosta *kuninkaaksi, keisariksi tai presidentiksi*.

Ihmiskunnan ulkopuolella ei ole jumalaa; jumaluusopillinen käsitys on mieletön. — Vapauden ulkopuolella ei ole hallitusta, valtiollisella käsityksellä ei ole minkäänlaista arvoa“.

Tämä valtiollisen aatteen syntyperän selitykseksi. Kun se kerran on opittu tuntemaan, täytyy sen antaa selvitys pohdittavana olevaan kysymykseemme, mikä on *paras* hallitusmuoto.

„*Paras* hallitusmuoto on, niinkuin täydellisin uskontokin, sananmukaisesti käsitettynä itselleen vastainen aate. Kysymyksen ratkaisu ei tarkoita selvyiden saamista siitä, millä tavalla meitä paraiten hallittaisiin, vaan siitä, miten olisimme vapaimmat. Julkisen vallan ja politiikan todellisena sisältönä on järjestystä vastaava ja järjestyksenmukainen vapaus. Millä tavalla muodostuu tämä ehdoton vapaus, joka merkitsee samaa kuin järjestys? Sen opettaa meille eri auktoritetimuo-

tojen tutkiminen. Muuten sallimme ihmisten yhtä vähän hallita ihmisiä kuin ihmisten riistää ihmisiä.“*)

Olemme nyt Proudhonin valtiollisen filosofian huipuilla. Täältä saa alkunsa hänen anarkististen ajatustensa vilposa ja elvyttävä virta. Ennenkuin kuitenkaan lähdemme seuraamaan tämän virran hiukan mutkikasta juoksua, tahdomme luoda katsauksen siihen polkuun, jota myöten olemme nousseet ylös.

Luulimme seuranneemme *Kant*'ia, mutta siinä olemme kuitenkin erehtyneet. Kant on „*Kritik der reinen Vernunft*“ („Puhtaan järjen arvostelu“) nimisessä teoksessaan osottanut, että jumalan olemassaoloa on mahdoton todistaa, koska kaikki se, mitä emme voi kokea, jää ehdottomasti meille tuntemattomaksi. „*Kritik der praktischen Ver-*

*) Katso kaikkien ylläolevien otteiden johdosta „*Confessions d'un Revolutionnaire*“ („Vallankumouksellisen tunnustuksia“) teoksen kolmannen painoksen esipuhetta. Tämä esipuhe on vaan ote „*Voix du Peuple*“, („Kansan ääni“) lehdestä marraskuulta v. 1849. Vasta v. 1849 ryhtyi Proudhon „selittämään“ anarkistista teoriaa. Vuonna 1848 selitteli hän, Krapotkinin luvalla sanoen, ainoastaan vaihtoteoriaansa, kuten nähdään hänen koottujen teostensa (Pariisi, 1868) kuudennesta nidoksesta. Kansanvaltaisuuden „Arvostelu“ vuoden 1848 maaliskuulta ei ole vielä anarkistisen teorian selittelemistä. Tämä arvostelu on osa „*Yhteiskunnallisen kysymyksen ratkaisu*“ nimisestä pienestä teoksesta, ja tämän ratkaisun luulee Proudhon saavuttavansa ilman lainaa, rahaa, paperirahaa, tilauksia, vararikkoa, maatalouslakeja, vaivaishoitoa, kansallisia työpajoja, yhdistymisiä, liikeosallisuutta, ilman valtion sekaantumista asiaan, ilman teollisuus- ja kauppa-vapauden rajottamista ja ilman omaisuuden loukkaamista, lyhyesti ja ennen kaikkea: „*ilman minkäänlaista luokkataistelua*“. Todellakin kuolematon aate, joka ansaitsee kaikkien sävyisäin, tunteellisten ja kiukkuisten porvarien ihailun, olkoot ne sitte valko-, sini- tai punavärisiä.

nunft“ („Käytännöllisen järjen arvostelu“) nimisessä teoksessaan on Kant siveysopin nimessä myöntänyt jumalan olemassaolon. Mutta hän ei ole *milloinkaan* sanonut jumalaa ainoastaan oman sielumme nurjaksi kuvaksi. Mitä Proudhon näin väittää Kantin sanoneen, on Feuerbachin henkistä omaisuutta. Suunnitellessamme yleispiirtein valtiollisen aatteen kehitystä, olemme siis seuranneet Feuerbachia. Proudhon vie meidät siis takasin juuri samaan kohtaan, josta Stirnerin kanssa lähdimme kaikkea muuta kuin tunteelliselle matkallemme. Mutta eipä haittaa. Todistellaamme vielä kerran seuraamalla Feuerbachia.

Uskonnosta etsii ihmiskunta ainoastaan itseään. Hallituksesta etsii porvari myöskin vain itseänsä, vapautta. . . . Onko siis porvarin olemus samaa kuin vapaus? Otaksukaamme, niin olevan, mutta merkitkäämme samalla muistiin, ettei ranskalainen „Kant'imme“ ole pannut tikkua ristiin todistaakseen tällaisen „aatteen“ *alkuperää*. Mutta ei siinä kyllin. Mitä on tämä vapaus, jota otaksumme *porvarin* olemukseksi? Onko se valtiollista vapautta, jonka luonnollisesti tulisi olla hänen huoliensa esineenä? Ei mitenkään. Jos niin otaksuisimme, tekisimme „porvarista“ „auktoritetisen“ demokration. Porvarimme etsii hallituksesta sitä *henkilöllistä* „*täydellistä*“ vapautta, joka on samaa kuin järjestys ja joka vastaa sitä täydellisesti. Toisin sanoen: Proudhonin anarkia on „porvarin“ olemus. Miellyttävämpää keksintöä ei voi tehdä, mutta tämän keksinnön kehitys antaa ajattelemisen aiheita. Olemme tahtoneet hävittää kaikki auktoriteti-aatteen todistuskappaleet, samoin kuin Kant on hävittänyt kaikki todistukset jumalan olemassa-

losta. Saavuttaaksemme tämän päämäärän, olemme *otaksuneet* että porvari etsii vapautta hallituksesta, samalla kuin olemme hiukan matkineet *Feuerbachia*, jonka mukaan ihminen jumalassa palvelee omaa olemustaan. Ja vapauden olemme yhdellä iskulla *muuttaneet* „täydelliseksi“ vapau-
deksi, anarkistiseksi vapaudeksi. Nopeus ei ole noituutta!

Koska porvari etsii hallituksesta vaan „täydellistä“ vapautta, niin on *valtio* ainoastaan *keksintö*, ja „kaikki nämä hallitusmuodot, joiden tähden kansat ja kansalaiset ovat kuusikymmentä vuosisataa toisiaan kuristelleet, ovat *vaan* henkemme *mielikuvitusta*, jonka luovuttaminen museoille ja kirjastoille on vapaan ymmärryksen ensimmäisenä velvollisuutena“. Siis on ihmiskunnan valtiollisen historian kannustimena kuudenkymmenen vuosisadan ajan ollut ainoastaan *henkemme luoma mielikuva*. Siinä toinen ihana keksintö, minkä olemme ohimennen tehneet.

Väittämällä että ihminen palvelee jumalassa omaa olemustaan, *viittaamme* uskonnon *alkuun*, mutta sillä emme vielä ole kirjoittaneet sen *kehitystä*. Kirjottamalla uskonnon kehityksen, kirjoitamme sen historian, samalla *selittäen tämän inhimillisen olemuksen kehityksen*, joka siinä on saanut ilmaisumuotonsa. Feuerbach ei ole sitä tehnyt, eikä hän ole voinutkaan sitä tehdä. Proudhon, joka tahtoi jäljitellä Feuerbachia, ei vähintäkään käsittänyt tämän katsantokannan epäpätevyyttä. Hän kykeni ainoastaan pitämään Feuerbachia Kant'ina, ja varsin surkealla tavalla jäljittelemään tätä Kant-Feuerbach'iaan. Hän oli kuullut sanottavan, että jumaluus on satua, ja hän veti heti

johtopäätöksensä, että valtiokin on satua. Koska jumalaa kerran ei ole olemassa, miksi olisi valtiotakaan? Proudhon tahtoi vastustaa valtiota ja hän alkaa todistelunsa edellyttämällä valtion olemattomaksi. „*Voix du Peuple*’n lukijat eivät tarvinnut parempaa aihetta taputtaakseen käsiään, eivätkä herra Proudhonin viholliset kauhistuakseen hänen filosofisen henkensä syvyyttä. Todelakin surunsekainen kometia!

Nykyajan lukijat huomaavat sanomattakin, että senkautta, että valtiota pidetään satuna, käy aivan mahdottomaksi käsittää sen olemusta ja selittää sen historiallista kehitystä. Niin kävi Proudhon’illekin:

„Minä erotan jokaisessa yhteiskunnassa kaksi eri valtiomuotoa. Toista kutsun *yhteiskunnalliseksi* toista *valtiolliseksi* valtiomuodoksi. Edellinen on mitä läheisimmässä yhteydessä ihmisluonnon kanssa, se on vapaamielinen sekä edistystä kannattava, ja sen pääasiallinen edistys ilmenee siinä, että se vapautuu jälkimäisestä, joka on oleellisesti omavaltaisempaa, sortavampaa ja taantumuksellisempaa laatua. Yhteiskunnallinen valtiomuoto on *vapaalle sopimuk-
selle ja taloudellisten voimien* järjestelmälle rakennettujen etujen tasapaino. Nämä edut ovat: *työ, työnjako, yhteis-
voima, kilpailu, kauppa, raha, koneet, luotto, omaisuus,
yhdenvertaisuus välipuheissa, vakuuksien molemminpuolisuus*
j. n. e.

Valtiollisen valtiomuodon periaatteena on auktoriteti. Sen muodot ovat: luokkaerotus, vallanjako, hallinnollinen keskitys, oikeuslaitoksen asteettaisuus, itsevaltiuksen edustus vaalien kautta j. n. e. Se on keksitty ja sitä on vähitellen täydennetty *yhteiskunnallisen* valtiomuodon puutteessa, sillä viimeksimainitun periaatteet ja säännöt voitiin keksiä vasta pitkän kokemuksen jälkeen ja ne muodostavat vielä tänäkin päivänä yhteiskunnallisten ristiriitojen aiheen.

Nämä molemmat valtiomuodot ovat, niinkuin helposti huomaa, luonteiltaan aivan erilaiset ja jopa aivan mahdottomat soveltaa yhteen. Mutta koska valtiollisen valtiomuodon

kohtalona on alituisesti vaatia yhteiskunnallista valtiomuotoa taisteluun ja edistää sitä, niin on edellinen aina jälkimäisen vähemmän tai suuremman vaikutuksen alaisena. Siitä on se seuraus, että valtiollinen valtiomuoto, käyden riittämättömäksi, muuttuu pian ristiriitaiseksi ja vihatuksi, kunnes se, pakotettuna tekemään myönnytyksen toisensa jälkeen, kokonaan poistetaan*).

Yhteiskunnallinen valtiomuoto on „mitä läheisimmässä yhteydessä“ ihmisluonnon kanssa, se on sille *välttämätön*. Mutta siitä huolimatta voitiin se *saada selville* vasta pitkän kokemuksen jälkeen, ja kun tätä puuttuu, täytyi ihmiskunnan keksiä „valtiollinen valtiomuoto“. Eikö tämä todista täydellisesti utopistista käsitystä ihmisen luonnosta ja siihen läheisesti liittyneestä yhteiskunnallisesta järjestelmästä? Emmekö täten tule takaisin Morellyn katsantokantaan, joka sanoi, että ihmisluonto koko kehityksensä aikana aina on „*pysynyt luonnon ulkopuolella*“? Emme, sillä meidän ei tarvitse *palata takaisin* hänen luokseen, koska Proudhon'ia seurattessamme *emme* hetkeksikään ole hänestä *luopuneet*. Sillä vaikka Proudhon halveksuen katseleekin utopisteja ja heidän haaveilujaan „parhaasta hallitusmuodosta“, ei hän kuitenkaan tuomitse heidän katsantokantaansa. Hän vaan pilkkaa ihmisiä sen johdosta, ettei heillä ole tarpeeksi älyä nähdäkseen, että paras valtiollinen järjestelmä on *kaiken valtiollisen järjestelmän olemattomuus* eli ihmisen „luontoa“ vastaava, välttämätön ja ihmisyiden kanssa „mitä läheisimmässä yhteydessä oleva yhteiskunnallinen järjestelmä“.

*) *Les Confessions d'un Révolutionnaire*, vuoden 1868 painos. Yhdeksäs nidos *P. J. Proudhonin* kootuissa teoksissa, s. 166–167.

Yhteiskunnallisen valtiomuodon luonne on aivan erilainen kuin valtiollisen, jopa niitä on mahdoton sovelluttaa yhteen. Siitä huolimatta on valtiollisen valtiomuodon „kohtalona“ alituisesti vaatia yhteiskunnallista valtiomuotoa taisteluun ja sitä edistää. Tämä on tavattoman sekavasti lausuttu, mutta pätkähästä pääsemme kuitenkin otaksumalla Proudhon'in tahtoneen sanoa: valtiollinen valtiomuoto vaikuttaa yhteiskunnallisen valtiomuodon kehitykseen. Mutta tässä tulee ehdottomasti kysyneeksi: eivätkö sitten valtiollisen valtiomuodon juuret ole, niinkuin Guizot jo myönsi, asianomaisen maan yhteiskunnallisessa valtiomuodossa? Kirjailijamme vastaa tähän kieltävästi, koska yhteiskunnallinen järjestelmä, joka on todellinen ja ainoa, on tulevaisuuden asia; sen puutteessahan ihmiskunta-raukka keksi valtiollisen valtiomuodon. Sitä paitsi on Proudhonin „valtiollinen valtiomuoto“ hyvin laaja käsite. Se käsittää „*luokkaerotuksen*“ sekä sen johdosta myöskin „*järjestymättömän*“ *omaisuuden*, eli omaisuuden sellaisena, jollaisen *sen ei pitäisi olla*, sellaisena, jollainen *se nykyään* kuitenkin on. Ja koska koko tämä valtiomuoto on keksitty ainoastaan yhteiskunnan anarkistista järjestelmää odottaessa, on selvää, että ihmiskunnan *tähänastinen historia* on ollut suunnaton *erehdys*. Valtio ei tosin suorastaan ole pelkkä mielikuva, niinkuin Proudhon v. 1849 oli väittänyt, eivätkä „hallitusmuodot, joiden tähden kansat ja kansalaiset ovat kuusikymmentä vuosisataa toisiaan kuristelleet“, ole „henkemme pelkkää mielikuvitusta“, kuten sama Proudhon samaan aikaan oli luullut, mutta nämä muodot ovat, samoin kuin valtio ja valtiollinen valtio-

muoto ylimalkaan, mielikuvien ja mielikuvitusten äidin, *inhimillisen tietämättömyyden tuote*. Itse asiassa uusiintuu meillä tässä joka kerta sama juttu. Pääasia on vaan, että *anarkistinen* (yhteiskunnallinen) järjestelmä on voitu keksiä ainoastaan „pitkien kokemusten jälkeen“. Lukija huomaa nyt, kuinka surkuteltavaa tämä on.

Valtiollinen valtiomuoto vaikuttaa kieltämättä yhteiskunnalliseen järjestelmään, ja juuri tämä onkin sen „kohtalo“ kuten Proudhon, Kantin filosofian ja yhteiskunnallisen järjestelmän opettaja on meille paljastanut. Johdonmukainen johtopäätös tästä olisi se, että yhteiskunnallisen järjestelmän kannattajien pitäisi käyttää hyväkseen valtiollistakin järjestelmää saavuttaakseen päämääränsä. Mutta huolimatta tämän johtopäätöksen johdonmukaisuudesta ei se kuitenkaan ole kirjailijamme ma'un mukainen. Hänen mielestään on se vaan henkemme mielikuva. Käyttämällä hyväksemme *valtiollista* valtiomuotoa uhraisimme *auktoritetin* kauhealle jumalalle ja ottaisimme osaa puolue-taisteluun. Ja mitään sellaista ei Proudhon suvaitse. „*Pois puolueet, pois auktoriteti, eläköön ihmisen ja kansalaisen ehdoton vapaus*“, siinä muutamalla sanalla — sanoo hän — valtiollinen ja yhteiskunnallinen uskontunnustuksemme.*)

Kaikkalainen luokkataistelu on valtiollista taistelua. Joka ei tahdo kuulla puhuttavan valtiollisesta taistelusta, hän luopuu samalla osanotosta itse luokkataisteluun. Näin on Proudhonin laita. Vuoden 1848:n vallankumouksen alusta alkaen saarnasi hän sovintoa eri luokkien välillä.

*) *Confessions* s. 25—36.

Näin kirjottaa hän esimerkiksi kiertokirjeessään (3 p. huhtik. 1848) valitsijoilleen *Doubs'*in maakunnassa:

„Yhteiskunnallinen kysymys on ratkaistavaksemme asetettu. Te ette voi sitä välttää. Sitä ratkaisemaan tarvitaan miehiä, jotka samalla ovat sekä *radikalisia että vanhoillisia. Työmiehet, ojentakaa isännillenne kättä*, ja te työnantajat, älkää työntäkö luotanne niitä, jotka ovat olleet palkkalaisianne!“

Se mies, jonka Proudhon luuli voivan yhdistää itseensä sekä äärimmäisen radikalisia että äärimmäisen vanhoillisia mielipiteitä, oli hän itse, P. J. Proudhon. Tässä aatteessa piilee kaikille utopisteille ominainen harhaluulo. He kuvittelivat voivansa kohottautua luokkien ja niiden keskinäisten taistelujen *yläpuolelle* ja uskoivat lapsellisesti, että ihmiskunnan koko vastainen historia tulisi rajottumaan heidän evankeliuminsa rauhalliseen levittämiseen.

Toiselta puolen paljastaa tämä pyrkimys yhdistää radikalismi ja vanhoillisuus toisiinsa, paremmin kuin mikään muu meille „anarkian isän“ luonteen. Proudhon oli *pikkuporvarisocialismin* tyypillinen edustaja.

Pikkuporvarin kohtalona on — kunnes hän asettuu köyhälistön katsantokannalle — alituisesti häilyä radikalismin ja vanhoillisuuden välillä. Voidaksemme tätä paremmin käsittää, täytyy meidän palauttaa mieleemme, minkäläinen Proudhonin ehdottama yhteiskunnallisen järjestelmän suunnitelma oli.

Antakaamme kirjailijamme itse puhua. On itsestään selvää, ettemme tässä tapauksessa voi välttää tilapäisesti joutumasta tekemisiin enemmän tai vähemmän oikein tulkitun Kantin kanssa.

„Siten tulee tie, jota aiomme valtiollisen kysymyksen käsittelyssä ja aineiden valmistelussa valtiomuodon uudistusta varten seurata, olemaan sama, jota olemme näihin päiviin asti noudattaneet käsitellessämme yhteiskunnallista kysymystä. „*Voix du Peuple*“ tulee, samalla kun se jatkaa molempien edeltäjiensä työtä, uskollisesti kulkemaan niiden viittaamaa tietä.*)

„Mitä olimme sanoneet näissä kahdessa lehdessä, jotka toinen toisensa jälkeen taantumuksen ilkitöiden ja piiritystilan aikana lakkautettiin? *Emme* kysy, niikuin siihen saakka edeltäjämme ja aatetoverimme olivat kysyneet: mikä on yhteisyyden *paras* järjestelmä? Mikä on *paras* järjestelmä omaisuussuhteille? Taikka, mikä on *parempi*, omaisuus vai yhteisyys? Mikä on paras, Saint-Simon'in vai Fourier'in teoria, Ludvig Blanc'in vai Cabet'in järjestelmä? Kantin esimerkin mukaan kysymme näin: *millä tavalla* ihminen omistaa? *Millä tavalla* hän hankkii omaisuutta? Miten kadottaa hän sen? Mitkä ovat hänen kehityksensä ja hänen muuntumisensa lait? Mihin ne tähtäävät? Mitä ne tahtovat? Mitä ne esittävät? . . . Lopuksi: miten tekee ihminen työtä? Millä tavalla tuotteet tasataan? Miten tapahtuu kiertokulku yhteiskunnassa? Millä edellytyksillä? Minkä lakien mukaan? Ja tulos tästä omaisuuden erikoistutkimuksesta oli seuraava: omaisuus ilmaisee toimittamista tai jakamista; yhteisyys ilmaisee toiminnan molemminpuolisuutta ja lakkaamatta vähentyvä koronkiskominen viittaa työn ja pääoman yhteyttä. . (!) Mitä täytyy tapahtua, jotta voitaisiin irrottaa ja toteuttaa kaikki nämä lauseparret, jotka tähän saakka ovat olleet omaisuuden vanhan vertauskuvan verhoamina? Työmiesten tulee mennä keskinäiseen takuuseen työstä ja menekistä, heidän tulee tätä tarkotusta varten *pitää keskinäisiä sitoumuksiaan rahana*. No niin! Nykyään sanomme: valtiollinen, samoin kuin teollinenkin *vapaus* tulee syntymään meille *keskinäisen takuun* avulla. Takaamalla toisillemme vapauden, vapaudumme hallituksesta, jonka tehtävänä on vertauksellisesti esittää tasavallan tunnuslausetta: *vapaus, yhdenvertaisuus, veljeys*, vaikka samalla yläluokan

*) Tässä tarkotetaan „*Le Peuple*“ („kansa“) ja „*Le Représentent du Peuple*“ („kansan edustaja“) nimisiä lehtiä, joita hän ennen *Voix du Peuple*’ä vuosina 1848–49 oli julkaissut.

tehtäväksi; annetaan tämän tunnuslauseen toteuttaminen. Mutta mikä on tämän valtiollisen ja vapaamielisen takuun muoto? Nykyään *yleinen äänioikeus*, myöhemmin *vapaa sopimus*. Taloudellinen ja yhteiskunnallinen uudistus on saatava aikaan keskinäisesti takaamalla luottoa, ja valtiollinen uudistus yksilöllisten vapauksien keskinäisellä sopimuksella: siinä „*Voix du Peuple*’n“ ohjelma.

Lisäämme vaan, ett’ei ole vaikea suunnitella tämän ohjelman „kehitystä“.

Tavarantuottajien yhteiskunnassa suoritetaan tuotteiden vaihto niiden tuottamiseen yhteiskunnallisesti välttämättömän työn nojalla. Työ on vaihtoarvon lähde ja mitta. Tämän käsittää „oikeudenmukaiseksi“ jokainen ihminen, joka on täynnä tavarantuottaja-yhteiskunnan aatteita. Mutta valitettavasti ei tämä „oikeudenmukaisuus“ ole iankaikkinen, niinkuin ei mikään tässä maailmassa ole. Tuotannon kehitys aiheuttaa välttämättömästi sen, että suurin osa yhteiskunnasta muuttuu köyhälistöksi, joka ei omista muuta kuin työvoimansa, ja vähempi osa kapitalisteiksi, jotka ostamalla tämän köyhälistön ainoan tavaran, työvoiman, tekevät siitä oman rikastumisensa lähteen. Tekeillä työtä kapitalistien hyväksi, hankkii työläinen riistäjälleen tuloja ja huo oman kurjuutensa sekä yhteiskunnallisen riippuvaisuutensa. Onko tämä tarpeeksi oikeudetonta? Tavarantuottajain oikeuden puoltaja surkuttelee köyhälistön kohtaloa ja pauhaa *pääomaa vastaan*. Mutta samalla hän pauhaa *köyhälistön* vallankumouksellista suuntaa *vastaan*, joka puhuu riistäjäin riistämisestä ja tuotannon kommunistisesta järjestämisestä. Kommunismi on vääryyttä ja kauheinta hirmuvaltaa! Ja hän vakuuttaa, ettei *tuotanto* kaipaa järjestämistä

vaan *vaihto*. Mutta miten on vaihto järjestettävissä? Se on helppo tehtävä, ja se, mikä joka päivä tapahtuu huolestuneitten silmiemme edessä, osottaa meille tien. Työ on tavarán lähde ja mitta. Mutta määrääkö tavarán arvo aina sen *hinnan*? Eikö tavarán hinta lakkaamatta vaihtelee tavarán harvinaisuuden ja yleisyyden mukaan? Tavarán arvo ja sen hinta ovat kaksi eri asiaa, ja siinä on *meidän* suuri onnettomuutemme, jotka köyhinä ja rehellisinä ihmisinä emme muuta etsi kuin oikeuttamme, emmekä muuta tahdo omistaa, kuin sen, mikä meille kuuluu. Voidaksemme ratkaista yhteiskunnallisen kysymyksen, täytyy meidän siis, käyttäöksemme Proudhonin sanoja, tehdä loppu „*hinnan mielivallasta*“ ja „*arvon säännöttömyydestä*“. Ja sentähden täytyy „*arvo määrätä*“, toisin sanoin vaikuttaa, että jokainen tuottaja saa tavarastaan juuri sen verran, kuin se maksaa. Siinä tapauksessa yksityisomaisuus ei ainoastaan lakkaa olemasta „*varkautta*“, vaan se tulee paraiten vastaamaan oikeudenmukaisuutta. Arvon määrääminen on samaa kuin *pikkuyksityisomaisuuden määrääminen*, ja kun tämä kerran on määrätty, tulee maailmassamme, joka nyt on täynnä kurjuutta ja kohtuuttomuutta, kaikki olemaan oikeudenmukaista ja onnellista. Eikä köyhälistön silloin tarvitse valittaa ettei sillä ole tuotantovälineitä, sillä senkautta, että se takaa itselleen luoton, tulevat kaikki ne, jotka tahtovat tehdä työtä, ikäänkuin taikauskun kautta omistamaan kaiken sen, mikä on tuotantoa varten välttämätöntä.

Pikku omaisuus ja sen taloudellinen pohja, *pirstottu pientuotanto* ovat aina olleet Proudhonin

unelmien esineenä. Nykyajan suuri, koneellinen työpaja on häneen aina tehnyt vastenmielisen vaikutuksen. Hän sanoo, että samoin kuin rakkaus, karttaa työkin seuraa. Tosin on muka joitakuuta teollisuushaaroja — kuten esimerkiksi rautatiet — missä *yhteistoiminta* on välttämätöntä, ja tällaisissa täytyy yksityisen tuottajan väistyä „*työväen yhdyskuntien*“ tieltä. Mutta poikkeus vahvistaa vaan säännön.*) Yhteiskunnallisen järjestelmän pohjaksi täytyy tulla pikkukyksityisomaisuus.

Pikkukyksityisomaisuus osottaa oireita häviämiseen. Sen *voimassa pysyttäminen* ja erittäinkin sen asettaminen uuden yhteiskunnallisen järjestelmän perustaksi on *äärimmäistä vanhoillisuutta*. — Ja tahtoa samalla lopettaa palkkajärjestelmän, „ihmisen riistämisen toisten ihmisten kautta“, on todella radikaalisimpien toivomusten yhdistämistä vanhoillisimpiin aatteisiin.

Emme tässä tahdo arvostella tätä pikkuporvarillista utopiaa. Sen arvostelun on jo erinomaisella tavalla suorittanut *Marx* teoksissaan „*Filosofian kurjuus*“ ja „*Kansantalouden arvostelua*“. Tahdomme vaan mainita seuraavaa:

Tavarantavaihto on ainoa side, joka taloudellisella alalla yhdistää *tavarantuottajat* keskenään. Oikeudelliselta kannalta katsoen on vaihto kahden

*) Proudhonin mukaan oli „useiden *koulujen* mainitsema yhteistoiminnan aate kokonaan hedelmätön. Se ei muka ole mikään teollinen voima eikä taloudellinen laki, vaan pikemmin samaa kuin hallitus ja kuuliaisuus, eli kaksi käsitettä, jotka vallankumous tekee mahdottomaksi“. *Idée générale de la Révolution au XIX siècle deuxième édition Paris 1851 s. 193.* — „Vallankumouksen yleinen aate XIX vuosisadalla“).

„tahdon“ suhtautumista toisiinsa. Kahden tahdon suhtautuminen toisiinsa tapahtuu „sopimuksen“ kautta. Opinmukaisesti „muodostettu“ *tavaran*-tuotanto on sentähden „ehdottoman“ yksilöllisen *vapauden* herruutta. Sitoutumalla sopimuksen kautta hankkimaan sen tahi tämän tavaran *en* luovu vapaudestani. Kaukana siitä. Päinvastoin käytän sitä hyväkseni voidakseni joutua vuoro-vaikutukseen lähimmäisteni kanssa. Mutta samalla on sopimus oman vapauteni järjestäjä. Täyttämällä velvollisuuteni, jonka sopimuksen tehdesäni vapaaehtoisesti otan suorittaakseni, kunnioitan toisten oikeuksia. Siten tulee „täydellinen“ *vapaus* täysin takaamaan „järjestyksen“.

Käyttäkää käsitettä *sopimus* arvostellessanne *valtiollista* järjestelmää, niin on teillä „*anarkia*“.

„Sopimuksen aate syrjäyttää *herruuden* aatteen. Kuvaavaa välipuheelle ja keskinäiselle sopimukselle on, että *vapaus ja onni* tämän sopimuksen vaikutuksesta *enentyvät*, kun ne *auktoriteteja* sallimalla sitä vastoin vähentyvät Kun sopimus jo tavallisessa merkityksessään ja jokapäiväisessä käytännössä on tämän laatuinen, minkälainen tulee sitten olemaankaan yhteiskunnallinen välipuhe, jonka tarkoituksena on yhdistää kansallisuuden jäsenet samojen etujen ympärille.

Yhteiskunnallinen sopimus on ylevin toimitus, jonka kautta kansalainen tarjoo rakkautensa, neronsa, työnsä, palveluksensa, tuotteensa ja omaisuutensa yhteiskunnan käytettäväksi vastalahjana vertaistensa alttiiksiantavaisuudesta, aatteista, töistä, tuotteista, palveluksista ja omaisuudesta, ja tässä *määrää* kullekin kuuluvan *oikeuden* hänen *avustuksensa arvo* . . . Yhteiskunnallista sopimusta on jokaisen, joka siihen on osallisena, vapaasti pohdittava, se on jokaisen henkilökohtaisesti hyväksyttävä ja omakätisesti allekirjotettava. — Yhteiskunnallinen sopimus on luonteensa puolesta vaihtovälipuheen tapanen. Se ei ainoastaan jätä allekirjoittajalleen hänen omaisuuttaan kokonaisuudessaan, vaan vieläpä se lisää sitä. Se ei sido millään tavalla hänen työtään, se tarkoittaa vaan

vaihtoa. . . . Sellaisen tulee yhteiskunnallisen sopimuksen olla oikeuden ja yleisen käytännön määräysten mukaan“.*)

Jos kerran tunnustamme riidattomaksi ja oleelliseksi periaatteeksi, että sopimus on „ainoa siiveellinen side, minkä samanarvoiset ja vapaat olennot voivat hyväksyä“, niin ei mikään ole helpompaa kuin käydä ankarasti arvostelevaan valtiollista muotoa. Olkoonpa kysymys esimerkiksi *rikosoikeuden* oikeellisuudesta. Proudhon kysyisi sen johdosta: minkä sopimuksen mukaan katsoo yhteiskunta itsensä oikeutetuksi rankaisemaan rikoksellista?

„Missä ei ole sopimusta, siellä ei ole rikosta eikä laimiinlyöntiä. Laki on kansan itsehallinnon ilmaisu, s. o., jollen väärin sitä ymmärrä, yhteiskunnallinen välipuhe, ihmisen ja kansalaisen mieskohtainen sitoumus. Niinkauan kun en ole tätä lakia tahtonut, niinkauan kun en ole sen puolesta äänestänyt taikka yleensä siitä äänestänyt enkä sitä allekirjottanut, ei se sido minua eikä ole olemassa minua varten. Sen esillevetäminen, ennenkuin sitä tunnenkaan ja sen käyttäminen minua vastaan, huolimatta vastaväitteistäni, on samaa kuin antaa sille taaksepäin vaikuttava voima ja rikkoa se. Usein tapahtuu, että tuomio kumotaan muotovirheen tähden. Mutta teidän toimistanne ei kuitenkaan ole ainoatakaan, jota ei tahraisi halpamainen saasta, jopa alhaisin kaikista halpamaisuuksista: lain alle alistaminen. Poufflard, Lacenaire ja kaikki rikoksenteijät, jotka te lähetätte mestauslavalle, kääntyvät haudoissaan ja syyttävät teitä oikeuden väärinkäytännestä. Minkä vastauksen heille annatte?“*)

Kun on kysymys *hallinnosta* ja *järjestysvallasta*, laulaa Proudhon samaa virttä:

„Emmekö voisi yhtä hyvin tai paremminkin hoitaa omaisuuttamme, suorittaa laskujamme ja valvoa yhteisiä etujamme, kuin valvomme autuuttamme ja hoidamme sie-

*) Main. teos s. 124–127.

***) Main. teos s. 298–299.

luamme? Minkätähden meillä pitäisi olla enemmän tekemistä valtion lainsäädännön, valtion oikeudenkäytön, poliisilaitoksen ja hallinnon kanssa kuin valtion uskonnonkaan kanssa?“ *)

Mitä tulee *raha-asiain* ministeristöön, on selvää, että sen olemassaolon oikeus riippuu kokonaan muista ministeristöistä. Jos riisumme valtiolliset valjaat, emme tiedä mitä tehdä hallinnolle, jonka ainoana tarkoituksena on hankkia näille varoja ja jakaa niitä.**)

Tämä on johdonmukaista ja sitä radikalisempaa, kun Proudhonin muodostettu arvo ja vapaa sopimus ovat „yleisiä muotoja“, joita kaikki kansat helposti voivat käyttää. Kansantalouden laita on sama kuin muidenkin tieteiden: se on välttämättä sama kaikkialla maailmassa, se ei riipu ihmisten ja kansojen sopimuksista eikä se alistu kenenkään ihmisen oikkuja noudattamaan. On olemassa yhtä vähän venäläistä, englantilaista, itävaltalaisista tai intialaisista kansantaloutta kuin on olemassa unkarilaista, saksalaista tai amerikkalaista fysiikkaa tai geometriaa. Totuus on kaikkialla sama. Tiede on yksikkö. Kun emme siis pidä tiedettä, uskontoa eikä auktoritettia yksityisissä maissa etujen korkeimpana tuomarina, tulevat maailman kaikki lainsäädännöt olemaan yhtäpitäviä, koska siinä tapauksessa hallitusjärjestelmä tulee mitättömäksi.***)

Jo riittää. Proudhonin ohjelman tunnemme nyt täydellisesti. „Taloudellisessa puolessaan“ ei se ole muuta kuin pikkuporvarin utopiaa, joka on varmasti vakuutettu siitä, että tavarantuotanto on

*) Main. teos s. 304. **) S:a. ***) S:a s. 328.

„oikeudenmukaisin“ kaikista mahdollisista tuotantotavoista, ja joka tahtoo hävittää tämän tuotannon pahat puolet (siinä sen „radikalisuus“) mutta säilyttää sen hyviä puolia ikiajoiksi (siinä sen „vanhoillisuus“). Valtiollisessa puolessaan on tämä ohjelma ainoastaan tavarantuottajain yhteiskunnan yksityisoikeuden alueelta otetun „sopimus“-käsitteen soveltamista yleisiin oloihin. „Muodostettu arvo“ taloudessa ja „sopimus“ politikassa, siinä Proudhonin koko tieteellinen „totuus“. Huolimatta siitä, että hän vastustaa utopisteja, on hän itse utopisti sormenpäättään myöten. Hänet erottaa *Saint-Simon*'ista *Fourier*'ista ja *R. Owen*'ista ainoastaan henkensä köyhyys ja äärimmäinen ahdasmielisyytensä sekä vihansa kaikkea *todellisesti vallankumouksellista* liikettä ja aatetta kohtaan.

Proudhon arvosteli *valtiollista valtiomuotoa* yksityisoikeuden katsantokannalta. Hän tahtoo ikuistuttaa yksityisomaisuuden ja ainiaaksi hävittää valtion, tuon vaarallisen „mielikuvan“. Jo *Guizot* oli sanonut, että jonkun maan valtiollisen valtiomuodon juuret ovat siinä vallitsevissa omistusoiloissa. Proudhonin mielestä saa valtiollinen valtiomuoto synnyttää kiittää *inhimillistä „tietämättömyyttä“*, se kun on muodostettu vaan Proudhonin vihdoin sinä ja sinä herran vuonna keksimän „yhteiskunnallisen järjestelmän“ puutteessa. Hän arvostelee ihmiskunnan valtiollista historiaa aivan kuin utopisti.

Mutta utopistinen todellisuuden kieltäminen ei suojele sen vaikutuksilta. Jos se kielletään utopistisen teoksen yhdellä sivulla, kostaa se toisella sivulla, esiintyen silloin usein kaikessa alas-

tomuudessaan. Siten kieltää Proudhon valtiorakennuksen, kuten olemme nähneet. „Ei, ei,“ toistaa hän liiankin usein, „en tahdo valtiota, en palvelijanaakaan; torjun suoranaisenkin hallituksen.“ Mutta voi todellisuuden ivaa! Tietääkö lukija, miten hän „kuvittelee“ muodostelevansa arvoaan? Se on hauska juttu.

Arvon muodostaminen tapahtuu myymällä oikeaan hintaan, „*ostohintaan*“.*) Jos kauppias kieltäytyy myymästä tavaraansa ostohintaan, niin tekee hän sen siitä syystä, ettei hän varmasti tiedä voivansa myydä niin suurta määrää, että siitä riittäisi hänelle tuloiksi. Sitä paitsi häneltä puuttuu takuita siitä, että hän ostoistaan tulee saamaan takaisin vastaavan summan. Hän tarvitsee siis *takuita*. Ja näitä takuita voi olla olemassa useammanlaisia. Tässä yksi niistä.

„Otaksukaamme, että väliaikaisella hallituksella tai kansalaiskokouksella olisi ollut vakava aikomus herättää uudestaan eloon kauppa ja teollisuus, elvyttää maatalous, pysähdyttää omaisuuden hinnan alentuminen ja hankkia työmiehille työtä. . . . Tämä olisi voitu tehdä takaamalla esimerkiksi tasavallan ensimmäisille kymmenelletuhannelle työnantajalle, teollisuudenharjottajalle, kauppiaalle j. n. e. viiden prosentin korot näiden liikkeeseen sijoittamille, keskimäärin 100,000 frangin suuruisille pääomille. . . . On selvää, että valtio. . . .“**)

Jo riittää! On selvää, että „*valtio*“ tunkeutuu Proudhonin käytettäväksi, ainakin „*palvelijana*“ . . . Ja tämän se tekee niin vastustamattomalla voimalla, että kirjailijamme lopulta antautuu ja huudahtaa juhlallisesti:

*) Siten käsitti Proudhon arvon määrittämisen työn avulla. Hän ei ole koskaan käsittänyt Ricardoa.

***) Main teos s. 266.

„Niin, sanon sen ääneen: Pariisin ja departementien työläisyhteisöt pitävät kansan onnen ja vallankumouksen tulevaisuuden käsissään. Ne pystyvät kaikkeen, jos ymmärtävät toimia taidolla. Uusi tarmon lisääntyminen selvittää pimeimmätkin aivot ja asettaa vuoden 1852 vaaleissa (hän kirjotti tämän kesällä 1851) päivän kysymysten ensi sijalle *arvon muodostamisen.*“*)

„Siis „ei enää puolueita!“ „Ei mitään politiikka!“, kun on kysymys luokkataistelusta, ja . . . *eläköön politika! eläköön vaaliyllytys! eläköön valtiotoiminta!*“, kun on kysymyksessä Proudhonin laihan ja sisällöltään köyhän utopian toteuttaminen.

„*Destruam et aedificabo*“ sanoo Proudhon itsestään, se on „minä tulen hävittämään ja jälleen rakentamaan.“ Tässä on paljon sitä naurettavan mahtavaa itserakkautta, joka on niin ominaista Proudhonille. Mutta toiselta puolen tapamme tässä kuitenkin, käyttäkäsemme Figaron lausetapaa, totisimman totuuden minkä hän koskaan eläissään on sanonut. „Hän hävittää“ *ja* hän „rakentaa“. Hänen „hävittämisensä“ salaisuus paljastuu kuitenkin täydellisesti lauseesta: „sopimus ratkasee kaikki problemit“. Mutta hänen „uudestaankorjauksensa“ salaisuus on yhteiskunnallisen ja valtiollis-porvarillisen todellisuuden lujuuudessa. Tämän todellisuuden kanssa sopii hän sitä helpommin, kun hänen ei onnistu „riistää“ itselleen yhtäkään sen „salaisuuksista“.

Proudhon ei tahdo kuulla valtiosta mitään puhuttavan. Ja kuitenkin rakentaa hän — ottamatta huomioon hänen käytännöllisiä ehdotuksiaan arvon muodostamiseksi, joilla hän kääntyy tämän vastenmielisen „mielikuvan“ puoleen — jo teoriassakin

*) Main teos s. 268.

valtion uudestaan, tuskin ehdittyään sen „hävittää“. Minkä hän valtiolta ottaa, antaa hän „*kunnille*“ ja „*maakunnille*“. Suuren valtion sijalle näemme joukon pieniä valtioita syntyvän, suuren „mielikuvan“ sijalle joukon pieniä. Kaiken lopulla muuttuu „anarkia“ *federalismiksi**), jolla muiden muassa on sekin etu, että se tuntuvammin vaikeuttaa val-lankumouksellisen liikkeen menestymistä kuin *keskitetty* valtio**). Näin päättyy Proudhonin „val-lankumouksen yleinen aate.“

Huomattavaa on, Proudhonin anarkian „isä“ ei ole kukaan muu kuin *Saint-Simon*. *Saint-Simon* on lausunut, että yhteiskunnallisen järjestelmän päämaali on *tuotanto* ja että siis valtiotieteen täytyy rajottua kansantalouteen ja „ihmisten hallitsemistaidon“ tulee väistyä taidon tieltä „*hallita asioita*“. Hän on verrannut ihmiskukua yksilöön, joka lapsuudessaan on totellut vanhempiaan ja aikaihmiseksi tultuaan tottelee ainoastaan itseään. Proudhon omaksui tämän aatteen vertauksineen ja „rakensi“ arvon muodostamisensa avulla anarkian. Mutta nerokas *Saint-Simon* olisi ollut ensimmäinen kauhistumaan sitä, mitä sosialistinen pikkuporvari oli muokannut hänen teoriastaan. Uudenaikainen tieteellinen sosialismi on paremmin kyennyt kehittämään *Saint-Simonin* teoriaa. Selittämällä valtion historiallista syntyä, ilmottaa se *juuri tämän kautta* meille sen tulevan häviämisen ehdot.

*) Federalismi on hallintojärjestelmä, joka antaa johonkin maahan yhdistetyille alueille oikeuden säilyttää valtiollisen itsenäisyytensä.

**) Katso teosta: „*Du Principe fédératif*“.

„*Valtio* on ollut *koko* yhteiskunnan virallinen edustaja, sen yhtyminen näkyväksi muodoksi, mutta tätä se on ollut ainoastaan sikäli kun se on esiintynyt sen *luokan* valtiona, joka kukin *aikanaan* itse edusti *koko* yhteiskuntaa: vanhalla ajalla orjia pitävien kansalaisten valtio, keskiaikana läänitysaatelien valtio ja meidän aikanamme porvariston valtio. Kun se kerran *todellisuudessa* tulee koko yhteiskunnan edustajaksi, tekee se itse itsensä *tarpeettomaksi*. Kun tulee aika, jolloin ei enään ole sorrionalaista yhteiskuntaluokkaa, kun luokkavalta ja taistelu olemassaolosta, joka perustuu tuotannon tähänastiseen anarkiaan, sekä näistä johtuvat yhteentörmäykset ja intoilut ovat poistettut, ei ole enään mitään torjuttavana, mikä tekisi erityisen sortomahdin, valtion, tarpeelliseksi. *Ensimäinen* työ, jolla valtio todellisuudessa esiintyy *koko* yhteiskunnan edustajana – tuotantovälineitten ottaminen yhteiskunnan huostaan – on samalla sen *viimeinen* itsenäinen työ. Valtiovallan puuttuminen yhteiskunnallisiin asioihin tulee ala alalta tarpeettomaksi ja nukahtaa siten itsestään. Ihmisten kohtaloja johtava hallitus jättää sijaa asiainhallinnolle ja tuotantotoiminnan johdolle. Valtiota ei poisteta; se kuolee itsestään.“*)

Bakunin.

Olemme nähneet, miten anarkian „isät“, arvoitellessaan „valtiollista valtiomuotoa“, aina ovat asettuneet *utopistiselle katsantokannalle*. Kumpikin heistä nojautui abstraktiseen periaatteeseen: *Stirner* „*Minän*“, *Proudhon* „*sopimuksen*“ periaatteeseen. Lukija on edelleen nähnyt, että molemmat „isät“ olivat *puhdasverisiä individualisteja*.

Proudhonilaisen individualismin vaikutus oli *latinalaisissa* maissa (Ranskassa, Belgiassa, Italiassa, Espanjassa) ja *slavilaisissa* maissa (etupäässä Venäjällä) jonkin aikaa hyvin tuntuva. Kansainvälisen työväenjärjestön (Internationalen) historia on proudhonilaisuuden ja Marx'in kehittämän

*) *Friedrich Engels*, Sosialismin kehitys utopiasta tie-teeksi.

uudenaikaisen sosialismin välisen taistelun historiaa. Eivät yksin sellaiset miehet kun *Tolain*, *Che-malé* ja *Murat*, vaan myöskin sellaiset, jotka olivat näitä paljon etevämmät, kuten esimerkiksi *de Paepe*, olivat ainoastaan enemmän tai vähemmän julkisia, enemmän tai vähemmän johdonmukaisia „mutualisteja“.*) Mutta kuta enemmän työväenliike kehittyi, sitä selvemmäksi kävi, ettei „mutualismi“ mitenkään voinut olla tämän liikkeen teoretisena ilmaisumuotona. Kansainvälisissä kongresseissa täytyi mutualistien asiain pakosta äänestää „kommunistisia päätöksiä“. Niin tapahtui esimerkiksi Brüsselissä, kun keskusteltiin maanomaisuudesta. Vähitellen hylkäsi proudhonilainen

*) „ . . . Niiden joukossa, jotka kutsuvat itseään mutualisteiksi ja joiden taloudelliset aatteet siinä suhteessa ovat Proudhonin teorioiden kaltaiset, että ne, kuten tämä suuri vallankumouksellinen kirjailija itsekkin, tahtovat kaikkien verojen hävittämistä, joita pääoma työltä kantaa, koron poistamista, palveluksien molemminpuolisuutta, tuotteiden yhtäläistä vaihtoa ostohinnan perusteella ja vapaata, keskinäistä luottoa, näiden joukossa on moni äänestänyt maan ottamista yhteiseksi omaisuudeksi. Siten tekivät esim. neljä ranskalaista edustajaa: *Aubry* Rouen'ista, *Delacour* Pariisista, *Richard* Lyon'ista ja *Lemonnier* Marseille'stä sekä belgialaiset toverit *G. Maetens*, *Verrijken*, *de Paepe*, *Maréchal* j. n. e. Näiden mielestä ei ole olemassa mitään ristiriitaa palveluksien ja tuotteiden vaihtoon nojautuvan mutualismin, jonka perustana on ostohinta, s. o. palveluksiin ja tuotteisiin sisältyvän työn paljous, sekä yhteisomaisuuden välillä *maahan*, joka ei ole *mikään* työn *tuote* ja joka siis *ei* heidän mielestään näy olevan *vaihdon* ja kiertokulun lain alainen. (Näin vastaavat belgialaiset *Vanderhouten*, *de Paepe*, *Delefallé*, *Hermann*, *Delplanque*, *Roulants* ja *Vilhelm Brasseur* erään kirjoituksen johdosta, jonka tohtori *Coullery* syyskuussa v. 1868 oli julkaissut „*Voix de l'Avenir*“ nimisessä lehdessä ja joka puolustusasiakirjana lainattiin teokseen „*Memoire de la Fédération Jurassienne*“, *Sonvillier* 1873 ss. 19–20).

vasen siipi individualismin maaperän leiriytyäkseen „kollektivismin“*) lipun alle.

Siihen aikaan oli „kollektivismin“ aivan päinvastainen merkitys kuin missä sitä nykyajan ranskalaiset marx'ilaiset, kuten esimerkiksi *Jules Guesde* ja hänen ystävänsä käyttävät. Kollektivismin silloisista kannattajista oli *Michael Bakunin* etevin.

Puhuessamme tästä miehestä olemme puuttumatta sekä hänen työhönsä Hegelin filosofian hyväksi, semmoisena kun hän sen käsitti, että hänen osanottoonsa v. 1848 vuoden vallankumoukselliseen liikkeeseen. Samoin jätämme huomioonottamatta hänen panslavistiset kirjoituksensa 60-luvun alkupuolella sekä hänen lentolehtisensä „Romanow, Pugatschew tai Pestel“,**) (Lontoo 1862), jossa hän lupasi ruveta *Aleksanteri II:n puolelle*, jos tämä tahtoisi ruveta „*musikoiden (talonpoikien) tsaariksi*“. Tässä koskee meitä ainoastaan hänen „anarkistisen kollektivisminsa“ teoria.

Ollen „Rauhan- ja Vapaudenliiton“ jäsen, teki Bakunin tämän kokonaan porvarillisen seuran Bern'issä v. 1869 pitämässä kongressissa sen ehdotuksen, että seura selittäisi ajavansa „*yhteiskuntaluokkien ja yksilöiden taloudellista ja yhteiskunnallista tasa-arvoisuutta*“. Toiset edustajat, niiden

*) *Kollektivismi* vaatii yhteiskunnallisuutta *tuotantovälineiden* suhteen. Suom. huom.

**) „Romanoveiksi“ kutsuu itseään Venäjän hallitsijahuone. Pugatschew, väärä Pietari III, oli kasakkapäällikkö, joka asettui v. 1773 johtamaan venäläistä talonpoikaikapinaa; Pestel oli tasavaltalainen salaliittolainen, jonka Nikolai I hirtätti v. 1826.

joukossa *Chaudey*, syyttivät häntä „kommunismiin“ saarnaamisesta. Suuttuneena torjui Bakunin sellaisen syytöksen seuraavin sanoin:

„Sen johdosta, että vaadin yhteiskuntaluokkien ja ihmisten taloudellista ja yhteiskunnallista tasa-arvoisuutta, ja sen tähden, että yhdessä Brüsselin työväenkongressin kanssa olen julistanut kannattavani yhteisomaisuutta, *syytetään minua kommunistiksi*. Minkä erotuksen teet *kommunismiin* ja *kollektivismin* välillä? on minulta kysytty. Minua suuresti hämmästyttää, ettei herra *Chaudey*, Proudhonin testamentin täytäntöönpanija tätä erotusta käsitä. Minä halveksin kommunismia, koska se, on vapauden hävittäjä, enkä minä voi käsittää mitään inhimillistä ilman vapautta. Minä en ole kommunisti, sillä kommunismi keskittää yhteiskunnan kaikki voimat valtioon ja johtaa välttämättä omaisuuden *keskittämiseen* valtion käsissä, kun minä sitävastoin tahdon *valtion poistettavaksi*. Minun mielestäni on auktoritetiperiaate kokonaan hävitettävä, samoin kuin valtion holhoojatoimikin, sillä valtio, vaikka se on ihmisiä parantavinaan ja valistavinaan, on meidän päiviimme saakka vaan orjuuttanut, sortanut, riistänyt ja vahingottanut. Minä tahdon yhteiskunnan sekä yhteisen tai yhteiskunnallisen omaisuuden järjestettäväksi alhaalta ylöspäin *vapaiden liittoutumisten* avulla *eikä* ylhäältä alaspäin jonkun auktoritetin välityksellä, olkoon se sitte mikä tahansa. Samalla, kun vaadin valtion poistamista, vaadin poistettavaksi yksilöllisesti perinnöllisen omaisuudenkin, joka on vaan valtion synnyttämä laitos ja johdonmukainen seuraus itse valtio-periaatteesta. Tässä merkityksessä, hyvät herrat, olen *kollektivist*, mutta en mitenkään *kommunisti*.“

Tämä tosin ei ole periaatteiden selvittämiseksi liiaksi selvää, mutta tarpeeksi kuvaavaa kehitykselliseltä katsantokannalta.

Emme tahdo kauemmin viipyä siinä järjettömyydessä, joka sisältyy sanoihin „*yhteiskuntaluokkien taloudellinen ja yhteiskunnallinen tasa-arvoisuus*“, sillä Internationalen pääneuvosto on

jo aikoja sitte antanut siihen vastauksen.*) Me panemme vaan merkille:

Tähän lainatut lauseet osottavat, että Bakunin:

1. vastustaa valtiota ja „kommunismia“ kaikkien täydellisen vapauden nimessä;
2. vastustaa „yksilöllisesti perinnöllistä omaisuutta“ taloudellisen tasa-arvoisuuden nimessä;
3. pitää tätä omaisuutta valtion järjestämänä ja valtioaatteen suoranaisena seurauksena;
4. *ei vastusta yksilöllistä omaisuutta*, kunhan se vaan ei ole perinnöllinen, eikä myöskään perintöoikeutta, kunhan se ei vaan ole yksilöllinen.

Toisin sanoen:

1. Mikäli koskee valtion ja kommunismin „kieltämistä“ ovat Bakunin ja Proudhon aivan samaa mieltä;
2. Tämän lisäksi kieltää Bakunin vielä yksilöllisesti perinnöllisen omaisuuden;
3. Hänen ohjelmansa on ainoastaan yhteenlaskun avulla saatu summa kahdesta abstraktisesta periaatteesta, „tasa-arvoisuuden“ ja „vapauden“ periaatteista. Näitä kahta periaatetta käyttää hän vuorotellen ja toisistaan riippumatta arvostellessaan olevia oloja. Hän ei kysy itseltään, ovatko kummankin kieltämisen tulokset yhdenmukaisia;

*) Yhteiskuntaluokkien tasa-arvoisuus“ — kirjotti se Bakunin'in „alliansille“, joka pyytäen tulla hyväksytyksi „Internationaleen“ oli lähettänyt ohjelmansa, mihin tämä mainio tasa-arvoisuusaate oli otettuna — „tarkottaa, sananmukaisesti otettuna pääoman ja työn sopusuhtaisuutta, jota aatetta porvarissosialistit ovat rajattomasti saarnanneet. „Internationalen“ päämääränä ei ole yhteiskuntaluokkien tasa-arvoiseksi tekeminen, sillä tämä on ristiriitainen ajatus ja sentähden mahdoton toteuttaa, vaan päinvastoin on sen tarkoituksena *poistaa yhteiskuntaluokat*. Siinä työväenliikkeen suuri sa-laisuus“.

4. Bakunin ymmärtää yhtä vähän kuin Proudhon yksityisomaisuuden syntyä sekä sitä syyn ja seurauksen yhteyttä, mikä on olemassa yksityisomaisuuden kehityksen ja valtiollisten muotojen kehityksen välillä;

5. Hän ei tee itselleen tarkempaa tiliä siitä, mitä lauseparsi „yksilöllisesti perinnöllinen“ (jota hän myös toisissakin tilaisuuksissa käyttää) oikeastaan tarkoittaa.

Jos Proudhon oli *utopisti*, niin on Bakunin sitä *kaksinverroin*, sillä hänen ohjelmansa on *vapaudenutopiaa* yhdistettynä *tasa-arvoisuus-utopiaan*. Proudhon on ainakin johonkin määrään pysynyt sopimusperiaatteelleen uskollisena, mutta Bakunin on, osaksi vapauden, osaksi tasa-arvoisuuden repelemänä todistelunsa alusta saakka pakotettu jättämään pulaan edellisen aatteen jälkimmäisen hyväksi ja jälkimmäisen aatteen edellisen hyväksi. Proudhon on moitteeton proudhonilainen, mutta Bakunin on *vihattavan „kommunismin“*, *vieläpä itse marxilaisuuden väärentämä proudhonisti*.

Bakunin ei itse asiassa uskonut yhtä järkähtämättömästi „mestari“ Proudhonin neroon, kuin Tolain nähtävästi uskoi. Hänen mielestään on „Proudhon, huolimatta ponnistuksistaan saada todellista pohjaa jalkainsa alle, jäänyt idealistiksi ja metafysikoksi. Hänen lähtökohtanaan on abstraktinen oikeusaate. Hän lähtee oikeudesta, tullakseen taloudellisiin tosiseikkoihin, kun sitävastoin Marx on oikeaksi todistanut sen totuuden, jonka ihmiskunnan, kansojen ja valtioiden koko vanhan- ja uudenkin-ajan historia todeksi näyttää, että nimittäin taloudelliset tosiasiat ovat käyneet

ja aina käyvät yksityisoikeudellisten ja valtiollisten tosiasiaain edellä. Tämän totuuden keksiminen ja todistaminen on yksi Marx'in suurimpia ansioita*).

Eräässä toisessa kirjoituksessaan lausuu Bakunin täydellä vakaumuksella: „Kaikki uskonnot ja siveysopit, jotka yhteiskunnassa vallitsevat, ovat aina ihanteellinen kuva yhteiskunnan todellisesta, aineellisesta luonteesta, se on, erittäin sen taloudellisesta järjestelmästä, mutta myöskin sen valtiollisesta järjestelmästä, joka ei koskaan ole muuta kuin edellisen oikeudellinen ja väkivaltainen pyhitys“. Ja Bakunin mainitsee uudestaan Marx'in siksi mieheksi, jonka ansioksi tämän totuuden keksiminen ja todistaminen on luettava.**)

Tulee hämmästyksellä kysyneeksi, miten sama Bakunin voi taas väittää, että yksityisomaisuus on *seuraus* auktoritetiperiaatteesta. Arvotuksen ratkaisu on kuitenkin siinä, *ettei hän ollenkaan ole käsittänyt materialistista historiankäsitystä*, vaan on hän sitä ainoastaan „saivarrellut“.

Kas tässä selvä todistus siitä. Ylempänä mainitussa teoksessaan „Valtiohaaveet ja Anarkia“, vakuuttaa hän, että Venäjän kansan nykyiseen olotilaan on kätkettynä kaksi voimaa, jotka ovat sosialistisen vallankumouksen välttämättömänä edellytyksenä: „Venäjän kansa voi kehua äärimmäisellä kurjuudellaan ja orjuudella, joka etsii vertojaan. Sen kärsimykset ovat lukemattomat eikä se kannata niitä nöyrällä alamaisuudella, vaan syvällä ja intohimoisella epätoivolla, joka historiassamme jo kaksi

*) Bakunin: „Valtiohaaveet ja Anarkia“, 1873 venäjänkielellä kirjoitettu, sivut 223–224.

**) *La Théologie Politique de Mazzini et l'Internationale*, 1871, Neuchâtel, s. 69 ja 78.

kertaa, kahtena kauheana räjähdysenä on ilmi-puhjennut Stephan Rasin'in ja Pugatschewin kapi-noissa.“*) Tätä Bakunin tarkoittaa „sosialistisen vallankumouksen aineellisilla edellytyksillä“! Onko vielä tarpeen lisätä, että tämä „marxilaisuus“ on vähän liiaksi omaperäistä laatua?

Vastustaessaan *Mazzini*'a materialistisen historiakäsityksen katsantokannalta ymmärtää Bakunin niin vähän tämän käsityksen kantavuutta, että hän samassa kirjoituksessaan, jossa hän kumoo Mazzinin uskontoteorian, ollen todellinen proudhonisti, puhuu „täydellisestä“ inhimillisestä siveysopista. Ja tätä siveysoppia, *solidaritetin* (yhteisvastuun) siveysoppia perustelee hän seuraavalla tavalla:

„Jokainen todellinen olento on olemassa, niin kauan kuin se on olemassa, ainoastaan erään siinä itsessään asuvan periaatteen perustuksella, joka määrää sen erikoisen luonteen. Tämä periaate ei ole minkään jumalallisen lainsäätäjän sille noudatettavaksi antama (tämä on kirjailijamme materialismia! G. P.), vaan se on pidennetty ja alituinen tulos luonnollisten syitten ja seurauksien yhtymisestä. Se ei myöskään ole, niinkuin idealistien hullunkurinen mielikuvitus arvelee, suljettuna olentoon samalla tavalla kuin sielu ruumiiseen, vaan on se todellisuudessa ainoastaan välttämätön ja alituinen muoto tämän olennon todellisesta olemassaolosta.

Ihmissuvulla, niinkuin kaikilla muillakin suvuilla, on sisäiset periaatteensa, jotka ovat sille erikoisesti ominaisia, ja kaikki nämä periaatteet yhtyvät yhteen ainoaan periaatteeseen tai saavat siitä alkunsa. Tämän periaatteen nimi on solidariteti. Tämän periaatteen voi määritellä seuraavalla tavalla: Ei mikään inhimillinen olento voi tuntea omaa ihmisyyttään eikä senvuoksi sitä omassa elämässään toteuttaa, ellei hän havaitse sitä toisissa ihmisissä ja myötävaikuta sen toteuttamiseen toisiin nähden. Yksikään ihminen ei voi tehdä itseään vapaaksi muulla tavalla kuin siten, että hän samalla

*) Main. teos, Liite A. s. 7.

tekee ympäristönsä kaikki ihmiset vapaiksi. Minun oma vapauteni on kaikkien vapautta, sillä vasta silloin olen vapaa — vapaa sekä aatoksessa, että todellisuudessa — kun kaikkien ihmisten, vertaisteni, vapaus ja oikeus vahvistavat minun oman vapauteni ja oikeuteni“.*)

Siveellisenä ohjesääntönä on *solidariteti*, semmoisena kuin Bakunin sen tulkitsee, sangen hyvä asia. Mutta tämän siveysopin, joka ylimalkaan ei ole ollenkaan „täydellistä“ laatua, kohottaminen ihmiskunnassa „asuvaksi“ ja sen luontoa määrääväksi periaatteeksi on sanoilla saivartelemista ja sitä tehden jätetään kokonaan huomioonottamatta mitä *materialismi* merkitsee. — Ihmiskunta pystyy pystyssä ainoastaan *solidariteti*-periaatteen avulla... Tämä on liian rohkea väite. Olisivatko luokkataistelu, tuo kauhea „valtio“ ja „yksilöllisesti perinnöllinen“ omaisuus ihmiskunnassa asuvan ja sen erikoista luontoa määrävän j. n. e. „solidaritetin“ ilmauksia? Jos niin on, käy kaikki hyvin ja Bakunin tuhlassi aikaansa uneksimalla yhteiskunnallisesta vallankumouksesta; jollei, niin todistaa tämä, että ihmiskunta on *voinut* pysyä pystyssä *muidenkin* kuin *solidariteti*-periaatteen avulla, sekä ettei tämä periaate ollenkaan ole ihmiskunnassa „asuva“. Todellisuudessa on Bakunin asettanut periaatteensa ainoastaan voidakseen tehdä sen johtopäätöksen, „ettei mikään kansa ole täydellisesti ja — sanan tavallisessa merkityksessä — solidarisesti vapaa, jollei koko ihmiskunta ole vapaa“.*) Tässä hän tarkoittaa nykyajan köyhälistön menettelytapaa ja hänen sanansa pitävät siinä merkityksessä paikkansa, ettei, kuten Inter-

*) *La Théologie politique de Mazzini, s. 91.*

**) *Main. teos, s. 110–111.*

nationalen säännöt lausuvat, köyhälistön vapausliike ole pelkkä paikallinen ja kansallinen tehtävä, vaan että se päinvastoin koskee kaikkia sivistyskansoja ja että sen ratkaisu ehdottomasti riippuu teoretisesta ja käytännöllisestä yhteistoiminnasta. Mikään ei ole helpompaa kuin tämän totuuden todistaminen, jos sivistyneen ihmiskunnan nykyinen taloudellinen asema otetaan perusteeksi. Mutta toiselta puolen ei taas mikään ole vähemmin todistuskelpoinen, tässä samoin kuin muuallakin, kuin „todistus“, joka nojautuu utopistiseen käsitykseen „ihmisen luonnosta“. Bakunin'in „solidariteti“ todistaa ainoastaan, että hän, huolimatta Marx'in historiallisen teorian tuntemisestaan, on jäänyt auttamattomaksi utopistiksi.

Sanoimme että Bakunin'in ohjelma pääpiirteisään on syntynyt kahden abstraktisen periaatteen, vapauden ja tasa-arvoisuuden yksinkertaisesta yhteenlaskemisesta. Näemme nyt, että näin saadun summan voisi helposti enentää lisäämällä siihen kolmannen periaatteen, „*solidaritetin*“. Mainion „*alliansin*“ ohjelma liitti siihen vielä useampia muita periaatteita, niinkuin esimerkiksi:

„Alliansi julistaa itsensä *ateistiseksi* (jumalaakieltäväksi). Se tahtoo jumalanpalveluksen poistamista, uskon syrjäyttämistä tieteen tieltä ja inhimillisen oikeuden voimaansettamista jumalallisen oikeuden sijaan.“

Siinä julistuksessa, jonka bakunilaiset syyskuun lopulla vuonna 1870 tehdyn kapinayrityksen aikana naulasivat Lyon'in muureille, luemme (41 artikkeli), että

„*valtio, joka nyt on kukistunut, ei enää voi astua valvomaan yksityisvelkojen maksamista.*“

Tämä on kieltämättä johdonmukaista, mutta vaikeata lienee johtaa yksityisvelkojen maksamatta jättämistä *ihmisen luonnossa* asuvista periaatteista.

Koska Bakunin, liimatessaan kokoon erilaisia „absolutisia“ periaatteitaan, ei kysy itseltään, eikä hänen, kiitos menettelynsä absolutisen luonteen, tarvitsekaan kysyä, eikö joku hänen periaatteistaan edes jossakin määrin rajota toisten periaatteiden „absolutista“ voimaa taikka eikö se itse voisi tulla toisten kautta rajotetuksi, on hänelle „absolutisesti“ mahdotonta saada ohjelmansa eri kohdat sopu-sointuun toistensa kanssa silloin kuin *sanat* näyttävät riittämättömiksi ja sen johdosta tulee kysymykseen niiden korvaaminen hiukan tarkemmilla *käsitteillä*. Hän „*tahtoo*“ jumalanpalveluksen poistettavaksi. Mutta kuka tulee sen poistamaan, kun „*valtio on kukistunut*“? Hän „*tahtoo*“ että perinnöllinen yksityisomaisuus poistetaan. Mutta mitä tehdä, jos se „*valtion kukistumisesta*“ huolimatta sittenkin pysyy? Bakunin huomaa itse, ettei asia ole aivan selvä, mutta hän löytää helposti lohdutusta.

Eräässä ranskalais-saksalaisen sodan aikana kirjottamassaan lentokirjassa: „*Kirje eräälle ranskalaiselle nykyisen vaikean tilan johdosta*“, jossa hän selittää, että Ranska on pelastettavissa ainoastaan suuren vallankumouksellisen liikkeen kautta, päättelee Bakunin, että *talonpoikia* olisi kiihotettava anastamaan aatelille ja porvaristolle kuuluvia maa-aloja. Mutta ranskalaiset talonpojat kannattavat vieläkin „*yksilöllisesti perinnöllistä omaisuutta*“.*) Eikö uusi yhteiskunnallinen vallankumous tulisi

*) Bakunin'in itsensä harventama.

niin ollen vahvistamaan tätä epämiellyttävää järjestelmää?

„Ei mitenkään“, vastaa Bakunin *„sillä jos valtio kerran on poistettu, niin tulee heiltä (s. o. talonpojilta G. P.) puuttumaan valtion antama juhlallinen oikeudellinen vahvistus ja omaisuuden vakuutus. Omaisuus ei tule enää olemaan oikeutta, vaan se tulee supistumaan ainoastaan yksinkertaiseen tosiasiaan.*)*

Tämä on tosiaan rauhottavaa! Kun „valtio on kukistunut“, voi mikä lurjus tahansa, joka on minua voimakkaampi, anastaa minun maapalstani tarvitsematta asettua „solidariteti“-periaatteen suojaan, sillä „vapauden“ periaate on hänelle kylin riittävä. Kaunista „ihmisten tasa-arvoisuutta“ tosiaankin!

„Tietysti“ — tunnustaa Bakunin — „eivät asiat alussa tule aivan rauhallisesti kehittymään. Taisteluja tulee syntymään, yleinen järjestys, tämä porvariston pyhä liitonarkki, tulee häirityksi ja ensimmäiset tapahtumat, jotka tulevat aiheutumaan asiain tämäntapaisesta tilasta, voivat saada aikaan kansalaissodan. Mutta tahtoisitteko mieluummin luovuttaa Ranskan preussiläisille? Muuten älkää peljätkö, että talonpojat tulevat syömään toisiaan. Vaikka he alussa koettaisivatkin sitä tehdä, niin ei kestäisi kauan, ennenkuin he olisivat vakuutettuja tällä tiellä pysymisen aineellisesta mahdottomuudesta, ja silloin voimme olla vakuutettuja siitä, että he tulevat sietämään toisiaan, sopimaan sekä järjestäytymään. Elämisen ja perheittensä elättämisen tarve sekä välttämättömyys suojella talojaan, perheitään ja omaa elämäänsä arvaamattomia hyökkäyksiä vastaan tulee yksitellen pakottamaan heidät astumaan keskinäisten sopimusten tietä. Ja yhtävähän tarvitsee teidän pelätä, että väkevimmät ja rikkaimmat tulevat näitä *ilman kaikkea julkista holhousa syntyneitä*)* sopimuksia tehtäessä, pelkällä olojen voimalla

*) Bakunin'in itsensä harventama.

harjottamaan suurta vaikutusvaltaa. Rikkaiden rikkaus lakkaa olemasta valtaa, ellei se ole tuettu oikeudellisten toimenpiteiden kautta.

Mitä tulee viekkaimpiin ja väkevimpiin, niin pitää talonpoikaisjoukon yhteinen voima heidät vahingottomina. Samoin käy maalaisköyhälistön, joka nyt hiljaisuudessa kärsii vaivojaan, mutta jonka vallankumouksellinen liike tulee varustamaan vastustamattomalla voimalla. En väitä – huomatkaa se – että maalaispiirit, jotka siten alhaalta ylöspäin uudestaan järjestyvät, tulisivat yhdellä iskulla luomaan ihanteellisen järjestelmän, joka kaikissa kohdissaan vastaisi uneksi- maamme järjestelmää. Siitä olen kuitenkin vakuutettu, että se tulee olemaan *elävä* järjestelmä ja semmoisena tuhat kertaa nykyistä parempi. Muuten tulee tämä uusi järjestelmä va- paasti edistymään, se kun on aina avoinna kaupunkien opeille ja kun sitä ei enää voi pakottaa oikeudellisen valtion siunauksen alaiseksi ja niin sanoaksemme kivettymään. Se kehittyy ja paranee epämääräisellä tavalla, mutta aina eloi- sana ja vapaana, ei milloinkaan asetusten ja lakien nojalla, kunnes se on saapunut asemaan, joka on niin järkevä kuin me tätä nykyä voimme suinkin toivoa“.

„Idealisti“ *Proudhon* oli vakuutettu siitä, että valtiollinen valtiomuoto oli „keksitty“ ihmiskun- nalle soveliaamman yhteiskunnallisen järjestelmän puutteessa. Hän näki vaivaa keksiäkseen jälki- mäisen ja sen keksittyään ei hän enää katso valtiollisella valtiomuodolla olevan olemassaolon oikeutta. „Materialisti“ Bakunin’illa ei ole mitään omaa „yhteiskunnallista järjestelmää“. „Syvin ja järkipärisin tiede“, sanoo hän, „ei kykene arvaa- maan tulevan valtiollisen elämän muotoja.“*) Sen täytyy tyytyä erottamaan „elävät“ yhteiskunnalliset

*) Valtiohaaveita ja anarkia, liite A. s. 1. Muuten tiesi „Bakunin’in tiede“, kylläkin arvata Venäjän tulevan yhteis- kunnallisen elämän muodot: niiden pohjana tulevat olemaan *kunnat*, jotka kehityksen kautta syntyvät nykyisistä *maalais- kunnista*. Bakunistit levittivät Venäjällä ennakkoluuloja venäläisten maalaiskuntien ihmeellisistä ominaisuuksista.

muodot niistä muodoista, jotka saavat synnystään kiittää „kivettyntä“ valtion toimintaa, ja tuomitsemaan viimeainittuja. Mutta eikö tämä ole samaa proudhoniilaista „ihmiskunnalle ominaisen“ yhteiskunnallisen järjestelmän ja ainoastaan „järjestyksen“ hyväksi keksityn valtiollisen valtiomuodon vastakkain asettamista? Eikö koko erotus supistu siihen, että „materialisti“ muodostaa „idealistin“ *utopistisen* ohjelman vieläkin utopistisemmaksi ja vieläkin sumusemmaksi.

Usko, että maailmankaikkeus saa kiittää sattumaa ihmeellisestä järjestyksestään, on aivan samantyyppistä kuin luulottelu, että voisimme onnistua saamaan kokoon „Iliadin“*) heittämällä arvio-kaupalla riittävän määrän kirjasimia läjään — niin päättivät 18 vuosisadan *deistit****) kun he koettivat kumota *ateistista* oppia. Nämä vastasivat tähän, että siinä tapauksessa riippuisi kaikki *ajasta*, ja että kirjasinten varmasti täytyisi lopuksi, alituisen heittelemisen avulla järjestyä sanotulla tavalla. Sentapaiset väittelyt olivat sen vuosisadan ma'un mukaisia, ja tekisimme väärin, jos nykyään sitä liiaksi pilkkaisimme. Näyttää kuitenkin siltä kuin Bakunin olisi todellakin ottanut täydestä vanhan hyvän ajan ateistien todistuskappaleen ja sitä käyttänyt hyväkseen takoessaan itselleen „ohjelman“. *Hävittäkää kaikki oleva; jos te sen tarpeeksi usein teette, onnistuttekin lopulta aikaansaamaan yhteiskunnallisen järjestelmän, joka*

*) *Iliadi* on kreikkalainen kansanepos, jonka kerääjänä oli sokea runoilija Homerus. *Suom. huom.*

**) *Deistit* uskoivat ainoastaan luonnonlakien rajoissa vaikuttavaan jumalaan.

ainakin lähentelee „uneksimaanne“ järjestelmää. Kaikki käy hyvin, jos saamme aikaan „pysyvällisen vallankumouksen“. Onko tämä tarpeeksi materialistista? Jos se ei mielestänne sitä ole niin olette mahdottomuuksia „uneksiva“ metafysiko!

Proudhonin „yhteiskunnallisen järjestelmän“ asettaminen „valtiollisen valtiomuodon“ vastakohtaksi kuvastuu jälleen aivan täydellisesti ja elävästi siinä, mitä Bakunin lakkaamatta toistaa „yhteiskunnallisesta vallankumouksesta“ toiselta puolen ja valtiollisesta vallankumouksesta toiselta puolen. Proudhonin mukaan ei yhteiskunnallista järjestelmää valitettavasti ole meidän päiviimme saakka koskaan ollut olemassa, ja sen puutteessa täytyi ihmiskunnan „keksiä“ valtiollinen valtiomuoto. Bakunin'in mukaan ei yhteiskunnallista vallankumousta meidän päiviimme saakka ole koskaan tehty, koska ihmiskunta hyvän yhteiskunnallisen ohjelman puutteessa on ollut pakotettu tyytymään valtiollisiin vallankumouksiin. Ja kun nyt tämä ohjelma on keksitty, ei meidän enää tarvitse olla „politikan“ kanssa missään tekemisissä, sillä nyt on meillä tarpeeksi työtä „yhteiskunnallisessa“ vallankumouksessa.

Koska kaikkinaisen luokkataistelu välttämättömästi on valtiollista taistelua, niin on selvää, että jokainen nimensä ansaitseva valtiollinen vallankumous on samalla ollut yhteiskunnallinen vallankumous. Yhtäselvää on, että valtiollinen taistelu on köyhälistölle yhtä välttämätön, kuin se aina on ollut jokaiselle luokalle, joka on pyrkinyt vapautteen. *Bakunin hylkää juhlallisesti kokonaan köyhälistön valtiollisen toiminnan.* Hän saarnaa pelkkää „yhteiskunnallista“ taistelua. Mitä merkitsee tämä yhteiskunnallinen taistelu?

Tässä näemme proudhonistimme jälleen; saivartelevan „marxilaisuutta“. Hän nojautuu niin usein kun mahdollista „*Internationalen*“ sääntöihin. Näiden sääntöjen perusteluissa sanotaan, että työläisen orjuuttaminen pääoman avulla on syynä kaikkeen valtiolliseen, siveelliseen ja aineelliseen orjuuteen, ja että työväen taloudellinen vapautuminen on sen tähden se suuri päämäärä, johon jokaisen valtiollisen liikkeen tulee tähdätä. Bakunin vetää tästä sen johtopäätöksen, että

„jokainen valtiollinen liike, jonka päämääränä ei ole työväestön *välitön* ja suoranaisesti *lopullinen* sekä *täydellinen* taloudellinen vapautuminen, ja joka *ei* ole aivan selvällä tavalla kirjottanut lippuunsa *taloudellisen tasa-arvoisuuden* periaatetta, joka merkitsee *pääoman täydellistä luovuttamista työlle* tai suorastaan *yhteiskunnallista vararikkoa*, että jokainen *sellainen* valtiollinen liike on *porvarillinen* ja semmoisena poistettava „*Internationalesta*“.

Mutta sama Bakunin on jo kuullut sanottavan, että ihmiskunnan historiallinen kehitys on lakien alainen prosessi, ja ettei vallankumousta voi joka silmänräpäys panna toimeen. Hän onkin sentähden pakotettu kysymään itseltään, mitä politiikka „*Internationalen*“ on seurattava sen „pitemmän tai lyhyemmän ajan kestäväen ajanjakson *kuluessa*, joka meidät erottaa tuosta kauheasta, jokaisen aavistamasta yhteiskunnallisesta vallankumouksesta?“ Ja hän vastaa tähän mitä syvimmällä vakaumuksella yhäti seuraamalla „*Internationalen*“ sääntöjä:

„Armotta on *kansanvallaisen porvariston* eli *porvaris-sosialistien* politiikka *hyljättävä*. Selittäessään valtiollisen vapauden olevan taloudellisen vapautumisen edellytyksenä, eiväth he näillä sanoillaan voi tarkoittaa muuta kuin seuraavaa: Valtiollisten uudistusten tai valtiollisen vallankumouksen täytyy käydä taloudellisten uudistusten tai taloudellisen vallanku-

mouksen edellä; työläisten täytyy sentähden liittyä enemmän tai vähemmän jyrkkiin porvareihin ajaakseen yhdessä näiden kanssa ensin edelliset lävitse ja ollakseen vapaita toteuttamaan myöhemmin heidän vastustajinaan jälkimäiset. *Me vastustamme jyrkästi tätä onnetonta teoriaa*, joka ei voi tarkoittaa muuta kuin työmiesten käyttämistä uudelleen välikappaleena heitä itseään vastaan ja heidän luovuttamistaan uudelleen porvariston jatkuvalle riistämislle.“

„Internationale“ „käskee“ luopumaan „kaikesta kansallisesta tahi paikallisesta politikasta“. Se tulee antamaan työväen kiihotukselle kaikissa maissa „oleellisesti taloudellisen“ leiman asettamalla *päämääräksi* „työajan vähentämisen ja palkkojen kohottamisen“ sekä välikappaleeksi „*työläisjoukkojen yhteenliittymisen* ja taistelurahastojen perustamisen“. — Ei tarvinne edes mainita, että työajan vähentämisen tulee tapahtua ilman minkäänlaista asiaan puuttumista kirotun „*valtion*“ puolelta.*)

Bakunin ei ymmärrä, että työväenluokka voi valtiollisessa toiminnassaan täydellisesti eristäytyä kaikista riistäjäpuolueista. Hänen mielestään ei työväenluokalla valtiollisessa liikkeessä ole muuta tehtävää kuin olla radikaalisen porvariston aseenkantajana. Hän saarnaa *vanhojen englantilaisten trades-unionistien***)) menettelyä eikä hänellä ole aavistustakaan siitä, että *juuri tämä* menettelytapa saattoi englantilaiset työmiehet purjehtimaan *vapaamielisten vanavedessä*.

Bakunin ei tahdo, että työväenluokka ottaa osaa semmoisiin liikkeisiin, joiden tarkoituksena on valtiollisten vapauksien voittaminen ja laajentaminen. Tuomitessaan nämä liikkeet porvarilli-

*) Katso Bakunin'in kirjotusta „*La politique de l'Internationale*“, „*Egalité*“-lehdessä Geneve Elokuussa 1869.

**)) Ammattiyhdistykseläisten.

siksi, kuvittelee hän olevansa kuka tiesi kuinka „vallankumouksellinen“. Todellisuudessa paljastaa hän sen kautta olevansa „oleellisesti“ *vanhoillinen*, ja jos työväenluokka joskus tahtois seurata tätä ojennusnuoraa, voisivat hallitukset sen johdosta vaan onnitella itseään.*)

Meidän aikamme tosi-vallankumoukselliset käsitteivät sosialistisen menettelytavan aivan toisella tavalla. He *kannattavat jokaista vallankumouksellista liikettä, joka on tähdätty olevia yhteiskunnallisia ja valtiollisia oloja vastaan***), mikä ei heitä kuitenkaan estä — pikemmin päinvastoin! — järjestämästä köyhälistöä puolueeksi, joka eroaa kaikista riistäjäpuolueista ja on *koko „taantumuksellisen joukon“ vihollinen*.

Proudhon, joka, kuten tiedämme, ei erittäin suosinut „politikaa“, kehotti kuitenkin ranskalaisia työmiehiä äänestämään niitä ehdokkaita, jotka lupasivat „muodostaa arvon“. Bakunin ei tahdo mistään hinnasta kuulla puhuttavan politikasta. Työmies ei voi käyttää hyväkseen valtiollisia vapauksia, „sillä siihen hänellä ei ole aikaa eikä varoja“. Valtiollinen vapaus on siis vain porvarillinen vale. Ihmiset, jotka puhuvat työväen ehdokkaista, pilkkaavat köyhälistöä.

~„*Työväen edustajat*, jotka joutuvat *porvarillisiin* elin-suhteisiin ja kokonaan porvarillisten valtiollisten aatteiden ilmanalaan, lakkaavat olemasta todellisia työläisiä muuttuakseen valtiomiehiksi. Heistä tulee porvareita ja ehkä suurem-

*) Bakunin'in sinkooma tuomio valtiollista vapautta vastaan on aikanaan vaikuttanut sängen surkuteltavasti Venäjän vallankumoukselliseen liikkeeseen.

***) Kommunistinen manifesti IV osa.

pia porvareita⁵ kuin porvarit itse, sillä ihmiset eivät tee olosuhteita, vaan olosuhteet tekevät ihmisen.“*)

Tämä viimeainittu todistuskappale on melkein kaikki, mitä Bakunin kykeni omaksumaan materialistisesta historiänkäsityksestä. Kieltämätön totuus on, että ihminen on yhteiskunnallisen ympäristönsä tulos. Mutta voidakseen hyötyä tästä kieltämättömästä totuudesta, täytyy hyljätä vanha metafysinen ajatustapa, joka tutkii asioita *yksitellen ja toisistaan riippumatta*. Bakunin jäi, samoin kuin mestarinsa Proudhon'kin, huolimatta kaikesta keikailemisestaan Hegel'in filosofialla, elinijäkseen metafysikoksi. Hän ei käsittänyt, että *ympäristö*, joka luo ihmisen, voi muuttua, niin pian kuin se on muuttanut oman tuotteensa, ihmisen. Ympäristö, jota hän tarkoittaa puhuessaan köyhälistön valtiollisesta toiminnasta, on parlamentarinen porvaris-ympäristö. Tämän ympäristön täytyy välttämättömästi pilata työväenedustajat. Mutta eikö *valitsijaympäristöllä*, työväenpuolueen ympäristöllä, joka tuntee päämääränsä ja on hyvin järjestynyt, voisi olla minkäänlaista vaikutusta köyhälistön edustajiin? Ei! Taloudellisesti sorrettuna tulee työväenluokka aina pysymään valtiollisessa orjuudessa ja tällä taistelukentällä on se aina oleva heikompi. Sen vapauttamiseksi tulee meidän alkaa taloudellisella kehityksellä. Bakunin ei huomaa, että tällä tavalla todistelemalla tulemme välttämättömästi siihen johtopäätökseen, että köyhälistön voitto on aivan ehdottomasti *mahdoton*, jolleivät tuotantovälineitten *omistajat vapaaehtoisesti* suvaitsee laputtaa. Itse asiassa on työläisen sorron-

*) Egalité-lehti 28 p. elok. 1869.

alainen asema pääoman kahleissa syynä hänen, ei ainoastaan valtiolliseen, vaan myöskin *siveelliseen* alistumiseensa. Millä keinoin sitte tahdotaan saada siveellisesti orjuutetut työmiehet nousemaan porvaristoa vastaan? Jotta työväenliike olisi mahdollinen, on *ensin* tehtävä taloudellinen vallankumous. Mutta ainoastaan *työmiesten omana tekona* on taloudellinen vallankumous mahdollinen. Liikomme niin ollen *puutteellisessa ympyrässä*, josta uuden-aikainen sosialismi helposti löytää ulos, mutta jota sitävastoin Bakunin ja bakunistit lakkaamatta ovat kiertäneet ja vieläkin saavat kierrellä voimatta muulla tavalla pelastua kuin tekemällä ajatus-*kuperkeikan*.

Parlamentarisen ympäristön rappeuttava vaikutus työväenedustajiin on tähän päivään saakka ollut anarkisteille arvokkair todistuskappale arvoitellessaan sosialistisen kansanvallan valtiollista toimintaa. Olemme nähneet minkä arvoinen tämä todistuskappale on teoretiselta kannalta katsoen. Vähäisinkin saksalaisen sosialistisen puolueen historian tunteminen riittää osottamaan miten *käytännöllinen* elämä todistaa turhiksi anarkistien huolet.

Kieltämällä kaiken „politikan“, näki Bakunin olevansa pakotettu omaksumaan vanhojen englantilaisten *trades-unionistien* menettelytavan.

Mutta hän huomasi itse tämän menettelyn olevan liian vähäisessä määrässä vallankumouksellista ja hän koetti sentähden päästä pälkähästä „alliansinsa“ avulla, joka oli rajuimman ja korkeimman mielikuvituksellisen *keskittämisaatteen* periaatteelle rakennettu, salainen, kansainvälinen seura. Anarkian ylimmäisen papin *itsevaltaisen*

kurin alaisina tuli „kansainvälisten“ ja „kansallisten“ veljien jouduttaa ja johtaa „koko olennoiltaan taloudellista“ vallankumouksellista liikettä. Samanaikuisesti saarnasi Bakunin „*mellakoita*“, työmiesten ja talonpoikien paikallisia kapinoita, jotka, siitä huolimatta että ne tulisivat *tukahdutetuiksi*, hänen mielestään kuitenkin tulisivat *terveellisesti vaikuttamaan* vallankumouksellisen hengen nostattamiseen sorrettujen keskuudessa. On itsestään selvää, että hän sellaisella ohjelmalla on aikaansaanut paljon tuhoa työväen liikkeelle ja että hän ei ole onnistunut vähintäkään edistämään „välittömästi“ taloudellista vallankumousta, josta hän uneksii.*)

Tulemme edempänä näkemään, mihin Bakunin'in „*mellakka*“-teoria tuli viemään. Nyt tahdomme ainoastaan lyhykäisesti yhdistää sen, mitä olemme hänestä sanoneet. Tässä tehtävässämme on hän itse meille avullisena:

„*Yleissaksalaiseen* lippuun (s. o. *saksalaisen* ja siis myös koko sivistyneen maailman *sosialidemokratian* lippuun. G. P.) on kirjoitettu: *Valtio on mistä hinnasta tahansa pysytettävä ja lujitettava. Vallankumouksellissosialistiselle* (lue bakunistiselle) lipulle on sitä vastoin verisillä, tulisilla kirjaimilla kirjoitettu: *Kaiken ja kaikkien valtioiden poistaminen, porvarillisen sivistyksen hävittäminen, vapaa järjestäytyminen vapaiden liittoutumisten avulla, työläisroskaväen(!) järjestäytyminen, koko vapautetun ihmiskunnan järjestäytyminen, uuden ihmismaailman luominen*“.

*) Bakunin'in toiminnan suhteen „*Internationalessa*“ verrattakoon sen pääneuvoston julkaisuja: 1. „*Les prétendues scissions dans l'Internationale*“ (Otaksutut erimielisyydet *Internationalessa*) ja 2. „*L'alliance de la Démocratie socialiste*“ (Liittoutuminen *Internationalea* vastaan). Verrattakoon myöskin Engels'in kirjoitusta: „*Bakunistit työssä*“, joka on otettu v. 1894 saksankielellä julkaistuun kokoelmaan „*Internationales aus dem Volksstaat* (1873 1875)“.

Näillä sanoilla päättää Bakunin pääteoksensa „*Valtiohaaveilua ja anarkia*“. Me jätämme lukijan tehtäväksi tämän kaunopuheisuustulvan arvostelemisen. Mitä meihin itseemme tulee, tyydymme vaan sanomaan, ettei siinä ole *hitustakaan ihmisjärkeä*.

Järjettömyyttä, alastonta, pelkkää järjettömyyttä on kirjoitettu bakunistien lippuun, eikä tarvitse edes tulsia ja verisiä kirjaimia, jotta tämä selviäisi kaikille niille, jotka eivät vielä ole tämän *enemmän tai vähemmän jyrisevän, läpeensä mieltettömän* sanaratsastuksen tenhoamia.

Stirner'in ja Proudhon'in anarkismi oli täysin individualistista laatua. Bakunin ei „tahtonut“ mitään individualismia, tahi, paremmin sanoen, hän „tahtoi“ ainoastaan yhtä puolta individualismista. Hän keksi sentähden *anarkistisen kollektivismin*. Tämä keksintö on kuitenkin maksanut hänelle sangen vähän. Hän täydensi *vapauden utopiaa tasa-arvoisuusutopialla*. Mutta kun nämä molemmat utopiat eivät „tahtoneet“ elää sovussa, heitti hän ne molemmat „*alituksen vallankumouksen*“ sulatusuuniin, missä ne pakotettiin vaikenemaan — siitä yksinkertaisesta syystä, että niinhyvin toinen kuin toinenkin täydellisesti hajosi ilmaan.

Bakunin on utopismin rappiolle joutunut edustaja.

Myöhemmät anarkistit.

Meidän päiviemme anarkisteista pitävät toiset kiinni *individualismista* (yksilöllisyydestä), kuten *John Henry Mackay*, kirjan „*Anarkistit, sivistys-historiallisia kuvia XIX vuosisadan lopulta*“,

tekijä, kun taas toiset, jotka ovat paljon lukuisampia, kutsuvat itseään „*kommunisteiksi*“. He ovat Bakunin'in jälkeläisiä anarkismissa. Tämä suunta on eri kielillä luonut itselleen melkoisen laajan kirjallisuuden ja se se on, joka „*teon propagandallaan*“*) aikaansaa niin paljon melua.

Tämän koulun enkeli on venäläinen pakolainen *P. O. Krapotkin*.

Emme ryhdy tarkastelemaan meidän päiviemme individualististen anarkistien oppeja. Heitä pitävät jo heidän veljensäkin „*kommunistiset*“ anarkistit porvareina.**)

*) Teon propaganda tarkoittaa anarkistien yllytystä suunnitelmiansa toteuttamiseen väkivaltaisten tekojen avulla. Ensikerran sitä julisti venäläinen Netshajew seuraavin sanoin: „Sanoilla on meille arvoa ainoastaan silloin kuin niitä heti seuraa teko. Kaikki ei kuitenkaan ole tekoa, mikä tätä nimeä kantaa. Siten on esim. salaisten seurojen vaatimaton ja varovainen järjestäminen ilman ulkonaisia ilmauksia meidän silmissämme ainoastaan naurettavaa ja sietämätöntä lasten leikkiä. Me kutsumme ulkonaisiksi ilmauksiksi ainoastaan tekojen sarjaa, joka todellisesti hävittää jotakin: kansan vapautumista estävän henkilön, asian, suhteen. Säälimättä omaa elämäämme täytyy meidän murtautua kansan elämään hurjien ja uhkarohkeiden tekojen sarjan avulla ja siten istuttaa siihen luottamusta omaan voimaansa, herättää ja yhdistää se sekä johtaa se asiansa voittoon.“ *Suom. huom.*

**) Ne harvat individualistit, joita kohtaa, ovat voimakkaita ainoastaan arvostellessaan valtiota ja lakeja. Mitä tulee heidän yhteiskunta-ihanteisiinsa, tavoittelevat toiset semmoista ihannetta, jota he eivät itse milloinkaan voi toteuttaa, kun sen sijaan toiset, kuten Bostonissa ilmestyvän „*Liberty*“ („*Vapaus*“) lehden julkaisijat eksyvät kokonaan porvarilliseen järjestelmään. Puolustaakseen individualisuuttaan pystyttävät he jälkeinpäin valtion uudelleen kaikkine lisäkkeineen (laki, poliisi j. n. e.), vaikka he sen ensiksi rohkeasti kieltävät. Toiset taas, kuten *Auberon Herbert* ajautuvat lopuksi „*Omaisuuksien puolustusliittoon*“ („*Property Defense League*“). „*La Révolte*“ N:o 38, 1893. Eräs luento anarkimista.

Siirrymme sensijaan heti *anarkistiseen kommunismiin*.

Mikä on tämän uuden kommunismilajin katsantokanta?

„Mitä tulee anarkististen ajattelijain seuraamaan menettelytapaan, eroaa se täydellisesti utopistien menettelytavasta“, vakuuttaa meille Krapotkin:

„Anarkistinen ajattelijaja ei turvaudu metafysillisiin käsitteisiin (kuten „luonnolliset oikeudet“, „valtion velvollisuudet“ j. n. e.) saadaksesen selville, mitkä hänen mielipiteensä mukaan ovat paraat edellytykset ihmiskunnan suurimman onnellisuuden luomiseen. Hän seuraa päinvastoin nykyäikaisen kehitysfilosofian viitottamaa tietä. Hän tutkii yhteiskuntaa semmoisena kuin se nyt esiintyy ja semmoisena kuin se ennen oli. Varustamatta ihmisiä yleensä tahi yksityisiä yksilöitä korkeammilla ominaisuuksilla, joita heillä ei ole, tarkastaa hän yhteiskuntaa vaan jonkinlaisena olioiden kokonaisuutena (*agregation*), koettamalla etsiä paraan tien yhdistääkseen yksilön tarpeet yhteiskunnan tarpeisiin koko suvun menestymistä silmällä pitäen. Hän tutkii yhteiskuntaa ja koettaa keksiä sen entiset ja nykyiset *taipumukset*, sen välttämättömät henkiset ja taloudelliset tarpeet ja tässä suhteessa osottaa hän ainoastaan, mihin suuntaan kehitys kulkee.“*)

Senmukaan ei siis *kommunistisilla anarkisteilla* ole mitään yhteistä *utopistien* kanssa. He eivät „ihanteitaan“ suunnitellessaan vajoudu metafysillisiin käsitteisiin, kuten „luonnollisiin oikeuksiin“, „valtion velvollisuuksiin“ j. n. e. Onko se totta?

Mitä tulee „valtion velvollisuuksiin“, niin on Krapotkin aivan oikeassa. Olisihan hullunkurista,

*) *Anarchist Communism: Its Basis and principles. By Peter Krapotkine, Republished by permission of the Editor from the Nineteenth Century of February and August, 1887 London.*

jos anarkistit vaatisivat valtiota katoamaan ja kuitenkin sen ohessa vetoaisivat sen „*velvollisuuksiin*“. Mutta „luonnollisten oikeuksien“ suhteen erehtyy hän täydellisesti. Muutamat otteet todistavat sen riittävästi.

Jo „*Bulletin de fédération jurassienne*“*) julkaisussa (n:o 3, 1877) löydämme seuraavan sangen kuvaavan selityksen: „Kansan itsevaltius voi pysyä pystyssä ainoastaan yksilöiden ja ryhmien täydellisimmän riippumattomuuden avulla“. Eikö tämä täydellinen riippumattomuus ole „metafyysinen käsite“?

„*Bulletin de fédération jurassienne*“ oli kollektivistisen anarkismin äänenkannattaja. Todellisuudessa ei anarkistisen kollektivismiin ja anarkistisen kommunismin välillä ole mitään erotusta. Jotta ei kuitenkaan voitaisi väittää meidän asettavan kommunisteja vastuunalaisiksi kollektivistien sanoista, tahdomme tästä yhtäläisyydestä huolimatta luoda katseen „*kommunistisiin*“ julkaisuihin, eikä ainoastaan niiden *henkeen*, vaan myöskin itse *kirjaimen* nähden.

Syksyllä v. 1892 olivat muutamat „toverit“ syytettynä Versaillesin valaoikeudessa *Soisy-sous-Etiolles*'issa toimeenpannun dynamiittivarkauden johdosta. Heidän joukossaan oli eräs nimeltään **G. Etiévant**. Tämä oli laatinut selostelun anarkistis-kommunistisista periaatteista. Tuomioistuimien kielsi häneltä kuitenkin puheoikeuden ja senvuoksi otti anarkistien pää-äänenkannattaja „*La Révolte*“

*) Osa Sveitsissä asuvista anarkisteista muodosti liiton nimeltä „*Fédération jurassienne*“, joka vaikutti maansa rajojenkin ulkopuolelle. Seura julkaisi säännöllisesti tiedonantojaan, „*Bulletin*’ejä“. Suom. huom.

julkaistaakseen mainitun selostelun, suurella vai-
valla hankittuaan siitä itselleen ensin täysin alku-
peräisen kanssa yhtäpitävän jäljennöksen. „*G. Etié-
vant*”in *selostelut*“ herättivät huomiota anarkistisessa
maailmassa ja „sivistyneetkin“ henkilöt, kuten
Octave Mirbeau lainailivat niistä otteita teoreti-
koiden, kuten Bakunin’in, Krapotkin’in, „verratto-
man Proudhon’in“ ja „aristokratisen Spencerin“
teosten rinnalla! Kas tässä Etiévant’in todistelun
ääriviivat:

Mikään aate ei ole meissä synnynnäinen, vaan
aiheutuu jokainen niistä äärettömän useiden ja
moninaisten vaikutelmien kautta, joita me ais-
tiemme avulla vastaanotamme. Yksilön jokainen
teko on yhden tai useamman aatteen tulos. Ihmi-
nen ei siis ole vastuunalainen. Jos vastuunalai-
suutta vaaditaan, tulisi tahdon määrätä vaikutelmat,
näiden tulisi vuorostaan määrätä aatteet ja näiden
taas teon. Mutta kun vaikutelmat päinvastoin
määräävät tahdon, tulee ratkaiseminen mahdotto-
maksi ja jokainen palkitseminen ja rankaisu epä-
oikeutetuksi, olkoon hyvä työ tai aikaansaatu
vahinko miten suuri tahansa.

„Ei voi tuomita ihmisiä eikä heidän tekojaankaan, ellei
ole täydellistä mittapuuta. Semmoista mittapuuta ei kuiten-
kaan ole olemassakaan. Missään tapauksessa ei sitä voi löytää
la’eista, sillä *todellinen oikeus on muuttumaton*, mutta lait
muuttuvat. Lakien laita on aivan sama kun kaiken muunkin.
Sillä jos nämä lait ovat hyviä, miksi silloin tarvitaan kansan-
edustajia ja senatoreja niitä muuttamaan? Ja jos ne ovat
huonoja, miksi silloin on olemassa oikeusistuimia panemassa
niitä täytäntöön?”

„Selvitelyään“ siten „vapautta“, siirtyy Etié-
vant puhumaan „*tasa-arvoisuudesta*“.

Eläinkasveista ihmisiin saakka ovat kaikki oliot varustettuja enemmän tai vähemmän täydellisillä elimillä, joiden tehtävänä on palvella niitä. Kaikilla olioilla on siis äiti luonnon selvän tahdon mukaan *oikeus* käyttää elimiään.

„Siten on meillä jalcojemme nojalla oikeus käyttää kaikkea tilaa, jonka kautta voimme juosta; keuhkojemme nojalla oikeus kaikkeen ilmaan, jota voimme hengittää; aivojemme nojalla kaikkeen, mitä voimme ajatella tai omaksua itsellemme toisten ajatuksista; puhetautomme nojalla kaikkeen, mitä voimme sanoa; korviemme nojalla kaikkeen, mitä voimme kuulla, ja kaikkeen tähän on meillä oikeus, koska meillä on elämisen oikeus ja tämä kaikki muodostaa elämän. Nämä ovat todellisia ihmisoikeuksia! On tarpeetonta niitä säätää, ne ovat olemassa aivan samoin kuin aurinko on olemassa. Niitä ei ole otettu mihinkään perustuslakiin eikä mihinkään lakiin, mutta ne ovat poistamattomilla kirjaimilla kirjoitetut luonnon suureen kirjaan eivätkä ne koskaan vanhene. Syöpäläisestä elefantiin, oljenkorresta tammeen, hengityksestä aivoihin saakka julistaa kaikki niitä.“

Elleivät nämä ole „metafysiisiä aatteita“ vahvinta lajia ja julmaa ivaa kahdeksannentoista vuosisadan metafysisesta materialismista, jos tämä on „kehitysfilosofiaa“, silloin täytyy tunnustaa, ettei sillä ole mitään yhteistä aikamme tieteellisen liikkeen kanssa.

Kuulkaamme erästä toista auktoritetia. Antaakaamme puhevuoron **Jean Graven** aikoinaan kuuluisalle kirjalle „*La société mourante et l'anarchie*“ („Kuoleva yhteiskunta ja anarkia“), jonka ranskalainen tuomioistuim äskettäin tuomitsi hävitettäväksi, pitäen sitä *vaarallisena*, vaikka se itse asiassa on äärettömän *lapsellinen*.

„Anarkia merkitsee kaiken auktoritetin kieltämistä. Auktoriteti johtaa olemassaolo-oikeutuksensa välttämättömyydestä

puolustaa yhteiskunnallisia laitoksia, perhettä, uskontoa, omaisuutta j. n. e. ja se on luonut itselleen useita voimakeinoja turvatakseen näiden toimintaa ja pysyväisyyttä. Pääasiallisimmat ovat: laki, oikeudenkäyttö, sotaväki, lakiasäättävä ja toimeenpaneva valta j. n. e. Senvuoksi on anarkistisen aatteen ollut pakko vastata kaikkeen, hyökätä kaikkien yhteiskunnallisten ennakkoluulojen kimppuun ja tunkeutua kaiken inhimillisen tietoisuuden syvyyteen, todistaakseen, että sen käsitteet ovat täydelleen yhtäpitävät ihmisen ruumiillisen ja sielullisen luonnon kanssa ja vastaavat täysin luonnonlakien suhteen tehtyjä huomioita, kun sen sijaan nykyinen järjestelmä on rakennettu vastoin kaikkea järkeä ja johdonmukaisuutta . . . Taistellessaan auktoritetiä vastaan täytyi anarkistien ryhtyä senvuoksi taistelemaan myöskin kaikkia niitä laitoksia vastaan, joiden puolustajaksi väkivalta oli asettunut ja jonka välttämättömyyttä se koettaa todistaa osottaakseen oman olemassaolonsa oikeutetuksi.“*)

Tästä näemme, miten „anarkistinen aate“ on kehittynyt. Tämä aate „kielsi“ auktoritetin. Puolustaaakseen itseään vetosi auktoriteti perheeseen, uskuntoon ja omaisuuteen. Silloin näki „aate“ olevansa pakotettu ahdistamaan näitä laitoksia, joita se ei ennen näy huomanneen, ja samalla tunkeutui aate kaiken inhimillisen tietoisuuden syvyyksiin hankkiakseen *omille käsitteilleen* vahvistusta. (Useasti on onnettomuuskin paikallaan.) Kaikki tämä on vaan sattuman varassa, *ainoastaan seurauksena odottamattomasta käänteestä, jonka auktoriteti on antanut sen ja „aatteen“ välillä käydylle keskustelulle.

Meistä näyttää siltä, että niin tietorikas kuin anarkistinen aate nykyään onkin, ei se ole ensinkään kommunistinen. Se pitää tietonsa omana hyvänä ja jättää „toveri“-raukat täydelliseen tietämättömyyteen. Vaikka Krapotkin laulaakin

*) Main. teos s. 1 2.

ylistysvirttä „*anarkistiselle ajattelijalle*“, ei hänelle milloinkaan onnistu todistaa, että hänen ystävänsä Grave olisi ymmärtänyt kohota edes hiukankaan *surkeimman metafysikan* yläpuolelle.

Lukekoon Krapotkin vielä kerran *Elisée Reclus*'in — tämän „suuren teoretikon“ Herran edessä — anarkistisiä lentokirjasia ja sanokoon meille senjälkeen käsi sydämellä, onko niissä mitään muuta kuin vetoamisia *oikeudenmukaisuuteen, vapauteen* ja muihin „*metafysisiin käsitteisiin*“.

Lopuksi ei ole **Krapotkin** itsekään niin vapautunut „*metafysikasta*“ kuin hän luulee. Kaukana siitä! Kas tässä esim. mitä hän on lausunut „*Jurafederationin*“ yleisessä kokouksessa *La Chaude-Fonds*'issa 12 p:nä lokak. 1879:

„On ollut aika, jolloin anarkisteilta kiellettiin melkein olemassaolon oikeutuskin. „*Internationalen*“ pääneuvosto kohteli meitä kiihottajina, sanomalehdistö haaveilijoina ja miltei koko maailman narreina. Tämä aika on mennyt. Anarkistinen puolue on näyttänyt *elinvoimansa*. Se on astunut kaikkien sen kehitystä pidättävien esteiden yli, nyt on se saanut osakseen *tunnustusta*. (Keneltä? G. P.) Tätä tarkotusta varten oli ennenkaikkea tarpeellista, että puolue alotti taistelun *teorian* pohjalla, että se määräsi tulevaisen yhteiskunta-ihanteensa, että se todisti tämän ihanteen olevan paraan, — vieläkin enemmän, että se todisti, ettei tämä ihanne ole tutkijan kammiossa nähtyjen unelmien tuote, vaan johdettu suorastaan kansan pyrkimyksistä, ja että se on sopu-soinnussa sivistyksen ja aatteiden historiallisen edistymisen kanssa. Tämä työ on saatu suoritetuksi“ j. n. e.

Eikö *tämä tulevan yhteiskunnan parhaiden ihanteiden tavoittelemisen* ole aivan utopistinen menettely? Tosin koettaa Krapotkin todistaa, ettei tämä ihanne ole tutkijan kammiossa nähtyjen unelmien tuote, vaan että se johtuu kansan pyrkimyksistä, sekä että se on sopu-soinnussa sivistyksen

ja aatteiden historiallisen edistymisen kanssa. Mutta mikä utopisti ei ole koettanut tätä aivan yhtä hyvin kuin hänkin? Kaikki riippuu todiste-
lujen *arvosta* ja tässä kohden on rakas maamie-
hemme äärettömän paljon heikompi kuin suuret
utopistit, joita hän kohtelee metafysikoina, aavista-
matta hitustakaan minkälainen nykyaikaisen yhteis-
kuntatieteen menettelytapa on.

Mutta tutustukaamme ensin itse ihanteeseen,
ennenkuin käymme tutkimaan *todistuksien* arvoa.
Minkälaiseksi kuvittelee Krapotkin anarkistista yh-
teiskuntaa?

Puuhatessaan yksinomaan hallintokoneiston
uudestaan järjestämiseksi antoivat vallankumouk-
selliset politikoitsijat, „jakobinit“ (Krapotkin vihaa
jakobineja vielä enemmän kuin meidän rakas-
tettava keisarinamme Katarina II heitä vihasi)
kansan kuolla nälkään. Anarkistit tulevat menet-
telemään toisin. Ne tulevat hävittämään valtion
ja yllyttämään kansaa *riistämään rikkailta*. Kun
riistäminen on kerran suoritettu, tehdään *kalun-
kirjotus* kaikesta rikkaudesta ja senjälkeen järjes-
tetään *jakaminen*.

Kaikki tapahtuu kansan itsensä kautta. Antakaa kansan
vaan pitää kyynärpäänsä vapaana, niin tulee elintarpeiden
hankinta jo viikon päästä tapahtumaan ihmeteltävällä sään-
nöllisyydellä. Joka sitä epäilee ei ole koskaan nähnyt työte-
liästä kansaa työssä, vaan hänen on täytynyt koko ikänsä
vaan nuuskia papereita. Puhukaa kansan järjestämiskyvystä
niille, jotka ovat nähneet sen Parisissa katusulkuja rakenta-
massa (jota Krapotkin ei ole nähnyt. G. P.) tahi viimeksi Lon-
toossa suuren lakon aikana, jolloin oli ruokittavana puoli
miljoonaa nälästyntä, niin tulevat he sanomaan teille, miten
paljon se on siinä porvarillisia kamariviisaita etevämpi“.)

*) *Krapotkin: Taistelu Leivästä*, suomal. painos. s. 69.

Se peruste, jonka mukaan elintarpeiden yleinen nauttiminen tullaan järjestämään, on sangen mukava, eikä ensinkään jakobinilainen.

„On olemassa vain yksi, yksi ainoa menettelytapa, joka vastaa oikeudenmukaisuutta ja on todella käytännöllinen:... oikeus ottaa mielivaltaisesti semmoisesta, mitä ylenmäärin omistetaan ja semmoisen jakaminen annoksittain, jota täytyy määrän mukaan antaa! Niistä 350 miljonasta ihmisestä, jotka asuvat Euroopassa, seuraa vielä 200 miljoonaa tätä täysin luonnollista menettelytapaa“*)

— mikä m. m. todistaa, että anarkistinen ihanne on „johtunut kansan pyrkimyksistä“. Sama pitää paikkansa myöskin *asuntoihin* ja *vaatetukseen* nähden. Kansa järjestää kaiken saman säännön mukaan.

„Tulee tapahtumaan kumous, se on varmaa. Mutta tämä kumous ei saa tulla puhtaaksi tappioksi, vaan se on supistettava vähimpään määräänsä. Ja silloin tullaan — emme väsy yhä uudelleen tästä huomauttaessamme — saavuttamaan mahdollisimman vähän selkkauksia, senkautta että silloin käännytään suorastaan asianomaisten puoleen eikä virastoihin“.**)

Siten on meillä vallankumouksen ensi päivästä alkaen olemassa *järjestö*. Itsevaltaisten „yksilöiden“ mielijohteita pitävät järkevissä rajoissa yhteiskunnan tarpeet ja aseman vaatimukset. Ja kuitenkin tulemme olemaan täydellisessä anarkiassa, yksilöllinen vapaus tulee pelastetuksi ja pysyy terveenä. Tämä tuntuu uskomattomalta ja on kuitenkin totta: on olemassa anarkia ja on olemassa järjestö, on olemassa sitovia sääntöjä jokaiselle ja kuitenkin tekee jokainen niinkuin itse

*) *Krapotkin: Taistelu Leivästä*, suomalais. pain. s. 70 71.

**) Main teos. s. 99.

haluaa. Ettekö sitä ymmärrä? Asia on aivan yksinkertainen. Tämä järjestö ei tule olemaan „auktoriteti“-vallankumouksellisten työtä, vaan kansa itse, tämä väärin ymmärretty kokonaisuus, julistaa nämä kaikkia velvottavat ja kuitenkin anarkistiset ohjeet. Ja kansa on hyvin viisas. Joka on nähnyt katusulkutaistelujen päiviä, joita Krapotkinilla ei ole *koskaan* ollut tilaisuutta nähdä, voi kertoa siitä.*)

Mutta jos kansa, jota on niin väärin arvosteltu, ryhtyisikin herättämään henkiin Krapotkinin niin vihaamia virastoja? Jos se, kuten se teki v. 1871, huutaa itselleen vallankumouksellisen „hallituksen“? Silloin tulemme me sanomaan, että se on

*) Koska Krapotkin on kuitenkin ollut Lontoossa suurten laivatelakkalakkojen aikana ja hänellä niin ollen oli tilaisuutta tulla vakuutetuksi lakkolaisten tavasta hankkia itselleen elintarpeita, niin osotettakoon kuitenkin, että se tapahtui aivan toisella tavalla kuin yllä olevan lauseen mukaan luulisi. *Järjestynyt komitea*, johon kuului ammattiyhdistysten edustajia ja jota valtisosialistit (*Champion*) sekä sosialidemokratit (*F. Burns, P. Mann, El. Marx-Aveling j. n. e.*) tukivat, teki sitoumuksia elintarpeiden hankinnasta *kauppioiden* kanssa ja jakoi lakkolaisille merkkejä, joiden avulla nämä voivat kauppiailta saada määrättyjä eriä ruokatavaroita. Hankkijoille *maksettiin* siitä rahasta, jota oli saatu kokoon *keräyksillä*, ja näihin keräyksiin oli *porvarisyleisö, porvarillisten* lehtien kehottamana ottanut melkoisessa määrässä osaa. Suoranaista elintarpeiden jakamista lakkolaisille tai lakon kautta ansiottomiksi joutuneille toimitti *pelastusarmeija*, täysin keskitetyn virkavaltaisesti kokoonpantu järjestö, sekä muut hyväatekevät yhdistykset. Kaikella tällä on sangen vähän tekemistä elintarpeiden hankinnan ja jaon kanssa „vallankumouksen jälkeen“ tai „elintarpeiden hankintapalveluksen järjestämisen“ kanssa. Elintarpeet olivat olemassa ja kysymyksessä oli vaan niiden *ostaminen* sekä niiden jakaminen *avustustarkotuksiin*. „Kansa“, s. o. lakkolaiset, ei auttanut itseään, vaan *sitä autettiin*.

erehtynyt, me tulemme koettamaan johtaa sitä takaisin parempiin ajatuksiin, ja, jos se on tarpeellista, tulemme lennättämään pommeja „tuolinpainajia“ vastaan. Me tulemme vaatimaan kansaa järjestymään ja me tulemme hävittämään kaikki järjestöt, jotka se on itselleen luonut.

Siten toteutetaan mainiota anarkistista ihanetta — mielikuvituksessa. Yksilön vapauden nimessä annetaan yksilöiden ja koko vallankumouksellisen puolueen toiminnan hukkoa „kansan“ toimintaan, *yksilöt* hukutetaan *joukkoon*. Kun vaan ensin olemme tottuneet tähän johdomukaiseen menettelyyn, emme kohtaakaan enää mitään vaikeuksia, vaan voimme kehua, ettemme ole „auktoritetiuskoisia“ emmekä „utopisteja“. Mikähän olisi helpompaa ja miellyttävämpää?

Mutta voidakseen kuluttaa, täytyy myöskin tuottaa. Krapotkin tietää sen niin hyvin, että hän tässä yhteydessä antaa „auktoriteti“ *Marx*'ille kelpo opetuksen.

„Nykyisen järjestelmän huono puoli ei ole siinä, että „lisä-arvo“ menee kapitalistille — kuten *Rodbertus* ja *Marx* ovat sanoneet, yhdistäen sillä tavoin sosialistisen käsityksen ja pääoman herruusajatuksen. Lisäarvo on itsessään vaan tulos syvemmillä olevista syistä. Haitta on siinä, että ylimalkaan on olemassa „lisä-arvoa“, eikä jokaisen sukupolven loppuun käyttämää ylijäämää. Sillä jotta lisäarvoa voisi syntyä, ovat miehet, naiset ja lapset nälän ahdistamina pakotetut myymään työvoimansa ainoastaan pienestä osasta siitä, mitä nämä voimat tuottavat ja ennen kaikkea mitä voisivat tuottaa. (Marx polonen, joka ei tiennyt mitään tästä syvästä, vaikka oppineen ruhtinaan hiukan sekavasti esittämästä totuudesta. G. P.) . . . Ei todella riitä, vaikka yhdestä teollisuudenhaarasta saavutetun voiton jakaisikin yhtä suuriin osiin, jos samanaikaisesti täytyy riistää tuhansia muita työläisiä. Kysymyksessä on siis *tuottaa mahdollisimman suuria määriä*

kaikkien hyvinvoinnille välttämättömiä tarpeita ja mahdollisimman vähäisellä ihmisvoimain menetyksellä.)* (Krapotkinin itsensä harventama.)

Miten tietämättömiä me marxilaiset olemmekaan! Me emme ole koskaan kuulleet sanottavan, että sosialistinen yhteiskunta edellyttää yhteiskunnallisen tuotantoprosessin suunnitelmallista järjestämistä. Koska Krapotkin paljastaa meille tämän asian, ei mikään voi olla järkevämpää, kuin kääntyä hänen puoleensa saadaksemme kuulla, minkä näköiseltä tämä järjestäminen tulee näyttämään. Hän ei tässäkään kohden laimiinlyö kertoa meille hupaisia seikkoja.

„Tarkastelkaamme yhteiskuntaa, jossa asuu useampia miljoonia maanviljelyksessä ja mitä erilaisimmissa teollisuudenhaaroissa työskenteleviä ihmisiä, kuten esim. Parisissa ja Seine-et-Oise departementissa. Otaksukaamme että tämän yhteiskunnan kaikki lapset oppivat tekemään työtä käsillään sekä aivoillaan. Edellyttäkäämme sen lisäksi, että kaikki täysikasvuiset henkilöt, lasten kasvatuksesta huolta pitäviä naisia lukuunottamatta, sitoutuvat 20:stä tai 22:sta ikävuodestaan aina 45:n tai 50 vuotiaiksi saakka työskentelemään *päivittäin viisi tuntia*, sekä että he oman valintansa mukaan antautuvat suorittamaan jotakin hyödyllisenä pidettyä työtä.

Semmoinen yhteiskunta voisi puolestaan turvata jäsenilleen vastapalvelukseksi miellyttävän elämän, s. o. paljon todellisemman hyvinvoinnin kuin mitä porvaristo nykyään nauttii. Ja jokaisella työläisellä tässä yhteiskunnassa olisi sitäpaitsi vähintään viisi tuntia päivässä vapaasti käytettävänä, jotka hän voi omistaa tieteisiin, taiteisiin sekä muihin yksilöllisiin tarpeisiin, jotka eivät kuulu välttämättömien tarpeiden luokkaan, kunnes myöhemmin, ihmisen tuotantokyvyn kohottua, kaikki sekin luetaan tähän luokkaan, mitä nyt vielä pidetään ylellisyytenä ja saavuttamattomana.“**)

*) Main. teos s. 107.

***) Main. teos s. 112 113.

Anarkistisessa yhteiskunnassa ei ole mitään auktoritetiä, vaan ainoastaan *sopimus* (kas siinähan te olette jälleen herra Proudhon, näytte yhä edelleen voivan hyvin!), jonka nojalla äärettömän vapaat yksilöt „sitoutuvat“ työskentelemään siinä tai tässä „vapaassa yhdyskunnassa“. Sopimukseen sisältyy oikeudenmukaisuus, vapaus ja tasa-arvoisuus, samoin kuin Proudhon, Krapotkin ja kaikki pyhimykset. Mutta älköön kukaan siitä huolimatta rohjetko laskea leikkiä sopimuksen kanssa! — Se on kapine, joka ei ole niinkään ilman puolustuskeinoja kuin miltä näyttää. Entä jos vapaasti tehdyn sopimuksen allekirjottaja ei suvaitsekaan täyttää velvollisuuttaan? Silloin karkotetaan hänet vapaasta yhdyskunnasta ja hän joutuu vaaraan kuolla nälkään, mikä ei suinkaan ole liian hauska mahdollisuus.

Otakun erään määrätyn lukumäärän vapaaehtoisia yhtyneen johonkin yritykseen, jonka onnistumiseksi kaikki innolla kilpailevat, paitsi eräs jäsen, joka usein on poissa paikaltaan. Puretaanko ryhmä hänen takiaan, valitaanko presidentti, joka määrää rangaistuksia vai jaetaanko kerrassaan läsnäololippuja niinkuin Ranskan akatemiassa? On selvää, ettei tehdä niin eikä näin, vaan jonakin päivänä tullaan sanomaan toverille, joka uhkaa vahingoittaa yritystä: „Ystäväni, me työskentelimme kernaasti sinun kanssasi, mutta koska sinä usein olet poissa paikaltasi, tai koska sinä suoritat työsi huolimattomasti, täytyy meidän erota. Etsi itsellesi toisia tovereita, jotka soveltuvat huolimattomuudellesi!“*) Tämä on itse asiassa jokseenkin hävytöntä, mutta huomattakoon, miten hyvin

*) Main. teos s. 178.

muodollisuus säilytetään ja miten anarkistinen tuommoinen joukko yhä on — sanoissa. Emme todellakaan tule hämmästyämään, vaikka anarkistis-kommunistisessa yhteiskunnassa tulisi olemaan ihmisiä, jotka antavat telottaa itsensä pelkän kehotamisen nojalla tai ainakin vapaasti tehdyn sopimuksen perusteella!

Ja — mikä merkitsee vielä enemmän — tämä anarkistinen keino saada laiskoja „vapaita yksilöitä“ järkiinsä on aivan „*luonnollinen*“, „sitä käytetään kaikkialla, kaikissa teollisuudenhaaroissa, kaikkien mahdollisten sakkojärjestelmän, palkansupistusten, tarkastusten j. n. e. rinnalla. Työntekijä voi saapua työpaikkaansa määrätyllä tunnilla, mutta jos hän suorittaa työnsä huonosti, jos hän huolimattomuuden tai muiden virheiden kautta häiritsee tovereitaan ja jos hän riitelee, silloin on kaikki lopussa. Hänet pakotetaan lähtemään työpaikastaan.“*) Näemme miten *anarkistinen* „ihanne“ on täysin samanlainen kuin — *kapitalistisen* yhteiskunnan harrastukset.

Muuten tulevat tämäntapaiset toimenpiteet olemaan äärimmäisen harvinaisia. Vapautuneina valtion ja kapitalistisen riistämisen ikeestä tulevat yksilöt omasta vapaasta harrastuksestaan tyydyttämään suuren kokonaisuuden, yhteiskunnan tarpeita. Kaikki tapahtuu „vapaan suostumuksen“ kautta.

„No niin, kansalaiset! Saarnatkoot muut auktoriteti-kommunismien teollisia kasarmeja ja luostareja, me selitämme, että yhteiskunnan *kehitys* kulkee päinvastaiseen suuntaan. Me näemme miljonittain ryhmiä vapaasti muodostuvan tyydyttääkseen ihmisolentojen eri tarpeita. Osa näistä ryhmistä on koottuna korttelittain, kaduttain ja talottain ja osa ojentaa

*) Main. teos s. 176.

toisilleen kättä kaupunkien muurien ja rajojen sekä valtamertenkin(!) yli. Kaikki on koottuna ihmisolennoista, jotka vapaasti etsivät toisiaan ja jotka täytettyään työnsä tuotannon palveluksessa yhdistyvät joko kuluttaakseen tai valmistakseen ylellisyystavaroita taikka myöskin suunnatakseen tiedettä uusille urille. Se on XIX vuosisadan pyrkimys ja me seuraamme sitä. Me emme vaadi muuta kuin saada kehittää sitä vapaasti hallitusten sitä estämättä. Vapautta yksilölle! Ottakaa piikiveä – sanoi Fourier – asettakaa se astiaan ja pudistelkaa sitä. Se tulee itsestään muodostamaan mosaikin, jommoista ette ikänä saa kokoon, jos joku antaisi teille tehtäväksi semmoisen järjestämisen.“*)

Eräs leikkisä mies on sanonut, että anarkistien uskontunnustuksen voi supistaa seuraavaan kahteen pykälään heidän haaveellisessa laissaan:

1. Se ei tule olemaan.
2. Kenenkään tehtäväksi ei anneta edellisen pykälän täytäntöönpanoa.

Tämä ei pidä paikkaansa. Anarkistit sanovat:

1. Kaikki tulee olemaan.
2. Kenenkään tehtäväksi ei anneta huolehtia siitä, mitä tulee olemaan, olkoon se sitte mitä tahansa.

Tämä on houkutteleva ihanne, jonka toteuttaminen on valitettavasti kuitenkin kovin vähän todenmukainen.

Mikä on tämä „vapaa suostumus“, joka Krapotkinin mukaan on kapitalistisessakin yhteiskunnassa yleinen? Vahvistukseksi esittää hän kahdenlaisia esimerkkejä: a) semmoisia, jotka koskevat tavarain tuotantoa ja kiertokulkua; b) semmoisia, jotka lankeavat kaikenlaatuisten vapaiden yhdistysten alueelle, kuten oppineet, ihmisystävät j. n. e.

*) *L'Anarchie dans l'évolution socialiste (conférence faite à la salle Levis)* Paris s. 20 21.

„Katsokaamme kaikkia suuria yrityksiä, Suez-kanavaa, valtamerilaivaliikettä ja sähkölennätintä, joka yhdistää eri maanosat. Katsokaamme näitä kaupan järjestymismuotoja, jotka tekevät meille mahdolliseksi olla varmoja siitä, että me saamme ylösnoustessamme leipää leipurilta, lihaa teurastajalta, sekä kaikkea mitä tarvitsemme eri myymälöistä. Onko tämä valtion työtä? Tietysti; nykyään saamme maksaa välikauppiaille hävyttömän kalliin hinnan. No niin, siinä yksi syy lisäksi kukistaa ne, mutta se ei oikeuta meitä uskomaan, että valtiolle täytyy antaa tehtäväksi huolehtia meidän ravinnostamme ja vaatetuksestamme.“*)

Omituinen juttu. Me olemme alkanet haukkumalla Marx'ia, joka ei ajatellut muuta kuin miten hän poistaisi lisäarvon, ja jolla ei ollut aavistustakaan tuotannon järjestämisestä, ja joudumme lopuksi vaatimaan „*välikauppiaiden*“ voiton poistamista, samalla kun me tuotannon suhteen saarnaamme porvarillista „*Laisser faire, laisser passer*“ (antaa mennä, antaa tapahtua) oppia. Marx olisi voinut syystäkin huudahtaa: „nauraa paraiten, joka viimeksi nauraa“.

Me tiedämme kaikki, mitä työnantajan „vapaa sopimus“ merkitsee ja voimme ainoastaan ihailla sen miehen lapsellisuutta, joka siinä näkee kommunismin edellytyksen. Juuri tämä anarkistinen „sopimus“ on poistettava, jotta tuottajat lakkaisivat olemasta omien tuotteidensa orjia.*)

Mitä tulee todellisesti vapaasti muodostettuihin oppineiden, taiteilijain y. m. yhdyskuntiin, niin tietää Krapotkin itse, minkä arvoinen niiden esimerkki on. Ne ovat „*koottuja ihmisolennoista*,

*) Ylempänä mainittu teos s. 19.

**) Krapotkin puhuu Suez-kanavasta. Miksei — Panaman kanavasta?

jotka vapaasti etsivät toisiaan, suoritettuaan työnsä tuottajana ". Vaikka tämä ei täysin pidäkään paikkaansa, koska tällaisissa yhdyskunnissa harvoin on ainoatakaan *tuottajaa*, todistaa se kuitenkin, että ihminen voi olla vapaa ainoastaan silloin kun hän on selvittänyt laskunsa tuotannon kanssa. Tuo mainio *„XIX vuosisadan kehityssuunta* " ei niin ollen sano meille mitään tärkeimmästä kysymyksestä, miten nimittäin yksilön rajattoman vapauden voi yhdistää kommunistisen yhteiskunnan taloudellisten tarpeiden kanssa. Ja koska tämä *„kehityssuunta* " on *„anarkistisen ajattelijamme* " ainoana tieteellisenä aseena, olemme pakotettuja vetämään siitä sen johtopäätöksen, että hänen vetoamisensa tieteeseen on ainoastaan yksinkertainen lauseparsa, sekä että hän huolimatta halveksumisestaan utopistejä kohtaan on itse yksi vähimmin teräväjärkisiä utopisteja ja aivan tavallinen *„parhaan ihanteen* " tavottelija.

„Vapaa sopimus " tekee ihmeitä, ellei juuri anarkistisessa yhteiskunnassa, jota ikävä kyllä ei vielä ole olemassa, niin ainakin anarkistisessa todistelussa.

„Kun tämä nykyinen yhteiskunta on kumottu, ei yksilöiden enää tarvitse kerätä aarteita huomista päivää varten – mikä muuten tulee heille mahdottomaksi kullaa tai muun edustavan arvon tultua poistetuksi – koska heille uudessa yhteiskunnassa taataan kaikkien tarpeiden tyydyttäminen. Kun yksilöiden harrastusten ihanteena on ainainen pyrkimys parempaan, ja kun yksilöiden tai ryhmien välisen suhteen muodostaminen ei tapahdu enää semmoisten vaihtojen perusteella, joissa jokainen asianosallinen koettaa vahingoittaa toisia (porvarin vapaa sopimus, josta Krapotkin puhuu!), tulee suhteiden yksinomaisena tarkoituksena olemaan molempipuolisten palvelusten suorittaminen, joiden kanssa erikois-

eduilla ei ole enää mitään tekemistä, ja jolloin sopimus tulee helpoksi ja eripuraisuuksien aiheet katoavat.“*)

Kysymys: Miten tulee uusi yhteiskunta tyydyttämään jäsentensä tarpeet? Millä tavalla tarjoo se heille varmuutta seuraavasta päivästä?

Vastaus: Vapaan sopimuksen kautta.

Kysymys: Onko tuotanto mahdollinen, jos se nojautuu ainoastaan yksilöiden vapaaseen sopimukseen?

Vastaus: Täydellisesti! Ja tullakseen siitä vakuutetuksi, tarvitsee vaan **edellyttää**, että seuraava päivä on turvattu, sekä että tuotanto vapaan sopimuksen johdosta menestyy erittäin hyvin.

Miten erinomaisia ajattelijoita toverit ovat ja miten kaunis tämä ihanne on, jonka perustana on epäjohdonmukainen edellytys! *Sillä anarkististen kommunistien „ihanteen“ ainoana perustana on juuri sen asian „edellyttäminen“, mikä on todistettavana.* Toveri Grave, „syvälinen ajattelija“, on erittäin karkäs edellyttämään. Niinpian kun jokin vaikeus ilmaantuu, „edellyttää“ hän sen jo olevan ratkaistun, ja senjälkeen sujuu kaikki paraalla tavalla tuossa ihanteiden paraassa.

„Syvälinen“ Grave on vähemmin varovainen kuin oppinut Krapotkin. Ja ainoastaan hänelle onnistuu kehittää „ihanne“ täydelliseen järjettömyyteen saakka. Hän kysyy mitä tullaan tekemään, jos „vallankumouksen jälkeisessä yhteiskunnassa“ olisi joku isä, joka kieltäytyy antamasta lapselleen *mitään opetusta*. Isä on yksilö, jolla on rajattomat oikeudet. Hän seuraa anarkistista

*) *J. Grave, La Société au lendemain de la Révolution, Paris 1889 s. 61 62.*

sääntöä: „tee niinkuin tahdot“. Ei kellään ole siis oikeutta saattaa häntä järkiinsä. Toiselta puolen voi lapsikin tehdä mitä se tahtoo ja se tahtoo oppia. Miten päästään tästä ristiriidasta ja miten ratkaistaan tämä pulma rikkomatta anarkian pyhiä lakeja? Yksinkertaisen „edellyttämisen“ avulla.

„Koska suhteet (porvariin kesken. G. P.) ovat paljon laajemmat, kantavat paljon suuremmassa määrässä veljellisyuden leimaa kuin nykyisessä yhteiskunnassa, joka on perustettu etujen vastakohtaisuudelle, seuraa siitä, että lapsi tulee vieraantumaan vanhemmistaan kaiken sen kautta, mitä se näkee silmiensä edessä tapahtuvan ja mitä se päivittäin kuulee. Se tulee saamaan osakseen suuria helpotuksia niiden tietojen hankkimisessa, joita vanhempansa siltä kieltävät, sitä enemmän jos se, kärsien vanhempiansa sitä kohtaan käyttämästä vallasta, hylkää heidät asettuakseen toisten ihmisten suojeluksen alaiseksi, joita kohtaan se tuntee enemmän luottamusta. Silloin eivät vanhemmatkaan ole tilaisuudessa lähettämään poliisia sen perästä tuomaan orjaa takasin heidän valtaansa, jommoisen oikeuden nykyinen laki heille myöntää.“*)

Tässä ei lapsi pakene vanhempiaan, vaan utopisti koettaa pelastautua voittamattomien vaikeuksien alta. Ja kuitenkin pitävät toverit hänen Salomonin tuomionsa niin syvällisenä, että *Emile Darnaud* on lainannut sen sanasta sanaan kirjaansa („*La société future*“, *Soix* 1890 s. 26), minkä erikoisena tehtävänä on saattaa Graven oppineita saivarruksia kansanomaisemmiksi.

„Anarkialla, sosialismin hallinnottomalla järjestelmällä, on kahtalainen alkuperä. Se on tulos kahdesta suuresta henkisestä liikkeestä taloudellisella ja valtiollisella alalla, jotka painavat leimansa 19 vuosisataan ja ennenkaikkea sen jälkimmäiseen puoliskoon. Yhdessä sosialistien kanssa väittävät

*) Main. teos s. 99.

anarkistit, että maan, pääoman ja koneiden yksityisomistus on jo kestänyt tarpeeksi kauan, että se on tuomittu häviämään, sekä että kaikki tuotantovälineet ovat yhteiskunnan yhteisomaisuutta ja että yhteiskunnallisten rikkauksien tuottajain on niitä yhteisesti käytettävä. Yhdessä valtiollisen radikalismien edistyneimpien edustajain kanssa väittävät he, että yhteiskunnan valtiollisen järjestymisen ihanteena on semmoinen olotila, jolloin hallituksen tehtävät ovat supistuneet vähimpään määräänsä ja jolloin yksilö saa takaisin täyden alote- ja toimintavapautensa, tyydyttääkseen vapaasti muodostettujen vapaiden ryhmien ja yhtymisten avulla ihmisolennon äärettömän monet erilaiset tarpeet.

Mitä tulee sosialismiin, joutuvat useimmat anarkistit sen viimeiseen johtopäätökseen, se on palkkajärjestelmän täydelliseen kieltämiseen sekä kommunismiin. Ja kehittämällä radikalien ohjelman ylempänä mainittua puolta, joutuvat he valtiollisen järjestymisen suhteen siihen johtopäätökseen, että yhteiskunnan viimeisenä päämääränä on vähentää hallituksen tehtävät olemattomiin – s. o. tulla yhteiskunnaksi ilman hallitusta, anarkiaksi.

Anarkistit väittävät edelleen, että koska tämä on yhteiskunnallisen ja valtiollisen järjestymisen ihanne, ei sen toteuttamista voi lykätä tuleviin vuosisatoihin, vaan että ainoastaan semmoiset yhteiskunnalliseen järjestelmäämme tehdyt muutokset voivat olla elinvoimaisia ja yhteisölle siunauksellisia, jotka ovat yhdenmukaisia ylempänä mainitun kaksinkertaisen ihanteen kanssa ja tarkottavat lähestymistä siihen.“*)

Krapotkin paljastaa meille tässä ihmeteltävän selvällä tavalla „*ihanteensa*“ *alkuperän* ja *luonteen*. Tämä ihanne on, samoin kuin Bakunin’in, „kaksinkertainen“: sen on todellisuudessa siittänyt porvaris-radikalismien, tai pikemmin *manchesterilaisuuden***) yhtyminen kommunismiin, aivan samoin kuin Jesuksen siitti pyhän hengen yhtyminen

*) Anarchist Communism s. 3.

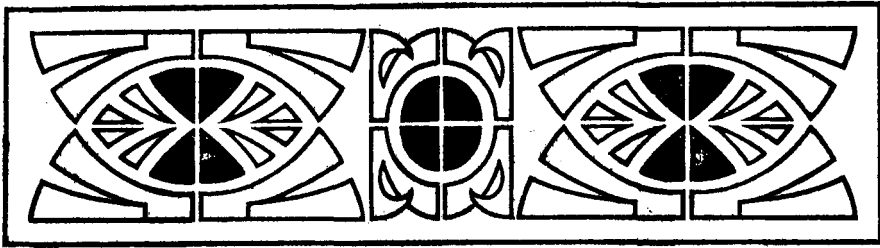
**) Manchesterilaisuudella tarkotetaan vaapaamielistä taloudellista koulua, joka vaatii mitä laajimmassa määrässä taloudellista vapautta ja tahtoo estää valtion sekaantumisen taloudellisiin kysymyksiin.

Suom. huom.

neitsyt Mariaan. Anarkistisen ihanteen molempia luonteita on yhtä vaikea sovittaa keskenään kuin jumalan pojan molempia luonteita. Mutta toinen näistä luonteista voittaa nähtävästi lopulta toisen. Anarkistit „tahtovat“ alkaa välittömästi toteuttamalla sen mitä Krapotkin kutsuu „yhteiskunnan viimeiseksi päämääräksi“ (*The ultimate aim of society*), s. o. *valtion* hävittämisellä. Heidän lähtökohtanaan on aina yksilön rajaton *vapaus*. Manchesterilaisuus ennen kaikkea — kommunismi tulee vasta jälestäpäin.*) Mutta rauhottaakseen meitä tämän ihanteen toisen luonteen todenmukaisen kohtalon suhteen, laulavat anarkistit lakkaamatta „*tulevaisuuden*“ ihmisen viisauden, hyvyden ja varovaisuuden ylistystä. Se tulee olemaan niin täydellinen, että se epäilemättä ymmärtää järjestää kommunistisen tuotannon. Se tulee olemaan niin täydellinen, että sitä ihaillessaan ehdottomasti kysyy itseltään, minkävuoksi ei sille voisi luovuttaa jonkun verran — *auktoritetia*.

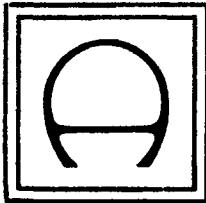
*) „*L'anarchia è il funzionamento armonico di tutte le autonomie, risolventesi nella eguaglianza totale della condizioni umane*“. *L'anarchia nella scienza e nell'evoluzione*. (Traduzione dello Spagnuolo), Toscana, 1892 s. 26. (Suomeksi: Anarkia on kaiken itsemäärämisen sopusuhtaista toimintaa, sulatettuna kaikkien inhimillisten ehtojen täydelliseen tasa-arvoisuuteen. Anarkia tieteessä ja kehityksessä, käännöös espanjasta.)

IV

Niinkutsuttu anarkistinen menettelytapa. Sen siveysoppi.

narkistit ovat utopisteja. Heidän katsantokannallaan ei ole mitään yhteistä nykyaikaisen tieteellisen sosialismin katsantokannan kanssa.

Mutta utopiojakin on monenlaisia. 19 vuosisadan ensi puoliskon suuret utopistit olivat nerokkaita miehiä. He edistivät tieteellistä yhteiskuntaoppia, joka heidän aikanaan oli vielä täydellisesti utopistinen. Meidän päiviemme utopistit, anarkistit, ovat sisällyksettömiä viisastelijoita, jotka eivät ymmärrä muuta kuin mahdollisimman hyvin vetää joitakin vajavaisia johtopäätöksiä muutamista muumioituneista periaatteista. Heillä ei ole mitään yhteistä yhteiskunnallisen tieteen kanssa, joka edistyessään on ennättänyt vähintään puolen vuosisataa heidän edelleen. Heidän „*syvämietteille ajattelijoilleen*“ ja „*yleville tieteisoppineilleen*“ ei ole edes onnistunut yhdistää todistelunsa mo-

lempia päitä toisiinsa. He ovat *rappeutumis-* utopisteja, joita vaivaa parantumaton henkinen verenvähyys. Suuret utopistit ovat tehneet paljon työväenliikkeen kehittämiseksi. Meidän päiviemme utopistit ainoastaan jarruttavat sen edistystä. Ja ennenkaikkea vahingottaa köyhälistöä heidän niin kutsuttu menettelytapansa.

Kuten jo tiedämme, tulkitsi *Bakunin* Internationalen sääntöjä siihen suuntaan, että työläisluokan täytyisi *kieltäytyä* kaikesta *valtiollisesta* toiminnasta ja keskittää voimansa „*välittömän taloudellisen*“ taistelun alueelle, palkkojensa korottamiseksi, työajan lyhentämiseksi ja niin edespäin. Bakunin tunsu itsekin, että semmoinen menettelytapa on sangen vähäisessä määrässä vallankumouksellinen. Hän koetti täydentää sitä *alliansinsa* toiminnalla sekä saarnaamalla „*mellakkoja*“. Mutta mitä enemmän köyhälistön luokkatietoisuus kehittyy, sitä enemmän kallistuu se valtiolliseen toimintaan ja luopuu *lapsuutensa aikana tavaksi tulleista mellakoista*. On vaikeampaa saada Länsi-Europan jollekin määrätulle kehitysasteelle noussutta työväestöä mellakoimaan kuin esim. herkkäuskoisia ja tietämättömiä venäläisiä talonpoikia. Kun *ei köyhälistöä miellyttänyt mellakkoja saarnaava menettelytapa*, olivat toverit pakotettuja korvaamaan sen „*yksilöllisellä* toiminnallaan“. Erittäinkin Benevent'in Italiassa v. 1877 tekemän kapinayrityksen jälkeen alkoivat bakunistit ylistää teon propagandaa. Mutta jos luomme katsauksen siihen ajanjaksoon, joka meitä erottaa Benevent'in yrityksestä, huomaamme tämän propagandan saaneen aivan erikoisen kääntein. On toimeenpantu sangen *vähän mellakoita*, ja lisäksi sangen merki-

tyksettömiä mellakoita, mutta sensijaan *paljo mieskohtaisia väkivaltaisuuksia* julkisia rakennuksia, yksityisiä henkilöitä ja jopa — „yksilöllisesti perittävä“ omaisuuttakin vastaan. Eihän muuten voinutkaan käydä.

„Olemme nähneet nopeita uudistuksia vaativien kansanjoukkojen jo lukuisia kertoja *mellakoivan*“, sanoi *Louise Michel* *) „*Matin*“ lehden kirjeenvaihtajalle, joka häntä interviewasi Vaillant'in murhayrityksen johdosta. „Mitä tapahtui? Kansaa ammuttiin. No niin, meidän mielestämme on kansa saanut uhrata riittävästi vertaan; on parempi että lämminsydämiset ihmiset uhrautuvat ja ryhtyvät *omalla vastuullaan* väkivaltaisuuksiin, joiden tarkoituksena on pitää hallitusta ja porvaristoa pelon vallassa.“

Se on aivan samaa mitä me juuri olemme sanoneet, ainoastaan hiukan toisilla sanoilla kerrottuna. Louise Michel on *unohtanut lisätä, että mellakat*, jotka aiheuttivat kansalle suoneniskuja, *olivat aikoinaan ensi sijalla anarkistien ohjelmassa*, kunnes nämä tulivat vakuutetuiksi, ei siitä, etteivät nämä osittaiset kapinat hyödyttäneet ensinkään työläisten asiaa, vaan siitä, etteivät työläiset useimmissa tapauksissa tahtoneet kuulla mitään tämäntapaisista mellakoista.

Erehdykset ovat johdonmukaisia aivan samoin kuin totuudetkin. Joka hylkää työläisluokan valtiollisen toiminnan, joutuu pakostakin omaksumaan Vaillant'in ja Henryn menettelytavan, ellei tahdo palvella yksinomaan porvarillisia politikoisijoita.

*) Kuuluisa ranskalainen naiskommunisti, tavallisimmin tunnettu nimellä „Punainen neitsyt“.

Halveksi järkeä ja tiedettä,
Ihmisvoimaa ylintä.
Jos häikäsy- ja ihmetyössä saa
Sua valheen voimat vahvistaa,
Niin ehdottomasti oot mun.

Häikäsy- ja ihmetempuat ovat lukemattomat anarkistien koettaessa todistella köyhälistön valtiollisen taistelun hyödyttömyyttä. Siinä muuttuu petos todelliseksi velhomiseksi. Siten käyttää *Krapotkin* sosialidemokratiaa vastaan sen omaa asetta, *materialistista historiankäsitystä*. Hän vakuuttaa:

„Jokaista uutta taloudellista vaihetta vastaa uusi valtiollinen vaihe. Täydellinen yksinvaltiutus, s. o. hovin herruus, vastaa orjuusjärjestelmää, edustava hallitus vastaa pääoman herruutta. Molemmat ovat kuitenkin luokkaherruusjärjestelmiä. Mutta yhteiskunnassa, jossa ero kapitalistin ja työmiehen välillä on kadonnut, ei tarvita sellaista hallitusta. Se olisi taakka ja loukkaus kehitystä vastaan.“*)

Jos sosialidemokratit sanoisivat hänelle tietävänsä tämän asian vähintään yhtä hyvin kuin hän, vastaisi Krapotkin sen olevan mahdollista, mutta että he siinä tapauksessa eivät tahdo vetää näistä «*edellytyksistä*» johdonmukaista «*johtopäätöstä*». Krapotkin on johdonmukainen ajattelija. Sen johdosta että jokaisen maan valtiomuodon määrää sen taloudellinen kehitys, todistelee hän sosialistien valtiollisen toiminnan olevan pelkkää järjettömyyttä.

„Toivoa saapuvansa sosialismiin tai jopa (!) vallankumoukseen maatalousalalla valtiollisen vallankumouksen avulla, on puhtainta utopiaa, sillä historia opettaa kaikkialla, että

*) The Anarchist Communism, s. 8.

valtiolliset muutokset johtuvat suurista taloudellisista vallankumouksista eikä päinvastoin.“*)

Onko maailman paras maanmittari milloinkaan luonut jotakin kumoomattomampaa kuin tämä todistelu on?

Nojautuen tälle horjumattomalle perustalle neuvoo *Krapotkin venäläisiä vallankumouksellisia luopumaan valtiollisesta taistelustaan tsaariutta vastaan*. Heidän tulee pyrkiä *välittömään taloudelliseen päämäärään*.

„Venäläisen talonpojan vapauttaminen orjuuden ikeestä, joka tähän päivään saakka on häntä painanut, on niin ollen venäläisen vallankumouksellisen tehtävä. Työskennellessään tällä alalla työskentelee hän suoranaisesti ja välittömästi kansan hyödyksi . . . ja muun ohessa valmistaa hän valtion keskitetyn vallan heikentämistä ja rajottamista.“**)

Siis talonpoikien vapauttaminen valmistaa venäläisen yksivaltiuden heikentämistä. Mutta miten on talonpojat vapautettava, ennenkuin yksinvaltius on kukistettu? Se on täydellinen salaisuus! Tämä vapauttaminen on todellinen ihmettyö! Vanha Liscow oli oikeassa sanoessaan: „On helpompaa ja luonnollisempaa kirjoittaa sormillaan kuin päälään.“

Olkoon sen asian laita miten tahansa niin pitäisi työläisluokan politikan joka tapauksessa voida ilmoittaa muutamilla sanoilla: *Alas politika! Eläköön suoranainen taloudellinen taistelu!* . Se on bakunismia, mutta täydennettyä bakunismia. Bakunin itse

*) Krapotkinin esipuhe Bakuninin lentokirjasen „Pariisin kommuni ja valtion aate“ venäläiseen painokseen. Geneve, 1892. s. V.

***) Main. teos, sama sivu.

kehotti työväkeä taistelemaan työpäivän lyhennyksen ja palkkain korotuksen puolesta. *Nykyaikaiset* anarkistiset kommunistit koettavat „saada työväkeä ymmärtämään, ettei se tällaisella leikittelyllä voita *mitään*, ja että yhteiskunta on uudestaan muodostettavissa ainoastaan hävittämällä sitä johdavat laitokset“.) Palkkain korotus on hyödytön.

„Eivätkö Pohjois-Amerika ja Etelä-Amerika todista meille, että kaikkialla, missä työläisen on onnistunut saada korkeampia palkkoja, ovat kulutustarpeitten hinnat kohonneet samassa määrin, ja että hän, jos hänen onnistuu ansaita 20 markkaa, tarvitsee 25 markkaa elääkseen niinkuin *hyvinvoipa* työläinen voi elää. Hän on siten aina saanut pysytellä keskimäärää alempana“.**)

„Työajan lyhentäminen on vähintään tarpeetonta, senvuoksi että pääoma tulee järjestelmällisesti tekemään työn samanlaisiksi täydellisten koneitten avulla. Marx on itse todistanut tämän niin selvästi kuin mahdollista.“***)

Me tiedämme, kiitos siitä Krapotkinille, että anarkistisella ihanteella on kahdenlainen alkuperä. Samoin on kaikilla anarkistien „todisteluilla“ kahdenlainen alkuperä. Toiselta puolen on ne otettu kansantaloustieteen tusinakäsikirjoista, joiden tekijöinä ovat *tavallisimmat* porvaris-taloustieteilijät. Esimerkkinä tähän mainittakoon *Graven* tutkielma palkoista, jolle Bastiat****) olisi ilostuneena taputtanut käsiään. Toiselta puolen, hiukan muistellessaan ihannettansa, „kommunistista“ alkuperää, kääntyvät toverit Marx'in puoleen ja lainaavat häneltä *ymmärtämättä häntä*. Jo Bakunin osotti olevansa marxilaisuuden hämmentämä. Nykyaikaiset anar-

*) *G. Grave, La société mourante et l'anarchie*, s. 253.

) Sama teos s. 249. *) Sama teos s. 250–251.

****) *Bastiat* oli tunnettu ranskalainen taloustieteilijä ja kiivas sosialismin vastustaja. *Suom. huom.*

kistit, alkaen Krapotkinista, ovat sitä vieläkin enemmän.*) Kaikki tämä on naurettavaa, ellei se olisi niin surullista, kuten venäläinen runoilija *Lermontow* sanoo. Ja todella se on surullista. Joka kerran kun köyhälistö tekee ponnistuksen saavuttaakseen parannuksia taloudellisessa asemassaan, juoksee paikalle joka taholta „sydämmellisiä ihmisiä“, jotka vakuuttavat rakastavansa sitä hellällä rakkaudella, ja jotka, nojautuen ontuviin johtopäätöksiinsä, koettavat irrottaa sitä liikkeestä ja tekevät kaiken voitavansa todistaakseen sille, että tämä liike on hyödytön. Olemme nähneet sen esim. taistelussa *kahdeksantuntisen* työpäivän hyväksi, jota vastaan anarkistit ovat kaikkialla taistelleet innolla, joka olisi paremman asian arvoinen. — Kun köyhälistö tästä välittämättä marssii eteenpäin, kun se edelleenkin tavoittelee „välitöntä taloudellista“ päämääräänsä — ja sillä on onneksi tapana tehdä niin — niin ilmestyvät nämä „sydämelliset ihmiset“ pomeilla varustettuina ja hankkivat hallituksille toivotun ja etsityn tekosyyn käydä köyhälistön kimppuun. Olemme nähneet sen Pariisissa Vapunpäivänä 1890; näemme sen myös usein lakkotilaisuuksissa. Kelpo miehiä nämä „sydämmelliset miehet“.

Anarkisti ei halua *parlamentarismia*, koska se

*) *Graven*, „syvämietteisen ajattelijan“ tietämättömyys on yleensäkin sängen huomattava, mutta kansantaloudellisissa seikoissa menee se kaikkien mahdollisuuksien rajojen ulkopuolelle. Siinä suhteessa vetää sille vertoja ainoastaan oppinut geologi *Krapotkin*, joka, niinpian kuin hän ryhtyy johonkin taloudelliseen kysymykseen, sanoo mitä typerimpiä mahdottomuuksia. Valitamme suuresti, ettei tila salli meidän huvittaa lukijoitamme anarkistisen kansantalouden väitelmillä. Lukijain on tyydyttävä siihen, mitä Krapotkin on opettanut heille *Marx*'ista ja „lisä-arvosta“.

ainoastaan „nukuttaa“ köyhälistön. Hän ei tahdo mitään uudistuksia, koska uudistukset merkitsevät sovitteluja omistavien luokkien kanssa. Hän vaatii *vallankumousta, yksinkertaista, välitöntä ja suoranaisesti taloudellista* vallankumousta. Saavuttaakseen tämän päämääränsä varustaa hän itsensä räjähdysaineilla täytetyllä pelti-astialla ja heittää sen johonkin kahvilaan tai teateriin yleisön surmaksi. Hän väittää sen olevan kappaleen „*vallankumousta*“, me taas näemme siinä *välittömästi* raivoovan hulluuden.

Ei tarvitse edes sanoa että *porvarilliset hallitukset*, menetelkoot miten ankarasti tahansa väkivaltaisuuksien harjottajain suhteen, voivat ainoastaan *onnitella* itseään näiden menettelytavan johdosta. „Yhteiskunta on vaarassa!“ „Caveant consules!“ (Voi konsuleita!). Ja poliisi-„konsulit“ toimivat, samalla kun yleinen mielipide kättentaputuksilla osottaa suosiotaan kaikille taantumuksellisille toimenpiteille, joita ministerit yhteiskunnan pelastamiseksi hautovat.

„Univormussa olevat terroristiset yhteiskunnan pelastajat tarvitsevat mainettaan varten porporvariensa keskuudessa kunnian sädekehää, ikäänkuin he olisivat „pyhän järjestyksen“ ja „siunauksesta rikkaan taivaantytären“ oikeita poikia, ja tämän sädekehän saamisessa ovat heille avullisina ryysyihin puettujen terroristien koulupoikamaiset väkivaltaisuuDET. Semmoinen typerä lurjus ei edes huomaa, kun hän herkuttelee hirmuisissa mielikuvituksissaan, astuvansa vaan nukkena valtiomieskulissien takana olevan taitavan terroristin nyöreissä. Hän ei huomaa, että se pelko ja kauhistus, jonka hän aikaansaa, vaikuttaa ainoastaan sen, että porvariensa mielet pimittyvät siinä määrin, että ne huutavat suosiotaan jokaiselle telotukselle, joka tasottaa tietä taantumukselle.“*)

*) „Vorwärts“-lehti, 23 p. tammikuuta 1894.

Jo Napoleon III hankki itseään vastaan tuon tuostakin murhayrityksiä, voidakseen yhä uudelleen pelastaa yhteiskunnan sitä uhkaavista vihollisista. Sangen epäsiistin *Andrieux*'in*) siistit tunnustukset, saksalaisten ja itävaltalaisten kiihottajakätyrien toiminta, uusimmat paljastukset pommiheitosta Madridin parlamentissa j. n. e. todistavat selvästi, että nykyiset hallitukset hyötyvät äärettömän suuressa määrässä „toverien“ menettelytavasta ja että *univormuun puettujen terroristien työ olisi paljon vaikeampaa, elleivät anarkistit niin suurella innolla koettaisi sitä heille helpottaa.*

Siten on myöskin taantumuksellinen ja vanhoillinen sanomalehdistö aina osottanut huonosti salattua suopeutta anarkisteja kohtaan ja aina

*) „Toverit etsivät jotakuta, joka olisi asettanut heidän puolestaan takauksen, mutta halpamielinen pääoma ei osottanut vähintäkään halua seurata tätä kehotusta. Minä annoin tälle halpamieliselle *pääomalle* pienen töytäyksen kylkeen ja minulle onnistui saada se vakuutetuksi, että *sille oli edullista* avustaa anarkistisen lehden julkasemista. . . . Älköön kuitenkaan luultako, että tarjosin anarkisteille julkisesti poliisipäällikön auttavaa kättä. Annoin erään hyvin puetun porvarin käydä muutaman heidän toimeliaimman ja järkevimmän miehensä luona. Hän selitti tälle ansainneensa jonkun verran pääomaa rohdoskaupalla ja haluavansa nyt sijottaa osan tuloistaan sosialistiseen kiihotukseen. Tämä porvari, joka pelkäsi tulevansa elävänä syödyksi, ei kohdannut mitään epäluuloa toverien keskuudessa. Hänen välityksellään maksoin minä takaussumman valtiokassaan ja sanomalehti „*La Révolution Sociale*“ („Yhteiskunnallinen vallankumous“) ilmotti alkavansa ilmestyä. Se oli viikkolehti, sillä minun jalomielisyyteni rohdoskauppiaana ei ulottunut niin pitkälle, että olisin korvannut kulut päivittäin ilmestyyvästä lehdestä“. Vertaa „*Souvenirs d'un préfet de police*“ („Erään poliisipäällikön muistelmia.“) Kustantaja *Jules Rouff & Comp.* Paris, 1885 s. 337 ja seuraavat.

syvästi surkutellut, et'eivät päämääränsä tuntevat sosialistit tahdo olla missään tekemisissä näiden kanssa. „He karkottavat niitä kuin koiria“, surkutteli niitä „Figaro“-lehti Parisissa kun toverit ajettiin pois Zürichin kongressista.*)

Anarkisti on ihminen, jonka kirouksena on — ellei hän ole urkkija — saada aina ja kaikkialla aikaan juuri päinvastaista kuin mitä hän tavoittelee.

„Työläisten lähettäminen parlamenttiin“ — sanoi *Bordat* tuomioistuimen edessä Lyonissa v. 1883 — „on aivan samaa kuin jos äiti lähettäisi tyttärensä haureuspesään“. Anarkistit hylkäävät siis valtiollisen toiminnan *siveellisyyden nimessä*. Mutta mihin joutuvat he pelätessään parlamentarista rappeutumista? *Ylistämään varkautta* („*Hanki rahaa kukkaroosi!*“, kirjotti Most jo v. 1880 „*Freiheit*“ lehdessään), *Duval*'in ja *Ravachol*'in sankaritekoihin, jotka „asiansa“ nimessä tekivät mitä alhaisimpia ja inhottavimpia rikoksia. Venäläinen kirjailija *Herzen* kertoo jossakin, että hän tapasi eräässä pienessä italialaisessa kaupungissa pelkäänsä pappia ja roistoja, ja hän oli ollut aivan ymmällään, kun ei voinut erottaa, kutka olivat pappia ja kutka lurjuksia. Samassa asemassa ovat ny-

*) Anarkistit vaativat kansan vapauden nimessä pääsyä sosialistisiin kongresseihin. Kas tässä ranskalaisen johtavan anarkistilehden mielipide kongressista: „Anarkistit voivat onnitella itseään sen johdosta, että muutamat heistä ovat olleet *Troyes*'in kongressissa. Niin mauton, järjetön ja tarkotukseton kuin anarkistien kongressi olisi, yhtä luonnollista on käyttää hyväkseen sosialistien kongresseja saarnatakseen siellä aatteitaan.“ („*La Révolte* — „*Kapina*“ — 6 p:nä tammi-kuuta 1894). Emmekö me — myöskin *vapauden nimessä* — saisi pyytää toveria jättämään meitä rauhaan?

kyään kaikki puolueettomat ihmiset anarkistien suhteen. *Miten voi tietää, missä toveri loppuu ja roisio alkaa?* Se ei aina onnistu anarkisteillekaan, kuten Ravachol'in asian aiheuttamat kiistat heidän keskuudessaan osottavat. Paraat heidän joukossaan, ne, joiden kunnollisuus on eittämätön, horjuvatkin senvuoksi alituisesti arvostellessaan „teon propagandaa“.

Siten sanoo *Elisée Reclus* :

„Tuomitako teon propagandaa“? Mutta mitä on sitte tämä propaganda muuta kuin *hyvän ja ihmisrakkauten* saarnaamista *esimerkin* avulla. Ne, jotka kutsuvat väkivaltaisuuksia nimityksellä „teon propaganda“, osottavat, *etteivät he ole käsittäneet* tämän lauseen merkitystä. Anarkisti, joka *ymmärtää* tehtävänsä, tulee *sensijaan* että murhaisi jonkun henkilön, ainoastaan koettamaan *johtaa* häntä omaan *vakaukukseensa* ja tehdä hänestä liittolaisen, joka osaltaan tulee harjottamaan „teon propagandaa“ olemalla hyvä ja oikeudenmukainen kaikille, joiden kanssa tulee tekemisiin.“*)

Me emme halua kysyä, mitä jää jällelle anarkistista, joka ehdottomasti luopuu väkivaltaisesta menettelytavasta. Pyydämme nyt lukijan tarkkaan lukemaan seuraavat rivit:

„*Sempre Avanti*“ („Aina Eteenpäin“) lehden julkasija on kirjottanut *Elisée Reclus*'ille ja kysynyt hänen todenmukaista mielipidettään Ravachol'in suhteen. Reclus vastasi: „Minä ihailen hänen rohkeuttaan, hänen sydämensä hyvyttä, sielunsa suuruutta ja sitä jalomielisyyttä, jolla hän on antanut anteeksi vihollisilleen, tai oikeammin sanoen pettäjilleen. Tunnen tuskin ainoatakaan ihmistä, joka voittaisi hänet jalomielisyydessä. En koske tällä kertaa kysymykseen, onko oman oikeuden käyttäminen äärimmäisyyteen saakka kullakin kertaa suotava, ja eikö toisten, inhimillisestä yhteisyyden tun-

*) Katso „*L'Etudiant socialiste*“, Brüssel, n:o 6, v. 1894. Selostus *E. Reclus*'in puheista eräälle herralle, joka kyseli hänen mielipidettään anarkististen murhayritysten johdosta.

nosta johtuneiden mielteiden pitäisi olla voimakkaampia. Siitä huolimatta kuulun niihin, jotka tunnustavat Ravachol'in olleen harvinaisen ylevämielisen sankarin.“*)

Tässä ei ole ensinkään sama sävel kuin ylempänä mainitussa selostuksessa, ja se todistaa eittämättömästi, että porvari Reclus on kovin epävarma ja ettei hän voi tarkalleen sanoa, missä „toveri“ päättyy ja roisto alkaa.

Problemi on sitä vaikeampi ratkaista, kun *on olemassa useita henkilöitä, jotka ovat samanlaisuudesta roistoja ja anarkisteja*. Ravachol ei suinkaan ole mikään poikkeus. Äskettäin Parisissa vangittujen anarkistien Ortiz'in ja Chiericottin luona löydettiin suunnaton joukko varastettuja esineitä. Eikä Ranska ole ainoa maa, missä tämä näköjään hyvinkin erilaisten ammattien yhtyminen on tavattavissa. Riittää kun muistellemme *Kammerer* ja *Stellmacher* juttuja Wienissä.

Krapotkin näkee vaivaa uskotellakseen meille, että anarkistinen siveellisyys on ilman velvotusta ja yhteiskunnan siunausta olevaa siveellisyyttä, joka itsekkäistä vaikutteista vapaana ollen on samaa kuin luonnollinen kansan siveellisyys, samaa kuin „siveellisyyden tottumus“ menetellä oikein.**)

Anarkistien siveellisyys on semmoisten henkilöiden siveellisyyttä, jotka arvostelevat jokaista inhimillistä tekoa yksilön rajattoman oikeuden abstraktilta näkökannalta ja jotka tämän oikeuden nimessä voivat hirvittävimpienkin väkivaltaisuuksien

*) „*Twentieth Century, a radical weekly magazine*“, New-York, Syyskuu 1892, s. 15.

***) Katso hänen „*Anarchist Communism*“, s. 34 35, *L'Anarchie dans l'évolution socialiste*“ s. 24 25 ja „*Morale anarchiste*“ eri paikoin.

sien ja loukkaavimman mielivallan suhteen lausua: „syytön“. „*Mitä liikuttaa meitä uhri, kunhan kädenliike vaan on kaunis*“, huusi meille *Vaillant'*in murhayrityksen edellisellä iltana anarkistinen runoilija *Laurent Tailhade* „La Plume“ seuran illanvietossa.

Tailhade on rappiolle joutunut ihminen, joka juuri senvuoksi, että hän on velto ja elämään kyllästynyt, omaksuu anarkistisen vakaumuksensa rohkeuden. Anarkistit taistelevat kansanvaltaisuutta vastaan, koska heidän väitteensä mukaan kansanvaltaisuus merkitsee ainoastaan *enemmistön* hirmuvaltaa *vähemmistöä* kohtaan. Enemmistöllä ei ole mitään oikeutta väkivallalla pakottaa vähemmistöä tahtoaan seuraamaan. Mutta jos kerran niin on, niin minkä siveellisen periaatteen nojalla nousevat anarkistit vastustamaan *porvaristoa*? Ehkä senvuoksi, ettei tämä ole *vähemmistöä*? Tahi senvuoksi, ettei se tee, niinkuin se „tahtoo“?

„*Fais ce que voudras*“ — tee niinkuin tahdot — julistavat anarkistit. Porvaristo „tahtoo“ riistää köyhälistöltä ja se tekee sen erittäin hyvin. Se seuraa anarkistien reseptiä ja anarkistit ovat väärässä moittiessaan sitä sen käyttäytymisestä. Mutta he tulevat aivan naurettaviksi taistellessaan sitä vastaan uhriensa nimessä. „*Mitä liikuttaa meitä epämääräisen kansanjoukon kuolema*“, jatkaa anarkistinen ajattelija Tailhade, „*kunhan vaan yksilö sen kautta vahvistuu*“? Siinä näemme anarkistien todellisen siveysopin. Se on sama kuin kruunattujen päiden: „*sic volo*“! ; „*sic jubeo*“!*) (Tahdon niin; käsken niin!)

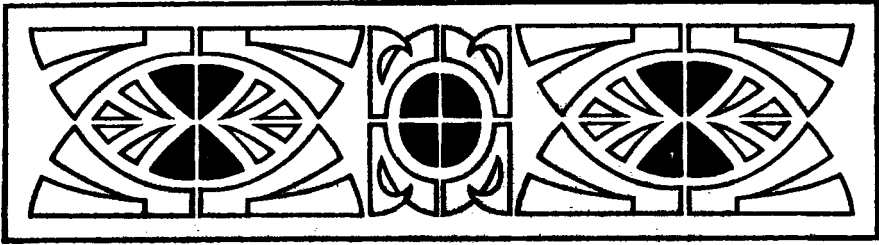
*) Kuten tunnettu haavottui Tailhade Foyot ravintolan räjähdyksessä vähä sen jälkeen kuin hän oli lausunut yllä-

— Lyhyesti: *vallankumouksen nimessä avustavat anarkistit taantumusta; siveellisyyden nimessä harjottavat he epäsiiveellisiä tekoja; yksilöllisen vapauden nimessä polkevat he lähimmäistensä kaikki oikeudet jalkojensa alle.*

Ja juuri senvuoksi taittaa koko anarkistinen opinkappale niskansa omiin johtopäätöksiinsä. Jos ensimmäinen paras mielipuuoli saa tappaa niin paljon ihmisiä kuin hän tahtoo, *ainoastaan senvuoksi, että se häntä miellyttää*, niin saa lukemattomista yksilöistä kokoonpantu yhteiskunta aivan hyvin pakottaa hänet järkiinsä, *koska tämä ei suinkaan ole mikään sen mielijohde, vaan sen velvollisuus ja koska se on conditio sine qua non* (välttämätön edellytys) *sen olemassaololle.*

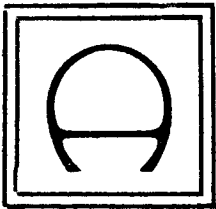
olevat sanansa. Sähkösanomassa („La Tribune de Genève, 5 p:ltä huhtik. 1894) lisätään: Herra Tailhade kieltäytyy yhä edelleen omaamasta hänen lausumikseen sanottuja anarkistisia teorioja. Kun eräs aputoimittaja muistutti häntä sanomalehtikirjotuksestaan ja ylempänä mainitusta kuuluisasta lauseestaan, vaikenä Tailhade ja pyysi kloralia tuskiensa lieventämiseksi.

Loppusana.

Porvaristo, anarkismi ja sosialismi.

narkian isä, „kuolematon“ *Proudhon* pilkkasi katkerasti niitä ihmisiä, joiden mielestä vallankumous rajottui väkivaltaisiin toimenpiteisiin, lyöntien vaihtoon ja verenvuodatukseen. „Isän“ jälkeläiset, nykyaikaiset anarkistit, käsittävät vallankumouksen yksinomaan tällä lapsellisen raa'alla tavalla. Kaikki mikä ei ole väkivaltaa, on asian pettämistä, likaista sovittelua „auktoritetin“ kanssa.*)

Porvaristo ei osaltaan hämmennyksissään tiedä, mihin ryhtyä heitä vastaan. Teorian pohjalla on se kokonaan voimaton anarkisteja vastaan. Ne ovat sen omia kauhun lapsia. Se itse levitti en-

*) On totta, että semmoiset miehet kuin *Reclus* eivät aina hyväksy tätä käsitystä vallankumouksesta. Mutta vielä kerran, mitä jää jällelle anarkistista, joka kieltää „teon propagandan“? Ei mitään muuta kuin *uneksiva ja haaveellinen porvari!*

sinnä hapsset hajallaan „antaa mennä“ teoriaansa ja individualismia. Sen nykyään etevin filosofi, *Herbert Spencer* on vaan taantumuksellinen anarkisti. „Toverit“ ovat toimivaa ja liikkuvaa väkeä, joka kehittää porvarillisen ajatustavan huippuunsa.

Porvaristasavallan tuomarit ovat tuominneet *Graven* vankilaan ja määränneet hänen kirjansa „*La société mourante et l'anarchie*“ („Kuoleva yhteiskunta ja anarkia“) hävitettäväksi. Porvarilliset kirjailijat ovat kohottaneet tämän mielettömän kirjan syvälliseksi teokseksi ja sen tekijän harvinaiseksi neroksi! Ja porvaristolta ei ainoastaan puutu kaikki teoretiset aseet anarkismin vastustamiseksi*), vaan se näkee myös *oman* nuorisonsa kokonaan näiden oppien hurmaamana. Tässä ylenmäärin kyllästyneessä ja luittensa ytimiin saakka mädäntyneessä yhteiskunnassa, jossa kaikki usko on jo aikoja sitte kuollut, missä kaikki todelliset vakaumukset näyttävät naurettavilta, tässä maailmassa, jossa ollaan ikävystyneitä, jossa, senjälkeen kun on maistettu kaikkia nautintoja, ei enää tiedetä, mistä mielikuvasta, mistä hurjastelusta hankkia uutta kiihotinta, on olemassa paljon ihmisiä, jotka kallistavat hyvätalitoisen korvansa anarkistisille sireenilauluille. Parisin „toverien“ joukossa on nyt jo useita henkilöitä „*comme il faut*“ (kor-

*) Saadaksean käsityksen porvarillisten teoretikoiden ja politikoitsijain heikkoudesta heidän taistelussaan anarkiaa vastaan, on tarpeeksi kun lukee *Lombroson* ja *A. Berard'in* kirjoituksen „*Revue des Revues*“ aikakauskirjassa 15 p:ltä helmik. 1894, tahi *F. Bourdeau'n* kirjoituksen „*Revue de Paris*“ aikakauslehdessä 15 p:ltä maalisk. 1894. Viimemainittu voi vedota ainoastaan „ihmisen luontoon“, joka hänen luulonsa mukaan „ei tule muuttumaan Krapotkinin lentokirjasten tai Ravachol'in pommien vaikutuksesta“.

keimpien seurapiirien vaatimusten mukaisia) hienostelijoita, jotka, kuten ranskalainen kirjailija *Raoul Allier* sanoo, eivät käytä kiiltoahkasia jalkineita huonompia ja jotka koristavat napinläpensä *dahlia* kukkasella, ennenkuin he lähtevät kokouksiin. Rappeutumisajan, „dekadenssin“ kirjailijat ja taiteilijat kääntyvät anarkismiin ja levittävät sen oppia aikakauslehdissä kuten „*le Mercure de France*“, „*la Plume*“ j. n. e. Se on hyvin ymmärrettävää. Olisi hämmästyttävää, ellei anarkismi, tämä kauttaaltaan porvarillinen opinkappale, olisi saavuttanut kannattajia ranskalaisen porvariston keskuudessa, joka on maailman veltostuneinta.

Omatessaan anarkistisen opinkappaleen, antavat rappeutumisajan kirjailijat sille *porvarillis-individualistisen* luonteen. Kun Krapotkin ja Reclus puhuvat kapitalistien sortaman *työläisen* nimessä, puhuvat „*La Plume*“ ja „*Le Mercure de France*“ *yksilön* nimessä, joka koettaa vapautua kaikista yhteiskunnan kahleista voidakseen lopultakin vapaasti tehdä, mitä häntä „huvittaa“. Siten palaa anarkismi uudelleen lähtökohtaansa. *Stirner* sanoi: „*Minun yläpuolellani ei ole mitään*“. *Laurent Tailhade* sanoo: „*Mitä liikuttaa meitä epämääräisen kansanryhmän kuolema, kunhan vaan yksilö sen kautta vahvistuu?*“

Porvaristo ei tiedä enää mihin laskea päänsä. „Vaikka olen innolla taistellut positivismin*) puolesta“, huokaa Zola, „tunnen vakaumuksessani tulleen horjuvaiseksi nyt kolmenkymmenenvuotisen taistelun jälkeen. Uskonnollisuus on estänyt

*) Positivismi on filosofinen suunta, joka pitää kiinni kokemuksen ja tieteen sisällöstä, mutta hylkää kaiken yli luonnollisuuden.

Suom. huom.

sentapaisten teoriain levenemistä, mutta se on nykyään melkein kokonaan hävinnyt. Kuka antaa meille uuden ihanteen?

Voi hyvät herrat, ei ole olemassa mitään ihanteita kuljeksivia raatoja varten, jommoisia te olette! Te tulette koettelemaan kaikkea, te tulette olemaan buddhalaisia, druideja, kaldealaisia, „sarseja“, kabbalisteja, magilaisia, isistiä tai anarkistia — mikä kulloinkin teille paraiten sopii — ja te tulette kuitenkin aina pysymään sinä mitä te nyt olette, olentoina ilman vakaumusta ja lakia, *historiasta tyhjennettyinä säkkeinä*. Porvariston ihanteet ovat olleet ja menneet.

Meidän sosialidemokratien ei kuitenkaan tarvitse pelätä anarkistista kiihotusta. Porvariston lapsena ei anarkismilla tule milloinkaan olemaan vakavampaa vaikutusta köyhälistöön. Jos anarkistien joukossa on työläisiä, jotka vilpittömästi harrastavat luokkansa parasta ja jotka uhraavat itsensä sen hyväksi mitä he pitävät hyvänä asiana, niin ovat he joutuneet siihen leiriin ainoastaan erehdyksestä. He tuntevat köyhälistön vapaustaistelun ainoastaan siinä muodossa kuin anarkistit haluavat sille antaa. Valistuneemmiksi tullessaan tulevat he meidän luoksemme.

Tässä eräs esimerkki siitä. Lyonin kaupungissa käydyssä oikeudenkäynnissä anarkisteja vastaan v. 1883, kertoi työmies *Desgranges*, miten hän oli tullut anarkistiksi, vaikka hän oli ennen ottanut osaa valtiolliseen liikkeeseen ja oli v. 1879 valittu Villefranchessa kaupungin valtuustoonkin.

„Kun Villefranchessa puhkesi lakko syyskuussa v. 1881, valittiin minut lakkokomitean sihteeriksi ja tämän muistettavan tapahtuman aikana tulin vakuutetuksi auktori-

tetien hävittämisen tarpeellisuudesta, sillä puhuessamme auktoriteteista puhumme itsevaltiaista.

Mitä teki läänin ja kunnan hallinto sovittaakseen riitaa tässä lakossa, jossa mestarit kieltäytyivät neuvottelemasta työväkensä kanssa? Viidellekymmenelle santarmille annettiin tehtäväksi sapeloida lakko tyhjiin. Siinä hallituksen käyttämät rauhalliset keinot. Tämän lakon johdosta huomasivat muutamat työmiehet, minä niiden joukossa, välttämättömäksi tutkia taloudellisia kysymyksiä, ja tässä tarkoituksessa päätimme kokoontua iltasin yhteisiin opinnoihin.*)

Tarpeetonta on lisätä, että tämä ryhmä tuli anarkistiseksi.

Siten se käy. Toimielias ja järkevä työläinen kannattaa jonkun porvarispuolueen ohjelmaa. Porvarit puhuvat työläisluokan paraasta, mutta ensimmäisessä sopivassa tilaisuudessa pettävät he sen. Työläinen joka on luottanut porvariin vilpittömyyteen, suuttuu ja tahtoo erota niistä. Hän päättää ryhtyä täydellä todella „tutkimaan taloudellisia kysymyksiä”. Anarkisti tulee joukkoon ja viittamalla porvariin petokseen ja poliisien sapeleihin vakuuttaa hänelle valtiollisen taistelun olevan pelkkää porvarillista lapsenleikkiä. Jotta työväestö voitaisiin vapauttaa, on tästä luovuttava ja asetettava valtion hävittäminen päämääräksi. Työläinen, joka oikeastaan tahtoi ensin „tutkia” asioita, tulee vakuutetuksi, että toveri on oikeassa ja siten tulee hänestä innokas ja altis anarkisti. Mitä olisi tapahtunut, jos hän olisi jatkanut opintojaan hiukan pitemmälle? Mitä olisi tapahtunut, jos hän olisi niissä edistynyt pitemmälle ja tullut huomaamaan, että toveri on ainoastaan itserakas tyhmyri, joka puhuu puuta heinää, että tämän „ihanne” ei kestä

*) Katso *„Le Procès des anarchistes devant la police correctionnelle et le cour d'appel de Lyon“*, Lyon 1883 s. 90 91.

arvostelua, että paitsi porvaristopolitikkaa on olemassa sitä vastustava *köyhälistön politika*, joka tulee lopettamaan kapitalistisen yhteiskunnan? Hänestä olisi silloin tullut sosialidemokrati.

Mitä enemmän senvuoksi aattemme leviävät työläisluokan keskuudessa — ja ne leviävät tämän riveissä yhä enemmän — sitä vähemmän tulevat työläiset olemaan halukkaita seuraamaan tämmöisiä „tovereita“. *Yhä enemmän ja enemmän* tulee anarkismi — ottamatta lukuun „oppineita“ härkäpyllyn tekijöitä — muuttumaan *porvarilliseksi urheiluksi*, joka on omiaan antamaan *voimakasta kiihotusta* „yksilöille“, jotka ovat nauttineet liaksi maallisista ja puoleksi maallisista huvituksista.

Ja kun köyhälistö tulee olemaan aseman herrana, tarvitsee sen vaan rypistää kulmakarvojaan pakottaakseen kaikki „toverit“, „kauneimmatkin“ rauhaan. Sen tarvitsee vaan puhaltaa ja anarkistinen pöly häviää.

